

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 3 (40) • August 2022

Slatina

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: C. VOINESCU
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Oana GLASU
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU,
Felicia FILIP, Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ
Tehnoredactare: Florina GAVRILĂ
Corectura: Dumitru ȚICLEANU

Revistă editată de Biblioteca Județeană *Ion Minulescu*
cu sprijinul Consiliului Județean Olt

Tiparul realizat la imprimaria Editurii Hoffman

www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X
ISSN-L 2285 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.
Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii
ale culturii. © OltArt, 2022

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi
copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând
fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al
autorilor.

Coperta I: Muzeul județean Olt
Copertele II - III: Arhitectură slătineană
Fotografii de Tibi SPIRESCU

Cuprins

5	Editorial	Dorin POPESCU	<i>OLTART– 10: evadări din grotele tăcerilor</i>
8	La o aniversare	Florian DUMITRESCU	<i>OLTART– la numărul 40</i>
12	Gânduri		
16	La o aniversare	Mihaela AIONESEI	<i>Zece acrostihuri</i>
17		Maria IONICĂ	<i>OLTART – un deceniu de apariție</i>
19	Universală	Christian W. SCHENK	<i>Cultura în secolul al XXI-lea</i>
22	Contrapunct	A.T. BRANCA	<i>Poezia încotro? (II)</i>
27	Poezie	Liviu Ioan STOICIU	
30	Critice	Paul ARETZU	<i>PĂCĂTOASA de Pan M. VIZIRESCU</i>
35	Poezie	Traian ȘTEF	
38	Calendar		<i>Iulie</i>
39	Limba noastră	Florian COPCEA	O lucrare fundamentală pentru conservarea și păstrarea unității limbii române în Serbia: <i>Atlasul lingvistic român – graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc</i>
42	File de istorie literară	Theodor CODREANU	<i>Ion DRUȚĂ: „Perit-au dacii?”</i>
49	Poezie	Robert ȘERBAN	
50		Mihaela ALBU	
52		Angi Melania CRISTEA	
54	Fișă de lectură	C. VOINESCU	<i>Despre frumusețea și folosul cărților, despre rostul artei și înnobilarea sufletului prin Cuvânt – EXCELSIOR de Aurel TINCA</i>
55	Critice	Serghie BUCUR	<i>Nicolae Oprea printre optzeciști</i>
59	Vitralii	Ioan POTOLEA	<i>Cititorul Godot</i>
61	Raftul cu cărți	Mihaela ALBU	<i>Antoaneta Bodisco – Jurnal de călătorie în România anilor 70</i>
64		Ioan St. LAZĂR	<i>Gheorghe Rusu – un autor în ascensiune</i>
69		Teodor PRACSIU	<i>Adrian Costache – Elegii podgorene</i>
71		Mihai MERTICARU	<i>O istorie ilustrată a poeziei</i>
73		Daniel MARIȘ	<i>Arheologia temporală</i>
74			<i>Despre ne iubire și alte pandemii</i>
76		Mihai CĂLUGĂRIȚOIU	<i>Ontosul și logosul în poezia lui Ioan St. Lazăr</i>
78		Ioan POPOIU	<i>Liana NICOLAE – Viața ca un exil nesfârșit</i>

86	Cartea zilelor noastre	Adrian SIMEANU	<i>În epoca Hrușciiov</i>
87	Calendar		<i>August</i>
89	File de istorie literară	Daniela BĂBU	<i>O dragoste de granit: Lucian Blaga și Cornelia Brediceanu</i>
91	Proză scurtă	Crisula ȘTEFĂNESCU	<i>Vaza de flori</i>
92		Ioana BURGHEL	<i>Visul</i>
94		Serghie BUCUR	<i>Semnul de carte</i>
100		Constantin GEANTĂ	<i>Cavalerul buneii speranțe</i>
103	Poezie	George DAVID	
106		Victor RUSU	
108		Daniel MARIAN	
111	Etnografica	Claudia BALAȘ	<i>Călușul – rit, obicei, dans</i>
117	Historia		<i>Sarcofagul lui AELIUS IULIANUS (Muzeul Romanațiului)</i>
119	Calendar		<i>Septembrie</i>
120	Galeria de artă	Ioan IOVAN	<i>Un pictor român din Voivodina – Ionel Popovici</i>
123		Loredana IANOVICI	<i>Dan Virgiliu Dimulescu</i>
125	Teatrul zilelor noastre	Adrian SIMEANU	<i>Tora și Cora</i>
126		Cristian Ovidiu DINICĂ	<i>Jocul de-a măcelul</i>
128	Eveniment cultural	Adrian SIMEANU	<i>Coande</i>

Materialele pentru numărul 41 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la data de 20 septembrie 2022, în Word, Times New Roman, 14, corectat, cu diacritice.

OLTART– 10: evadări din grotele tăcerilor

Dorin POPESCU

De aproape un deceniu, datorită efortului și conștiinței de veghe a unei echipe culturale de excepție – echipă motivată, condusă și coordonată de domnul profesor Constantin Voinescu, **județul Olt supraviețuiește pe harta revistelor culturale din România și a marilor proiecte culturale prin revista *OltArt*.**

OltArt nu este doar o revistă culturală – chiar dacă este singura din județul Olt care *respiră* la nivel național. Este mai degrabă **o șansă a mediilor culturale locale de a ieși din dubla încremenire a culturii** – din blestemul provinciei (care va fi marcat întreaga istorie a faptelor de cultură din zonă) și deopotrivă din tragedia dezagregării încrederii în cultură la nivel global.

Proiectul OltArt se împotrivesc destinului alunecării culturale spre catastrofic; încetinește această alunecare, o sabotează cu ample și constante apărări culturale individuale și colective.

Proiectul OltArt reunește oameni pentru care funcțiile culturii (de la lectură atentă la scrisul terapeutic) rămân fundamentul și deopotrivă garanția unei vieți împlinite.

Fără *proiectul OltArt*, județul Olt ar intra în bezna aculturală mai rapid și mai hâd. Fără *proiectul OltArt*, mirabila și nobila coeziune culturală locală, între

oameni care prețuiesc la superlativ cultura, s-ar dezagrega. *OltArt* ține împreună oameni care cred în cultură și **construiește poteci ale culturii spre cei ce și-au pierdut încrederea în ea, rămânând un mesager privilegiat care nu a uitat drumul spre bordeiele noastre.**

Pentru mine, *proiectul OltArt* începe cu icoana meleagului meu natal, Tufeni, modestă comună de la marginea Olteniei administrative (de la jumătatea frontierei ei estice), pe care județul Olt se va fi chinuit să o țină în posesie în lungi bătălii de influențe cu Argeșul și Teleormanul, la capătul unei sinuoase și complicate istorii. **Plăcerea mea de a scrie pentru *OltArt* are în subteranele ei dragostea pentru Tufeni**, dragoste care nu mă lasă câteodată să dorm în prea înstrăinatele mele șederi permanente departe de casă. Continuă cu fratele meu Florin, specialist în istoria locală, istoric al comunității, care nu lasă să moară poveștile de istorie locală ale Tufeniului promițând să potențeze strălucirea acestora printr-o viitoare monografie. Trece prin birourile instituțiilor de cultură din Slatina, ale căror narațiuni emblematice respiră prin vocea doamnei Aurelia Grosu. Ajunge în birourile virtuale ale redacției *OltArt*, unde doamna Oana Glasu asigură supraviețuirea tehnică a revistei. În fine,

dirijorul întregii orchestre mobilizate pentru supraviețuirea și dezvoltarea proiectului *OltArt*, domnul Constantin Voinescu, redactorul-șef al revistei, culege semnele de iubire pentru *OltArt* care vin din periferii și le transformă în proiect cultural de calitate, așa cum numai dânsul știe să o facă – alegând temele, mobilizând oamenii, căutând surse de finanțare, folosind la maximum resursele limitate (pe care, când nu le are, le poate inventa din nimic).

Proiectul OltArt reprezintă **o expresie culturală reușită a capacității exemplare de mobilizare a unei echipe locale** care are antrenor de excepție (Constantin Voinescu) și jucători bine echipați și mobilizați cultural; o echipă care ține județul Olt în *Liga mare* a revistelor culturale, unde este greu să rezisti.

În prima sa ediție, din octombrie 2012 (<http://www.bibliotecaslatina.ro/biblioteca-slatina/revista-oltart/oltart-nr.1><http://www.bibliotecaslatina.ro/biblioteca-slatina/revista-oltart/oltart-nr.1>), Redacția își enunța sintetic obiectivele de performanță (atragerea „valorilor indubitabile ale locului întru promovarea lor prin cuvânt spre toate colțurile țării și ale lumii”, susținerea „tinerilor creatori de artă autentică”, restituirea „numelor intrate într-un nedrept con de penumbră al uitării”, depășirea blestemului inevitabilei „inerții provinciale”), circumscrise obiectivului paradigmatic de „readucere în preocupările cotidiene a interesului pentru cultură și a celei mai de folos zăbave, cititul cărților”.

Cine are *zăbava* de a ceti cele 40 de ediții ale revistei *OltArt* apărute în acest deceniu de viață culturală (folosindu-se

în acest sens de generozitatea Bibliotecii Județene *Ion Minulescu* Olt de a pune la dispoziția publicului toate cele 40 de ediții electronice ale revistei, la linkul <http://www.bibliotecaslatina.ro/biblioteca-slatina/revista-oltart>) nu va întârzia să descopere nici efortul miciei echipe redacționale de a atinge obiectivele enunțate în *Argumentul* din 2012 și nici reușita fără echivoc a atingerii țintelor.

OltArt a reprezentat, în primul său deceniu, nu doar un „martor al vieții spirituale dintr-o comunitate”, ci și un instrument împotriva „pierderii interesului pentru cultură”, „vieții hedoniste” și „tendinței anticulturale” (Paul Aretzu la „Început de drum”, *OltArt*, nr. 1, octombrie 2012).

În acest prim deceniu, *OltArt* a atras nume culturale locale de rezonanță și valori culturale, a promovat tineri, a stimulat lectura și faptul cultural, a cultivat încrederea cititorilor în cultură și artă, a restituit memoriei locale oameni și fapte din istoriile culturale fabuloase ale locului, a învins *inerțiile provinciale* și a devenit un reper obligatoriu pe harta proiectelor editoriale și culturale din România.

10 ani, 40 de ediții, peste 4.000 de pagini de cultură, sute de cititori loiali și mii de cititori atrași – cifrele robuste ale unei deveniri culturale permanente, care se încapățânează să propună **insertii de încredere în cultură** într-o lume obosită de liniști, care navigă fără busolă în ceața aculturală a contemporaneității.

Dincolo de cifre, **farmecul discret al proiectului *OltArt* stă în kilometrii de încredere în cultură pe care îi vor fi parcurs eroii din sufragerii ai acestuia, cititorii**. Cu fiecare kilometru al cursei

lor, *OltArt* își justifică și emancipează menirea. La fiecare bornă a acestei curse întru cultură pe care o parcurg cititorii *OltArt*, redactorii și contributorii revistei adaugă creativ *kituri de mobilizare* mascate spre a stimula efortul, spre a menține tonusul, *tempo-ul* și direcția.

OltArt ne-a însoțit pe toți (redactori, cititori, parteneri) în această cursă culturală. Ne-a fost prieten. Ne-a fost mentor. Ne-a fost antrenor. A răspuns întrebărilor și temerilor noastre, **ne-a scos din grotle tăcerilor, din închisorile oboselii**. A fost un prieten atent și grijuliu, care ne-a însoțit și întărit **conștiința de veghe**.

Știm destul de exact cum au fost primii 10 ani ai revistei *OltArt*. Însă mai exact (poate) știm cum vor fi următorii; vedem fără rezerve în Constantin Voinescu antrenorul fără vârstă și fără oboseli care va împinge mai departe proiectul *OltArt* dincolo de multe alte limite; vedem în frumoșii tineri ai echipei redacționale, în contributorii permanenți și în prietenii aleși ai revistei promisiunea menținerii pe termen lung în orizontul performanței; vedem în nucleul de cititori loiali generat de *OltArt* o așteptare (și deopotrivă o nevoie) nesățioasă de cultură, capabilă să întrețină combustia pe termen mediu și lung a proiectului.

OltArt 10 este un copil cultural care crește. Un copil cu părinți fondatori și cu poveste. O construcție culturală care are subterane și fundamente ce o fac **imună la crize**; sunt convins că primul deceniu a construit doar primele etaje ale acesteia.

Ca orice construcție culturală de calitate, **și *OltArt* a avut nevoie de jertfe**. Numai domnul Constantin Voinescu, suma răspunsurilor la nevoia de jertfe, le

cunoaște în detaliu pe toate (de la aroganța instituțională la riscul pierderii resurselor, de la nopțile câștigate în așteptarea articolelor pierdute la oboselile celorlalți etc.).

Însă, dincolo de jertfe, construcția rezistă.

Însă, dincolo de jertfe, construcția convinge.

Însă, dincolo de jertfe, construcția crește.

Chiar și numai pentru că ne oferă **suficient armanent greu împotriva ispitei de a ceda însingurării**, revista *OltArt* are dreptul la o viață culturală lungă și fericită. Sunt sigur că prietenii ei vor găsi mereu **oxigenul cultural de care va fi nevoie** cândva.

OltArt s-a construit pe dragostea pentru cultură într-o lume opacă la iubiri; *OltArt* a probat rezistențe și performanțe în acest război cu oboselile lumii. Pe aceste certitudini s-au țesut credințe.

Povestea *OltArt* va merge mai departe. Câteodată o veți scrie și spune chiar Dumneavoastră, cetitorii – care ne-ați oferit privilegiul de a vă însoți în lungul nostru drum spre ieșirea din încremeniri și evadarea din grotle tăcerii aculturale.

Dincolo de aceste grote trăiește încă o lume fabuloasă. Iar **revista *OltArt* (ne) deschide multiple poteci spre ea**. Chiar drumul către această lume, pe care mergem împreună, este o poveste întregă.

Vă mulțumim vouă, cetitorilor noștri, că (ne permiteți să) o trăim împreună!

La o aniversare

OLTART– la numărul 40

Florian DUMITRESCU

Directorul Bibliotecii județene
„Ion Minulescu”

Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” din Slatina, marchează anul acesta zece ani de colaborare cu revista Oltart, un deceniu de apariție neîntreruptă al singurei reviste de cultură și artă din județul Olt, al cărei număr curent 40 (3) este unul jubiliar.

Revista, fondată cu ajutorul unui colectiv de redacție din care fac parte personalități oltene, coordonată măiestru de redactorul-șef, profesorul Constantin Voinescu, și sprijinită necondiționat pentru o lungă perioadă de timp de Editura Hoffman, a găzduit pe parcursul acestor zece ani de existență o diversitate de texte, de oameni, de geografii, de vârste, de alegeri, de concepții despre lume și viață, și dincolo de toate, a cules și apoi a redat cititorilor din întreaga țară, dar și dincolo de hotarele ei, multă literatură. Realizând astfel un grup extins de creatori, iubitori de cuvânt scris, care au definit specificul revistei și au contribuit de la un an la altul la creșterea valorii publicației oltene, asigurându-i prestigiul bine-meritat.

Pe de altă parte, instituția noastră a sărbătorit anul trecut 90 de ani de bibliotecă publică, având în vedere că în

1913, institutorul Marin S. Andreian a donat prin testament primăriei orașului Slatina casa sa cu 4 camere și o bibliotecă cu 2.000 volume, pentru înființarea „unei biblioteci publice”. Legatul testamentar este pus în practică de-abia în 1931, când se inaugurează oficial, prin dispoziția din 26 octombrie 1931, Biblioteca Publică din orașul Slatina. În 1931-1938 se realizează mobilierul și se încadrează un bibliotecar. La inventarul din 1941 mai erau în schimb doar 1.000 de volume: 862 în limba română, 88 în limba germană, 50 în limba franceză. În 1950, bibliotecile devin instituții de stat, iar cea din Slatina continuă să fie mutată dintr-un sediu în altul. Fondul de carte crește însă, astfel că în 1970 existau 36.532 de cărți și 3.282 de broșuri și ziare. La începutul anului 2001, „zestrea” bibliotecii județene număra peste 250.000 de volume. Dacă în 1951 erau, conform evidențelor, 744 cititori, în 1984 numărul crescuse la 6.000. În 1948 era prevăzut un singur post de bibliotecar, retribuit cu 500 de lei, M. Popescu fiind primul cu o astfel de sarcină, urmat de Costeanu Vasile și Dorobanțu Constantin. La început, biblioteca

funcționa doar 4 ore pe săptămână, în fiecare zi de luni, iar pentru fiecare carte împrumutată acasă se percepeau 10 lei/lună. De-a lungul anilor, donația întemeietorului primei biblioteci cu un volum însemnat de cărți a fost îmbogățită și de alți iubitori, cel mai generos donator fiind Ionel Marinescu, poet, scriitor, traducător și publicist (1909-1983), care a donat 4.409 volume, urmat de Turianu Alexandru, profesor de istorie, colecționar și publicist, care a donat, la rândul său, 3.800 de volume. Printre donatori se regăsește, de asemenea, Theodora Kițulescu, sculptor monumentalist, fiica medicului Kițulescu, cel care a avut o contribuție extraordinară la dezvoltarea spitalului județean de astăzi. Theodora Kițulescu a donat 350 de cărți și reviste, în special de medicină.

Mi-am permis o scurtă remorare a acestor date referitoare la instituția de prim rang cultural, pe care o conduc, preluându-le din „Istoricul Bibliotecii Județene *Ion Minulescu*”, lucrare întocmită cu multă migală, dăruire și precizie de profesorul Gheorghe Mihai și publicată la Editura Scribul, în 2011, pentru ca publicul cititor din orașul, județul nostru, dar, mai ales, din întreaga țară, acolo unde ajunge revista OLTART, să cunoască aceste mici detalii despre noi, ca instituție a cărții, aceasta fiind una mult mai veche decât actul de constituire din 1931, și, de asemenea, una privilegiată, după cum notează tot profesorul Gh. Mihai: „În 1840, «Vornicia

din Lăuntru» și «Eforia Școalelor Naționale» decideau înființarea unor „biblioteci cuprinzătoare de orice cărți s-ar publica și s-au dat în tipar, în limba română, ori tălmăcite, ori compuse de autori“, iar la 15 reședințe de județ circulara trebuia să fie literă de lege pentru toți slujbașii. Administrate de către un profesor, aceste nuclee de biblioteci publice erau compuse din câte un dulap sau două și se trecea în bugetul anual o sumă de 200 lei pentru procurarea cărților necesare, notează autorul istoricului bibliotecii. Totodată, în acei ani autoritățile care dispuseseră înființarea de biblioteci menționau și care este rolul acestor „spitale pentru suflet“, încurajându-i pe cei care le aveau în subordine să „le dea un caracter dinamic, să nu rămână ceea ce sunt: muzee de cărți neatrinse și necitite. Să nu aștepte ca omul să vie după carte, ci cartea să se ducă după om. Bibliotecarul să interogheze școala și oamenii, să creeze ore de lectură, iar biblioteka care o adăpostește, să stimuleze, să distingă, să încerce toate mijloacele bune cari tind la dezvoltarea gustului de cetire (...) Unealta de lucru va fi cartea și sufletul acelora care sunt cunoscătorii firești ai poporului, preoții și învățătorii.”

Revenind în prezent, Biblioteca Județeană Olt dispune de un număr de 301.595 de unități de bibliotecă, însemnând cărți din toate domeniile, dar și publicații seriale. În sine, biblioteka publică reprezintă un tezaur, a cărui valoare, uneori, nu poate fi cuantificată

în bunuri, în bani, în cifre, ci în foarte multe sentimente care se dezvoltă de-a lungul timpului și care creează atașamente dintre cele mai interesante între cititori și bibliotecari, întruchipate într-o mare și firească dragoste de carte și lectură deopotrivă. Acesta a fost, de altfel, primul meu sentiment atunci când am preluat mandatul de manager al bibliotecii, pentru ca ulterior, descoperind multe din tainele lumii acesteia a cărților, a mecanismelor ei de funcționare, să-mi doresc ca actul cultural derulat prin revista OLTART, pe care o găsisem în bibliotecă, la acea vreme, instituția contribuind doar la distribuirea acesteia, să devină unul deplin asumat. Astfel, revista a fost preluată de Biblioteca Județeană Olt, care, prin sprijinul financiar acordat de Consiliul Județean Olt, a continuat să susțină apariția trimestrială a publicației, care suplinește un gol resimțit și contribuie substanțial la promovarea culturii și artei oltenice. Prin colaboratorii de seamă pe care i-a fidelizat, prin textele de valoare pe care le publică, prin seriozitate, sânguință și devotament, precum spuneam la început, din partea unui colectiv închegat, dăruit și coordonat exemplar de profesorul C. Voinescu, în calitate de redactor-șef, care a reușit să prevină ideea provincialismului păgubitor, manifestând deschidere pentru autori de pretutindeni și promovând dezbateri literare și de idei, unele cu adânci

rădăcini în cultura națională și regională.

Nu știu dacă patruzeci de numere sau zece ani de apariție înseamnă mult sau puțin pentru o revistă, dar îmi imaginez că înseamnă o perioadă importantă pentru fiecare dintre noi, cei ce îi vom fi parcurs cu plăcere paginile, înseamnă aproape cinci mii de pagini scrise de oameni talentați, înseamnă patruzeci de coperte, de fiecare dată alta cu istoria sau povestea sa, și cred că înseamnă multe, foarte multe ore de muncă pentru fiecare dintre cei implicați în realizarea fiecărui număr.

Le doresc în continuare putere de muncă și inspirație realizatorilor, drag și bucurie de lectură cititorilor revistei, și nu în ultimul rând, sănătate tuturor.

La mulți ani împreună, OLTART!

OLTART
 Revistă trimestrială editată de Asociația culturală OLTART
 Anul I, nr. 1, octombrie - decembrie 2012, Sîntina
 poezie - proză - eseu - critică literară - teatru - muzică - folclor - etnografie - filosofie - artă plastică - arhitectură

OLTART nr. 1 – octombrie 2012

ARGUMENT

Ne-am încumetat să pornim la drum, îmbărbătați de autorii dinlăuntrul copertelor acestui număr de debut al revistei OLTARI' - editate de Asociația culturală cu același nume - care au răspuns cu neîndoielnică râvnă chemării noastre.

Nădăjdăm ca la următoarele apariții să fim mai mulți, mai tineri și mai de pretutindeni.

Din peisajul spiritual postdecembrist al Slatinei nu au lipsit reviste de profil, fiecare cu menirea ei, precum Agora literar-artistică, Oltul cultural, a D.J.C.C.P.C.N., Zori de zi, a Bibliotecii Județene „Ion Minulescu”, Meteor, a C.J.C.P.V.C.T., Caietele Agora, tânăra revistă de istorie Memoria Oltului, Studiile slătinenene, EuroEd etc.

Îngăduiți-ne să ne alăturăm truckei de mare trebuință civică a acestora, cu speranța că vom izbuti să atragem valorile indubitabile ale locului întru promovarea lor prin cuvânt spre toate colțurile țării și ale lumii (având în vedere și ediția electronică), să-i susținem pe tinerii creatori de artă autentică, să restituim nume intrate într-un nedrept con de penumbră al uitării și, desigur, să înfrângem o posibilă inerție provincială păgubitoare.

Deschisă tuturor iubitorilor veridici de frumos, trăitori nu doar în Olt, revista își va defini mai bine rostul, dacă nume de faimă culturală națională și internațională îi vor susține demersul.

Spre împlinirea și a altora dintre țelurile sale - readucerea în preocupările cotidiene a interesului pentru cultură și a celei mai de folos zăbave, cititul cărților - OLTARI' așteaptă sugestiile dvs. împreună cu acele obiecții, de bună intenție, menite s-o înalțe calitativ.

Dorim să deveniți și să rămâneți statornici noștri cititori și colaboratori!

Redacția

Gânduri la o aniversare

CONVORBIRI LITERARE: Ne vine din Olt, din Slatina mai precis, un nou număr din OLTART, revista Asociației culturale cu același nume. O revistă cu un sumar divers, de la pagini de jurnal și impresii de călătorie în spații ozonate cultural, Oxford bunăoară, la evocări, cum ar fi cea a lui Marin Mincu, olteanul profesor drumețit prin Cernăuți și Chișinău, sub semnătura lui Dorin Popescu. Iată și un fragment din poemele Magdei Mirea: „ca și cum ți-ai șterge/semnul animalului

care te hrănește/ ca și cum ai săruta/ aburul nemuritor al unei ferestre/ nici un ospiciu de nebunie/ nici țipenie de rană întoarsă de la curățat” (dragostea asta nu știi ce). Iată un alt titlu inspirat, cel al dialogului dintre Simona Dumitrache și Paul Aretzu: „Lucrez la îmbunătățirea propriului meu duh”. Dau de un alt poet, drag sufletului nostru și din ce în ce mai puțin amintit, Jacques Prevert, tradus și readus în pagină de Luminița Mișu.

MOZAICUL: Revista slătineanu *Oltart*, nr. 1(34), febr. 2021, impresionează prin eleganța grafică și deschiderea spre alte zări literare, cu extrem de multe nume cunoscute de la timișorenii Robert Șerban, Daniel Luca la piteșteanul Marian Barbu. Cum era firesc, și aici

funcționează specificul local, ținutul stăvechi al Romanașilor, cu referire la *Începuturile învățământului slătinean*. Ca suplimente: *Cultura și arta, Galeria de artă* (în prim-plan binecunoscutul pictor Traian Zorzoliu), *Muzica zilelor noastre*.

Tur de orizont

Ca revistă serioasă ce apare în Banat, nu putem să nu remarcăm o surată olteancă, *Oltart*, al cărei număr 3 (32), de pe anul în curs, are multe pagini excelente de poezie, proză, interviu, recenzii și cronici. Am citit cu plăcere poeme de George Vulturescu, Ioan Radu Văcărescu, Aurel Pantea, Adrian Suci, Liviu Mățașoanu, dar și de tinerii Șimo Liviu Mihai, Alexandra Cheroiu, Emilia Bucur, Andreea Mihaela Dumitru, un eseu de Cornel Nicolae, proze de Viorel Marineasa și Ioan Potolea, cronică teatrală și muzicală de Adrian Simeanu, cronici de Constantin Voinescu (redactorul-șef al publicației ce apare la Slatina), Daniel Mariș și Octavian Mihalcea. Din dialogul între Simona Dumitrache și Paul Aretzu, am extras o mărturisire a poetului, la care vă propunem să medităm: „Certitudinea unei vieți adevărate este confirmată de amintiri. Memoria ne dezvăluie firul vieții, atunci când acesta se apropie de sfârșit. Memoria conține și sentința conștiinței. Omul fără amintirea copilăriei, a celor dragi, bunici, părinți, frați, a locurilor și a obiectelor, a momentelor rele și ale celor bune, a iubirilor de toate felurile, a intersecțiilor remarcabile, a nefericirilor și fericirilor, a emoțiilor, a cărților citite, scrise..., acela a trecut printr-o iluzie, nu s-a scaldat niciodată în apele propriului râu. Mă simt copil, nu m-am vindecat de această vârstă”.

Zece ani cu *Oltart*

Liviu Ioan STOICIU: Octombrie 2012: iese din tipografie primul număr al revistei trimestriale *Oltart*, la Slatina, capitala județului Olt. Prin apariția

Oltart, limba română scrisă, cultura națională, literatura noastră în principal, câștigă în valoare pe un nou palier (în vremuri în care se cultivă public subcultura). Nu pot să fiu decât

recunoscător autorităților județene că susțin financiar de zece ani un asemenea proiect de viitor al scriitorilor din județul Olt (e bine să repet că numai cultura rămâne în timp, ea ne dă de gol identitatea). Și să mulțumesc redactorului-șef al revistei **Oltart**, profesorului, scriitorului *Constantin Voinescu* pentru devotamentul arătat față de literatura română, publicând o

asemenea revistă sobră, deschisă tuturor scriitorilor. Nu uit că în colegiul de redacție al **Oltart** sunt doi scriitori de top din Caracal, județul Olt, unul cu domiciliu în Caracal, Paul Aretzu, profesor și scriitor aici de o viață, și altul, născut la Caracal, Aurelian Titu Dumitrescu. Felicitări realizatorilor **Oltart** și *La mulți ani!*

18 iunie 2022. BV

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ "ALEXANDRU ODOBESCU" CĂLĂRAȘI
CF: 4445303

Biblioteca Județeană Călărași

Călărași, Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 1 bis, Cod: 910019, Tel./Fax: (0242) 316 757, ISIL: RO-CL 01124

Email: alexandruodobescu@bjcalaras.ro

Consiliul Județean Călărași

Nr. 617/06.05.2021

Către

Redacția revistei culturale „OLTART”

Ne face o deosebită plăcere ca prin intermediul acestei scrisori, să vă confirmăm primirea și să vă mulțumim pentru gestul lăudabil de a ne dărui periodicul cultural „OLTART” – nr. 1/ februarie 2021.

Publicația sosită la începutul lunii martie 2021, primită CU TITLU DE DONAȚIE, va fi inclusă în curând în colecțiile bibliotecii noastre, fiind ulterior repartizată la Sala de periodice a Mediatecii „MILLENIUM”, alături de celelalte volume ale colaboratorilor noștri, spre a fi pusă la dispoziția publicului și a cititorilor interesați.

Stimate domnule C. Voinescu,

Vă mulțumesc mult pentru transmiterea curentă a revistei dumneavoastră „Oltart”, pentru care vă felicit și vă laud oriunde pot. Mă bucur că în redacția dumneavoastră activează un vechi prieten, Virgil Dumitrescu, și un mai nou prieten, Paul Aretzu, ambii, oameni de caracter și de calitate literară.

Revista are diversitate, orizont spațial și temporal depășind provincia și își asigură colaboratori de valoare, un rol însemnat având, desigur, dirigitorul acestora.

Fără să mă consider o excepție în plan valoric, m-aș fi alăturat dumneavoastră mai demult, dacă nu m-aș fi profilat în ultimul timp pe studii ample și dacă n-aș fi avut și eu travaliul greu al unei reviste anuale de teologie și cultură, „Lumina lumii”.

Vă trimit acum, scanat, un material inedit al regretatului mare actor craiovean, Ilie Gheorghe, însoțit de o scurtă prezentare ce-mi aparține. Sper să vă convină și să nu afecteze alte colaborări de același profil. Nu am pretenția când să apară, ci doar să apară.

Vă mulțumesc anticipat și vă doresc multă sănătate și spor în toate!

Prof. dr. Ioan St. Lazăr, *membu al Uniunii Scriitorilor, 15 iunie 2018*

Virgil DUMITRESCU (Indiscret în Oltenia): Dincoace de Barbu Paris Mumuleanu, evocat de Eminescu în „Epigonii”, de Minulescu și Ionescu, de Marin Mincu și Dan Mutașcu, de alți scriitori care urcă în timp, Slatina se impune, cred, printr-un „autor” generic, OLTART. Revista condusă de C. Voinescu a făcut pași însemnați spre popularitate și recunoaștere valorică, iar ecourile se fac simțite până la București, Iași, Târgu-Mureș, Oradea, Cluj-Napoca etc. În competiție cu multe reviste de tradiție, fondate de personalități ale culturii române, OLTART a punctat la impresie artistică..

Ioan POTOLEA (poet, prozator, teatrolog) – Tg.-Mureș: OLTART 17-18/2017 Este o schimbare incredibilă. Nu că sunt eu în ea. Dar se vede îngrijirea, știința. Sunteți între cei mai buni. Vă felicit! Recursul la întemeietori e iarăși o lovitură. Se simte o direcție un stil. Bravo, bravo, bravo! Imi tremură inima de bucurie pentru izbânda dumneavoastră.

Ceea ce demontează OLTART, prin rigoarea și prospețimea sa, este prejudecata anarhică a provincializării presei culturale. OLTART este o revistă sincronă făcută de un selector foarte atent, cu amplă deschidere, evitând localismul îngust. Îngrijită grafic, mizând mai degrabă pe descoperirea talentului, acolo unde e, decât pe gomoșenia titraților, revista asigură marjele de insolit, de inedit, de prospețime, dar și de competență necesare.

Prof. univ. Valentin CHIFOR: Vă mărturisesc că mi-ați făcut o dublă bucurie în momentul când mi-a parvenit plicul în care am găsit revista de cultură OLTART nr. 1, februarie 2021, în care ați oferit spațiu tipografic gloselor mele despre volumul doamnei Adad'Albon, actrița-scriitoare, nepoata fabulosului povestitor M. Sadoveanu. O am prima dată sub ochi. Eu mă mulțumisem inițial cu paginile scanate ale micii mele recenzii despre cartea autobiografică a doamnei Ada. Nu m-am așteptat să primesc în plic și exemplarul pe februarie al revistei dumneavoastră. Am foiletat numărul, am citit ceea ce m-a interesat. Conține texte varii, interesante, poezie, proză, eseu, contribuții de istorie literară, un consistent grupaj la rubrica „Raftul cu cărți” etc. Am descoperit apoi în revistă colaborări ale unor scriitori pe care-i știu din scris, timișoreni (Robert Șerban, Viorel Marineasa) alături de, aici survine surpriza pentru mine, autori orădeni (recomandarea poetei Simona Șerban de Gheorghe Vidican, absolvent al Universității din Oradea, ca și Ion Zubașcu, fostul meu student de la Filologia orădeană, plecat prea devreme în Câmpiile Elizee – vorbesc acum de poemul său inedit din arhiva lui Paul Aretzu). Mai mult, revista e tehnoredactată admirabil – meritul Editurii Hoffman. Pentru toate diligențele țin să vă mulțumesc recunoscător. Toată grațitudinea mea, dumneavoastră, redactorului-șef, colegiului redacțional. Vă doresc în continuare multiple împliniri, creativitate, inspirație, să fiți sănătoși și veseli, urarea lui I.L. Caragile, adresată amicilor lui.

Serghie BUCUR:

D/19.XII.2021
Miriș 123
Florști - Praterova

Distinse
Doamne Redactor Șef
Prof. C. VOINESCU,

Excelenta primirii
articolelor mele în paginile
elegant-intelectuale reviste
OLTART, rămâne pentru
mine, și la covățul anului
2021 dovada profesionalis-
mului sincer care vă este
- sunt sigur - caracteristic!
Și adonjă strălucire și
- în primul rând! - valoare
campionia/muzică - de notorie
specialitate (și vom mărturi-
si-o în mesajele în care vă
așez lângă Alexandru GRAM
și George PRUZEANU) serialul
LIKE-GRAMATICĂ prezent, epizod
în SĂGETĂTORUL, în ARGES, precum
și pe Facebook / O amplitudine roză de
lumină peste lumea noastră tot
mai proastă, mai lenasă, mai
absurdată de virtual?
Du semn de petruire și de mult
mine, vă rog să primiți pomonul
meu istoric APTER, jrosă a respec-
tului ce Vi-l pot de o petruire și
OLTART // La Mulți Ani! Serghie

La o aniversare

Zece acrostihuri

Mihaela AIONESEI

OLTART – o stea în galaxie,
Lumină lină a 40 de primăveri
Tocmite spre a fi mai aprig dorul
Acelora ce scriu cu cerneală roșie.
Răboj purtând în scoarță un deceniu
Tatuat cu măcăciși și foi de lauri.

*

Ofrandă cu miros de iasomie adus
Luminii vâslind cu o singură aripă.
Timp fără somn în deșertul alb,
Arcadă de fluturi în furtuna de mai,
Răsărit fără tihnă, curcubeu peste lume
Tainic purtând veșnicia în pântec.

*

Orizont pentru cei întemnițați în
Labirintul stâncos al propriului eu,
Tăinuți în mulțimi de vulturi și
Albatroși spintecați de păreri de rău.
Rost aflat scriind cu focul inimii spre
Tămăduirea morții și a vieții furtună.

*

Ochiul nostru, ce mirare, ce cărare!
Luminiș în care se odihnește Domnul,
Tabără pentru îngeri și sfinți proscrisi
Alergând să-și ispășească vina ne-
Răbdării de a fi una cu tot. Rugă și
Trudă semănată într-un cer de foc.

*

Olărim când cerul, când pământul
Larvă cuvântului nemăsurat să-i fim.
Tăiem adânc în stea, în piatră și carne
Artă să facem din cenușa marelui nimic.
Rădem rar și doar de noi – bieți bufoni,
Timpului să-i dăm, de cap... bății!

*

Oferim temeinic spre a ne umple noi
Lumea e prea mică – un deșert de ploii.
Tindem spre apus și cu răsăritu-n față,
Ardem lent chiar și într-un cub de
gheață.

Rar ne-aleargă-n valuri line – fericirea,
Tatonăm adâncuri s-atingem murirea.

*

Oțeliți de taine care unora le scapă,
Limpezim fântâni spre a stinge setea
Tăunilor ce ni s-au pus în cârcă,
Artă să facem și din umbletul melcilor,
Răsăritul să-l scoatem din piatra
Târâtă de la prima naștere, în traistă.

*

Osana cuvântului dor, cuvântului
Lacrimă ce înalță din nimic catedrale
Trezind mirări, trăind din însăși taina
Artei de a fi harpă cu strune fermecate.
Răbdător și mângâietor – poetul în
Trudă își ascute pulsul în plânsul de ieri.

*

Oglinda te ceartă. Oglinda te învață.
Lacrima te aprinde. Lacrima te stinge.
Tăcerea e artă. Arta e tăcere. Șipot,
Ardere, joc de-a lumina printre nuiiele.
Repezi și iuți trec umbrind, ulii ca anii,
Trăiește iubind. lubește murind –înviază.

*

Oltule, mărit să fii!
Legănat de curcubeie,
Trestii albe să te cânte,
Apele să ți le strângă-n
Ruga codrului unde cândva
Trecea un domnitor, călare.

La o aniversare

OLTART
– *un deceniu de apariție*

Maria IONICĂ

S-a dus vremea când la orice chioșc de ziare dintr-un oraș/orășel găseai mai toate publicațiile literare centrale, zonale sau locale-dacă existau. Așa era prin 1990 și pe la Slatina, unde amatorii de beletristică urmăreau număr de număr aparițiile din „România literară”, „Luceafărul”, „Convorbiri literare”, „Orizont”, „Tribuna”, „Ramuri” ș.a.

Stimulate de foamea postdecembristă de presă „liberă”, tipografiile au fost apoi asaltate de cancanuri, mondenități, uneori și oribilități, iar pe tarabele vânzătorilor ambulante sunt și acum etalate ziare cu titluri bombastice și reviste strident colorate.

În pofida acestor tendințe, „de consum” (*păguboase* pentru toată lumea, mai puțin pentru respectivii patroni), s-au găsit și intelectuali care să-și asume riscul de a face alt fel de gazetărie, contribuind cu adevărat la educarea bunului-gust, a sensibilității și, în general, la promovarea valorilor autentice ale umanității. Asemenea publicații s-au înfiripat, timid, încă din primele zile ale lui ianuarie 1990,

existând și la Olt inițiative care s-au concretizat în câteva gazete cu profil cultural-literar: „Agora cultural-artistică”, „Zori de zi”, „Meteor”, „Oltul cultural”, „Caietele Agora”, „Memoria Oltului”, „Studii slătineene”. Și chiar dacă acestea, mai devreme sau mai târziu, și-au încetat apariția, rolul lor a fost benefic pentru viața spirituală a urbei/județului, prima din enumerația de mai sus fiind printre cele dintâi tipărite atunci la nivel național.¹

Din păcate, în pofida programelor electorale abil întocmite și ambițioasele proiecte ale miniștrilor perindați pe la cultură (vremelnic ocârmuită și de pe la noi...), societatea românească pare încă să aibă alte priorități, așa că revistele culturale supraviețuiesc cu greu, iar cele noi au ajuns *rara avis*.

Și totuși, *există iubire* de spirit/cultură/literatură! În 2012, scriitorul slătinean C. Voinescu și editorul Andi Barcan au înființat asociația culturală OltArt, cu sediul în Caracal, iar în 2 noiembrie se lansa primul număr al revistei cu același nume și cu un program

¹Apărută pe 5 ianuarie 1990, „Agora literar-artistică” (redactor-șef: C-tin Dumitrache; co-redactori: Viorel Dianu, Elena Cruceru, George Nina Elian, Relu Vasile Monete) a fost prima revistă de cultură editată în Slatina, după Revoluție. Cu excepția a două publicații din Bistrița și Reșița (apărute în 4 ianuarie), Oltenia mai fusese *întrecută* doar de marile centre universitare (București, Timișoara, Iași, Cluj), ceea ce n-ar fi de neînțeles pentru cine știe că Slatina, pe lângă amprentele-i istorice, este cel puțin locul nașterii lui Eugen Ionescu și orașul copilăriei lui Ion Minulescu!

ambitios, de care inițiatorii nu s-au dezis nici astăzi. Astfel că de un deceniu publicația apare trimestrial, cu regularitate cvasi-metronomică și cu sumar tot mai bogat și interesant, numărul colaboratorilor sporind și depășind demult granițele județului/României.

Scânteia trebuie să fi fost declanșată de profesorul iubitor de limbă și literatură română care, în loc să se orienteze spre cunoscutele meditații, prin care își rotunjesc veniturile și unii pensionari din învățământ², a reușit să strângă forțele culturale din zonă, înfrângând „o posibilă inerție provincială păguboasă”, după cum se menționa încă din primul număr OltArt (v. programul *Argument*).

În ceea ce mă privește, m-a bucurat vestea apariției revistei și m-a stimulat invitația, ușor tardivă și absolut întâmplător receptată, de a deveni colaborator, calitate ce mă onorează de la al doilea număr până în prezent. Am avut astfel șansa de a fi mereu la curent cu activitatea creativ-literară zonală și nu numai, precum și de a-mi face cunoscută pasiunea de cercetare în domeniul literaturii, care nu a încetat – cum se întâmplă de obicei! – după dobândirea titlului de doctor.

Fiind ulterior în apropierea colectivului/ colegiului de redacție, conducând la rândul-mi, odinioară, vreo două reviste (ce-i drept, mai mici, școlare!), știam ce dificultăți presupune coordonarea unui asemenea ambicios proiect și admir cu fiecare număr abilitățile manageriale și perseverența

inimosului redactor-șef CV (sigur nu-i plac epitetele laudative și, *ca să nu se taie!*, camuflez cu inițiale, deși consider perfect îndreptățite aprecierile și știu că sunt în asentimentul multor adevărați intelectuali din această parte de țară și nu numai). Căci, dincolo de convingătoare calități umane și un bagaj considerabil de cunoștințe despre domeniul cultural-artistic, pentru o asemenea activitate trebuie să ai cu adevărat simțul esteticului autentic, ceea ce nu-i deloc simplu în era internetului(și a plagiatului!).

Pe lângă faptul că în paginile OltArt și-au găsit generos spațiu de exprimare autori deja sau cvasi-consacrați, sunt numeroase exemple de tineri care au debutat aici și-și vor confirma în timp veleitățile creatoare. Iar amănuntul că scriitori recunoscuți la nivel național încredințează redacției materiale de excepție nu poate decât să confirme și să sporească valoarea publicației slătinene, care-și demonstrează, cu fiecare număr, varietatea articolelor abordând mai toate aspectele literar-artistice: poezie, proză, istorie, etnografie și folclor, pictură, grafică, critică și istorie literară, memorialistică, interviuri cu personalități culturale de marcă, un calendar punctând date esențiale ale existenței condeierilor, pictorilor, tuturor artiștilor olteni, mai nou și cu o inspirată anchetă literară (deocamdată, despre poezia, poezii și cititorii ei de azi).

LA MULȚI ANI, OLTART!

PS.Fără falsă modestie, sunt mândră că am privilegiul de a mă număra printre colaboratorii revistei OltArt!

²Nemaivorbind de dascăli care, cu toate că lefurile li s-au mărit considerabil în ultima vreme, își *racolează* elevii chiar de la clasă.

Universalialia

Cultura în secolul XXI

Christian W. SCHENK

„Globalizarea“ devenită între timp lozincă, parolă, deviză cu iz de cuvânt de superefec, circulă fantomatic prin toate mediile, cu preponderență în cele electronice. Aici nu poate fi vorba doar de o raportare la cultură, ci mai mult, cultura va fi implicată în politică, economie sau sociologie, o formă de cuplare transnațională a tuturor sistemelor și a societăților.

Statele reacționează, privind globalizarea, prin mărirea atractivității teritoriului lor ca puncte de concentrare a capitalului, mărirea exportului național, distribuția mondială a tuturor bunurilor individuale și mai nou mărirea teritoriului geografic și de influență. Reducerea la o piață națională ar sta în contradicție cu ideea de globalizare. Doar prin implicarea politicii, a economiei și nu în cele din urmă a sociologiei se va putea vorbi și de ideea de globalizare a culturii sau mai exact de efectele ce le va avea asupra culturii. Unele voci critice vorbesc despre o „globalizare a sărăciei“, dacă prin globalizarea culturii se va înțelege mai mult o integrare decât un schimb bazat pe reciprocitate. Acest punct nu va afecta, nu va putea afecta cultura, fiindcă s-ar ajunge la o paralizare a ideii de identitate națională, iar raportul dintre așa-zisele culturi mari și culturi mici se va dezagrega și cine va dori, în afară de

americani, o uniformizare a multiplelor culturi, fiecare cu rădăcinile ei, fiecare cu frumusețea dobândită în atâtea secole de manifestări diferite?

Cine ar renunța de bună voie la sensibilitatea în care s-a născut, s-a format și a trăit, la apartenența milenului cultural național, la îndelungul anilor dobândită limbă, la valori spirituale, la obiceiuri și datini? Nu, ideea de globalizare trebuie înțeleasă pozitiv, mai mult ca o reciprocitate, ca o îmbogățire a spiritului național într-un sistem colectiv mai mare decât am fost obișnuiți până acum. Această idee de globalizare, ca să dau doar câteva exemple, a intrat în conștiința mondială doar în secolul XX, strâns fiind legată de impunerea politică a unor minorități din Europa, Asia, America de Nord sau grupări întregi din Africa, America Latină, împotriva dominației coloniale europene. Astfel împotriva asimilării – numite de țările colonizatoare și „Globalizare“ – s-au ridicat mișcări ca Négritude, în Africa de Vest, Black-Consciousness-Movement, în Africa de Sud sau – și nu în cele din urmă – mișcarea de apărare a identității etnice Black-Power, în Statele Unite. Globalizarea nu poate fi forțată, ea trebuie să se infiltreze în, și din bunul național al fiecărei identități naționale

aducând astfel atât „întregului” cât și „individualului” o nouă formă de prosperitate fără a mitui mari sau „culturi mici”, care, la urma urmei, nu există decât ca o formă autocaracterizată și nu una reală! Identitatea națională va putea rezista doar atâta timp cât nu va fi acaparată de noua formă de „colonizare americană”, caracterizată de tot mai mulți artiști europeni ca o „colonizare a subculturii” sau o „americanizare a Europei”. Prin „globalizare” nu avem voie a înțelege altceva decât schimb de culturi, întâlniri cu *n* culturi care nu sunt mai puțin autentice decât cele vechi sau cunoscute. Culturile au nețărmurita putere de a asimila tot ce li s-a părut a fi „străin” și a o lega în mijlocul propriei forme de manifestare. Astfel sărbătorim toți, creștini, musulmani sau budiști, Crăciunul – prin alte motivații religioase – și totuși nu ne simțim obligați de a ne converti. Totodată, prin migrație sau prin noua formă de comunicare electronică „internet” – interacționăm – ne mișcăm într-o mreață de culturi necunoscute, dar în sinea lor la fel de „mari”. Și tot acest fenomen nu este un fenomen pe care trebuie să-l atribuim zilelor noastre: culturi și feluri de viață se schimbă, unele dispar, altele noi apar, nu însă fără a lăsa urme. Europo-centrismul nu este un mit! Poate o dorință, poate un vis, dar cu siguranță singurul drum de a riposta americo-centrismului care s-a impus vertiginos în ultimii 50 de ani și acaparator în ultimii 15, cu evoluția noilor medii electronice. Mulți cred că europo-centrismul e pe cale de dispariție (deci există), alții sunt de părere că este o agonie sau că se menține cu oarecare greutate pe când cei mai realiști cred doar

în schimbarea „învechitei conotații”. Aici, cred eu, este punctul sănătos de plecare. Accentul trebuie pus pe multiculturalism și pe trecerea peste postcolonialul europocentrism. Trebuie să fim conștienți de faptul că, europeni fiind, nu putem gândi decât în șabloane europene, dar reducând această „gândire” la Europa și spunând Europa, mă refer atât la Apus cât și la Răsărit, incluzând atât formele ne- cât și cele slave, fără a face omisie de micul grup fino-ugric. Având în față această perspectivă, vom căuta nu numai cumirare, ci și cu satisfacție, importanța noastră poziție în lume – poziție națională – ca europeni înnobilând astfel personalitățile pe care culturile noastre le-au dat și le vor da în continuare comunității mondiale. Doar conștienți de această dezvoltare ne vom putea da seama de formele pe care le va îmbrăca în secolul XXI realitatea europeană. Cred că ne facem prea multe griji în privința „supraviețuirii culturii”. Ea va supraviețui! Formele pe care le va îmbrăca, cred, sunt de ordin minor. N-am trecut de la cultura transmisă pe cale orală la cea scrisă în grote sau pe lut ars, apoi trecute pe pergament și mai târziu pe hârtie? N-am inventat tiparul reușind astfel s-o infiltrăm în lumea întregă? Am trăit evoluția tiparului de la plăci gravate în lemn la Gutenberg, pe urmă la plumb (linotip și monotip), ca să ajungem prin anii 60 la zincografie și la reproducerile pe sisteme fotografice? Acum avem cărți pe CDRom-uri, pe internet și mai nou putem cotrobăi prin bibliotecile lumii via satelit. Formele s-au schimbat și cu siguranță se vor schimba, rolul creatorului va rămâne același care a fost

în dinastiile egiptene, în bibliotecile asiriene sau alexandrine până în atât de frământatul secol XX. Cultura va supraviețui prin majoritatea formelor cunoscute, adăugându-i-se cele noi (filmul și întreaga paletă a sistemelor electronice). Cândva, în viitorul îndepărtat, va dispărea hârtia ca mediu din motive ecologice, economice și practice; noi nu vom prinde această evoluție, generațiile viitoare însă da. Ca forme de manifestare a culturii nu va dispărea niciuna, fiindcă de mii de ani toate au format un complex, toate s-au împletit și compensat reciproc, încât, dacă ar fi să dispară una, ar trebui să dispară toate. Cel mai bun exemplu este filmul, mediul cu cea mai rapidă dezvoltare economică (și culturală evident). El întrunește toate artele: Poezia, muzica, artele plastice, arta interpretativă, dramaturgia, dansul și, și, și... Privind cultura umanistă și cultura tehnică, s-au stabilit deja relații fructuoase (mai ales în artele plastice), având în vedere și tematica noilor opere de artă care nu pot fi concepute într-un secol nu numai tehnizat, ci, mai ales, tehnizant. E adevărat că unele manifestări sunt dominate de electronică, dar această situație nu poate fi de durată. Suntem încă copii, care au o jucărie nouă și am uitat scopul tehnicii pe care am dezvoltat-o. Prea implementăm tehnica în operă, în loc de a folosi tehnica ca pe un instrument. Dar „vreme trece, vreme vine” și vom învăța a umbla prin arte – și cu tehnica – cum am umblat

atâția mii de ani fără. „Previziunea” scriitorului francez și, pentru un timp, fostul Ministru al Culturii sub de Gaulle, André Malraux, că secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc aparține secțiunii de întrebări fără răspuns. Malraux a fost în timpul vieții lui tot ce se poate închipui: un ateist rebel, un partizan al credinței care cerea de la credință mai mult decât avea el însuși. Cine vorbește prea mult despre credință nu mai poate trăi în ea! Un exemplu ar putea da un eventual răspuns. Ernst Jünger a murit la vârsta de 102 ani. După război, în anul 1949, când a scris renumitul său roman Heliopolis, Jünger a susținut că timpul romanului de tip psihosocial s-a sfârșit și că va începe epoca romanului teologic. De ce ateistul Jünger nu s-a reîntors la catolicism cu 30, 50 sau 70 de ani? De ce a așteptat până vârsta de 100 de ani? Aceeași întrebare se poate pune și în privința pictorului comunist italian – o viață întreagă fiind ateist – Renato Guttuso, care, câteva luni înainte de moarte, nu numai că „s-a împăcat” cu biserica catolică, dar a și lăsat testamentar acestei biserici întreaga lui avere! Cine știe? Poate o anumită formă de „înțelepciune” la bătrânețe, indulgentă înaintea sfârșitului sau un fel de nonșalanță înaintea morții? Devine poate, la sfârșit, bariera dintre ateism și credință fără importanță? Toate acestea sunt întrebări ce le vom pune înainte de moarte, iar răspunsul îl vom avea doar după ea! „Literarii Români” le-or fi aflat?!

Contrapunct

Poezia încotro? (II)

A.T. BRANCA

La polul opus empatiei este indiferența. Indiferența în literatură, ca parte a unei culturi mici precum a noastră, este distructivă. Din nefericire noi, românii, suntem caracterizați prin nepăsare, indiferență, superficialitate la toate nivelurile – individuale și de grup, instituționale. Poezia este astăzi cea mai lovită de fenomenul indiferenței, deși poate în aceeași măsură este și proza românească. Deși aparent pandemia ne-a permis în mediul online să depășim cercurile strâmte de interes și de influență în care respiră cuvântul scris, prin micile grupuri de prieteni virtuali, puțin reali, poezia se sufocă. Cercurile de atenție și de înțelegere nu sunt profunde. Am înțeles că superficialitatea superficialilor nu e o surpriză, nici nu e o problemă. Abia superficialitatea celor care țin de altă categorie, eventual superficialitatea profesioniștilor din literatură, a specialiștilor este îngrijorătoare.

Având expertiza și competențele cititorului iubitor de poezie, în eseul meu, am pus întrebarea: încotro merge poezia? căutând răspunsurile, citind poezie și despre poezie, ce a fost și ce este.

În cartea *Despre Poezie*, Nicolae Manolescu observă că, odată ce vom aborda poezia lingvistic, *devine de neevitat confuzia dintre limbajul poetic și poezie*. De la început vom fi tentați să ne

declaram partizanii acelei idei potrivit căreia poezia, ca gen literar, vrea cu adevărat să transmită, să spună ceva despre lumea interioară și exterioară a poetului, care este și a noastră, și că poezia nu urmărește să ne zăpăcească dându-ne doar iluzia comunicării. De aceea nu ne vom referi la capacitatea metaforică a limbajului poetic, care trimite la semnificațiile ascunse, nebănuite ale poeziei, vom lăsa sarcina aceasta poeticienilor. Semnificația unei poezii ar putea fi însă o momeală aruncată cititorului pentru a-i distra atenția, timp în care poezia să lucreze pe ascuns asupra lui, în moduri inconștiente. Ne vom pune întrebarea simplu: *este comunicarea în limbaj uzual poezie?*, fără a încerca să dăm un răspuns specializat.

Cuvintele simple, cele uzuale au în ele însele și în dispunerea lor în fraze, în articularea expresiei multă poezie și au „*poetic*”, vom fi de acord de la început. Ele pot avea complexitate și profunzime, pot revela dimensiuni necunoscute ale lumii. Poezia transmite acea stare de bine printr-o înțelegere a sinelui și a lumii. Ca poeți, noi comunicăm ceva mărturisindu-ne ca parte a universului poetic, atât cât am reușit să mergem prin puterile noastre către frontierele lui. Ca lectori de poezie, noi vom simți efectul ei, eoul, răspunsul poeziei în noi.

Nicolae Manolescu spune: „*Nu poeticul face poezia, ci poezia face*

poeticul". Iar poeticul „*este limbă și stil*". Poetul își construiește poemul, prelucrând limbajul său natural prin „*deconstruirea*” lui și „*reconstruirea*” celui poetic în modul cel mai firesc și totodată cel mai straniu cu putință. De ce face poetul asta? Dintr-o apreciere a poeziei și o raportare la aceasta, specifice vocației sale, cu măsura exprimării clare a unui conținut, a unor idei, gânduri care să ajungă la cititor, prin limbajul cel mai pe înțelesul lui. Totul este o chestiune de acordaj între poet și opera lui, pe de o parte, și cititor și receptarea acesteia, pe de alta, printr-un limbaj propriu amândurora. Să luăm pentru exemplificare câteva versuri. Mai întâi din „*amicul*” lui Ioan Es. Pop:

*„se zvonește că-n oraș a apărut
amicul, adevăratul amic.*

*și lumea se grăbește-ntr-acolo și
pentru o clipă începem să credem și noi.*

*dar în piață e doar unul și mai fără
rost, și mai jegos ca noi.*

*iar ăla stă în mijlocul pieței cu mâna
întinsă și zice că e amicul*

*și lumea la cozi îl înjură, pentru că
acum, de sărbători,*

*altfel sperăm să apară amicul,
adevaratul amic.”*

Iată aici revelația mistică în limbajul cel mai simplu: a doua venire a lui Iisus, ca un om de nimic într-o lume degradată. Venirea nu este un eveniment solemn, grandios, cum este prezentat în tradiția creștină, ci un non-eveniment, o parodie, un aparent fake, pentru că poetul vede în Mântuitor o persoană croită după măsura celor mai degradați și nevrednici dintre oameni, a celor pierduți, alcoolicii, celor fără căpătâi, care însă, în netrebnicia lor au o efuziune pură, aproape sfântă în fața „amicului”. Uluirea lor, care este totodată idioțenie și

smerenie, nu-și află alt mod de celebrare decât prin continuarea beției, iar pe Fiu îl privesc îndepărtându-se cu crucea în spate către paradis, unde Tatăl îl așteaptă într-o căsuță modestă și, de asemenea, îl invită la o vodcă. Naivitatea scenariului ocolește blasfemia, rescrie drumul prin istorie al „amicului” printr-o narațiune aparent penibilă încărcată de semnificații, dar care în viața acestor oameni de nimic înseamnă de fapt totul. Din nimicnicia lor triumfă o grandoare nespectaculară, ei sunt martorii aleși ai celei de-a doua veniri, ei asigură ceremonialul petrecerii lui Dumnezeu prin lume într-o alură incognito.

Continuăm exemplificarea cu versuri din „*psalmi*”, textul unui mai tânăr poet, Andrei-Codrin Bucur, la care am mai făcut referire, când am vorbit despre acea față a poeziei postmoderne în formele ei stridente, caracterizată de folosirea unui limbaj ostentativ și de lipsa prelucrării estetice a formulelor licențioase. Dar asta nu ne-a împiedicat să căutăm să ne explicăm ce este relevant, ce îi definește pe poeții tineri în mod particular, prin ce e valoros sau însemnat felul în care scriu ei, sau de unde rezultă interesul cu care se așteaptă să fie întâmpinați de cititori. Iată aceste versuri:

*„la aminte suflete al meu la aceste
slove*

Pleacă-ți urechea la sunetul pixului:

Vara a trecut iarna este lungă

Nimănui din familia mea nu-i place să

spele vasele

Poate că la tine lucrurile stau altfel (...)

Suflete al meu de ce m-ai părăsit?

Gândurile mă apasă și nu mai au loc

Unde să le pun? Ce să fac cu ele?

*Cel puțin cu tine știam o treabă: le
aruncați într-o cutie*

Și le trimiteai înapoi. Eu lingeam timbrul

Tu puneai ștampila”.

Suprapunerea aerului tonalității psaltice peste execrabilul cotidian este un construct magistral aici și în tot poemul. Adică, în formula elevată a psalmului, preluând elemente de structură și ridicând tonalitatea la înălțimea rostirii sacre, poetul încarcă cele mai banale și lipsite de sens gesturi, situații de viață cotidiană, pentru ca astfel, în această alăturare forțată de planuri, să se producă un scurtcircuit estetic. Scenele triviale de viață comună capătă dintr-o dată dicție psaltică, iar vorbirea în răspăr a poetului devine adresare lui Dumnezeu. Parodia vădită își pierde puterea intențională, încât, chiar fără să creadă sau să afișeze credința, poetul lasă să se întrevadă o situație în relație cu Tatăl. Prin aceasta, ceea ce pare la început ton de batjocură și vorbărie obraznic-blasfemiatoare, devine rostire care mimează sacralitatea. Iată, un procedeu tehnic foarte ingenios al tânărului poet.

Este evidentă forța cu care poemele acestea ajung la noi și ne zguduie, și așa cum spun mereu, e minunat să citești poezie scrisă cu o acuratețe a percepției proprii asupra lumii și vieții ce creează cadre perfecte. Cu adevărat ce este poezia doar poetul de vocație știe. Criticii superspecializați asediază poezia cu o întreagă artilerie conceptuală, o desfac în bucățele și apoi o cos în altceva, străin de opera poetului. Aplicându-i limbajul tehnic, explicativ, analitic, de fapt aceștia folosesc poezia ca materie primă pentru niște teorii literare pe care doresc să și le confirme, sau procedează procustian – taie, ajustează semantic poezia, îi torsionează hermeneutic sensurile, încât să intre în teza lor. În realitate niciun poet nu se folosește de teoriile sau analizele

critice ca să-și compună un stil propriu, cu atât mai puțin când scrie poezii. O critică bună este utilă consacării și poziționării corecte a operelor literare, de asemenea este cel mai eficient mecanism de promovare pe termen lung, însă creația propriu-zisă merge în avangardă, este cu un pas înaintea teoriilor critice, dacă este cu adevărat originală și inovativă. Un specialist în poezie poate spune care sunt operele de valoare din poezia prezentă sau tradițională, dar nu are nicio idee clară cum va fi poezia bună peste o generație sau mai departe. Pur și simplu valorile literare sunt la latitudinea marilor creatori, dar prin asta nu vreau să spun și că fiecare generație literară are cu adevărat mari creatori. Acest fapt face ca în anumite perioade, precum cea în care trăim, să domine stilurile minore, rostirile improvizate, lipsite de viziune sau profunzime, iar trivialul să devină normă.

Poezia nu mai înseamnă de mult versificație facilă, ea nu este un mod tehnic de a scrie, are un cuprins și un mesaj cu implicații sociale, ideologice, politice și filosofice. Toată poezia scrisă poate fi literatură, dacă aplicăm conceptul generos din zilele noastre, dar numai unele poezii sunt Literatură în sens magistral, canonic.

Poezia, spunea Eagleton citându-l pe Richards „*ne poate salva; este un mijloc foarte eficient de a depăși o stare de haos*”. Rolul poeziei este de a oferi o cale de înțelegere, mai cu seamă fiind un limbaj emoțional care pare să descrie lumea. De fapt nu face decât să organizeze sentimentele pe care le trezește poetului în procesul creației și pe care acesta le retransmite. Un exemplu magistral de depășire a haosului emoțional generat de o situație-limită găsim în poemele din cartea lui Vianu Mureșan *i Bravo, campion! (memorialul agoniei)*:

„Între azi și mâine coridoarele se goliseră,

cu rotundul feței ai înfășurat timpul ghem,

*privirile tale prefăceau cerul în cenușă
vârsta și se scutura împușinată*

*peste copilul care fredona la fereastră
trecutul mâna prin tine în unduire
scoici goale*

*tu te rostogoleai prin cochilii împărțit
în tăceri,*

*cu brațele răsfirate adunai întunericul
din mare,*

*surâsul tău era apă licărind spre
nicăieri.”*

Cel mai eficient tip de poezie este acela care organizează un maximum de impulsuri cu un minimum de conflict lingvistic sau frustrare comunicațională. Poezia ca artă nu trebuie să imite lucrarea naturii, creația lui Dumnezeu, ci *„așumând puterile ei și producând același efect asupra imaginației noastre, pe care farmecele ei îl produc în simțuri”*.

Talentul scriitorului e una, apoi tehnica și stilul, curățenia scriiturii lui, care se cultivă și se formează în permanență, sunt altceva; originalitatea scriitorului e ceva, apoi *„stranietatea”* lui, cum o numea Bloom, e altceva. Poezia e expresia vibrației, sensibilității în consens sau nepotrivire cu lumea. Pentru a trece linia zumzetului scriptural, orice text și orice operă trebuie să se măsoare cu cărțile mari. Pentru a face asta, corect și relevant, este necesară dobândirea unei anumite competențe – dată de cunoașterea istoriei literare, a valorilor stabilite de cei care cunosc canoanele generațiilor, de interpreți avizați ai literaturii. Primul care ar trebui să o facă este însuși autorul operei, apoi editorul, apoi ceilalți scriitori. Cei de pe urmă vor fi cititorii de azi și de mâine. Literatura nu va fi niciodată numai una a resentimentelor, a

nemulțumirilor față de tot ce e înconjurător – chiar parte integrantă a identității noilor și tinerilor autori, și chiar dacă în ele ar fi acea stranietate și originalitate de care vorbește Harold Bloom când spune că tot nu ar fi astfel suficient în competiția cu marile cărți. Mai ales acum când trăim un timp al informației copleșitoare și din viața noastră – mereu pe repede înainte – nu avem dedicat lecturii decât o fărâmă, de noi depinde cum alegem cărțile pe care le citim, la întâmplare sau căutând să le cântărim, gustându-le și mirosindu-le, apoi hrănindu-ne cu ele. Fiindcă numai atunci când în *„hrana noastră cea de toate zilele”* vom include o lectură bună, ne vom bucura să trăim într-o cultură competitivă.

Cu tristețe i-am văzut pe cititori îndepărtându-se de rafturile scriitorilor români contemporani. Atitudinea lor e îndreptățită prin faptul că însăși literatura română, sau cei care ar trebui să scrie despre ea, stau departe de cărțile ei noi, rămase la periferie. O carte este inovație, limbaj, idei, viziune, o nouă formulă de a imagina literatura, tot ceea ce înseamnă orizontul comparativ cu marea literatură a lumii și nu generalități despre o operă – analiza profundă a operelor scriitorilor români lipsește, judecata de valoare despre cărțile lor a fost înlocuită de judecata de gust. Pur și simplu am ajuns în situația în care un autor este bun sau o carte este bună pentru că place unui critic influent, iar altele, pe care le ignoră sau de care nu știe, sunt percepute tacit în spațiul literar ca lipsite de valoare pentru că acesta nu s-a pronunțat asupra lor, nu le-a pus certificatul de calitate. Sau, situația complementară, un autor sau o carte sunt proaste pentru că nu au plăcut unui critic. Nimeni nu se întreabă dacă, într-adevăr, mediul criticii literare este

pregătit, calificat pentru tot ce apare în literatură, altfel spus dacă are expertiza corectă.

Poezia e Babel și misiunea ei e un edificiu „*până la cer*”. Dintotdeauna limbajele poetice au fost numeroase ca limbile pământului, după ce Dumnezeu le-a încurcat și comunicarea nu a mai fost posibilă. Așa este cu poezii – treptele pe care ei urcă sau coboară sunt cele ale Turnului Babel. Poezii care au darul de a vorbi despre ceea ce scriu ei și cei de dinaintea lor, au crezurile lor și un sens al poeziei pe care caută să îl impună, ar trebui ascultați. *Cine nu vrea să recunoască poezia bună, nu o va recunoaște*, cum zicea Ibrăileanu în cursul său despre Eminescu, dar voința nu are a face cu expresia estetică, nici cu maturitatea judecății de gust care se formează, cred eu, prin referire la valorile canonicilor, iar valorile artistice nu sunt arbitrare. Un concept filosofic utilizat în poezie poate părea o prețiozitate, un construct de forma „*armoniile ființării*” poate deveni foarte ușor, fără intenție o epatare, deși nu o expresie de prost gust artistic.

Poezia nu trebuie să riște să ajungă plină de exaltare, dacă limbajul devine sentimental își pierde forța, poeticul trebuie să își redobândească vitalitatea și să restabilească legătura cu lumea fizică. Emoțiile dezordonate și ciudate, parte a unei epoci apuse a sentimentelor afectate, prețioase, individualiste, cedează în fața lumii moderne dezumanizate.

Regula de care ar trebui să ținem cont în scris, care este chiar „*cheia rațională a scriiturii*”, este să folosim cât mai puține cuvinte prețioase, căutate pentru a obține cel mai mare efect poetic, tonalitatea cea mai înaltă a versului. Adică să alegem atât de bine cuvintele,

încât sintaxa în care le punem, ordinea pe care o creăm să devină un univers în sine suficient, care să pară că nu are nevoie de nimic suplimentar. Nu are rost să împrășcim cu cuvinte, imagini, detalii pentru că ele sunt oricum umplutura pe care cititorul nu o reține, o uită repede sau trece peste ea. *Să încercăm să ajungem să scriem doar în propoziții esențiale, lipsite de artificii și retorică, pentru că doar ele conțin ceva memorabil, ceva profund. Efortul scrisului să fie de concentrare și rafinare, nu acela de detaliere, de nuanțare sau expansiune lingvistică.*

În *Teoria literară*. O introducere Terry Eagleton spunea: „*Poezia, un mod prin excelență afectiv, ne poate stimula nu să schimbăm lumea, ci să ne închinăm ei pentru ceea ce a fost cândva, ne poate învăța să ne apropiem de ea cu smerenie.*” Citind poeziile lui Whitman am putea spera la asta. Iată câteva versuri din *Cântec despre mine*:

„*Astăzi cânt despre mine;*

Și-n ceea ce spun despre mine vă puteți încrede.

Pentru că fiecare atom al meu este și al vostru.

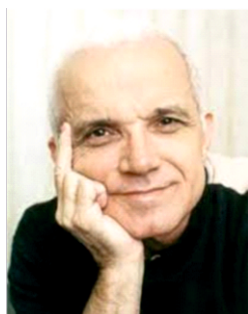
Îmi chem sufletul să stăm la taifas,

Alene hoinăresc după pofta inimii, mă aplec să observ sulița ierbii vara.

Limba, fiecare strop de sânge, toate-s plămădite din solul, din aerul acesta.”

Poezia induce cititorului o anumită atitudine față de lume – în mare, una de acceptare, de contemplație. Ea nu poate fi ruptă de realitate, pentru a gravita minunat în propria-i ființă, scriitura poeziei are ea însăși o realitate. În cele din urmă, cum spuneam *nu e vorba despre poezie, e vorba despre viață.*

Poezie

Liviu Ioan STOICIU

Ceva, nu știi ce

Tu ești epicentrul unor mari mișcări
seismice – dragă frumusețe,
femeie. Ai ceva din puterea de atracție gravitațională a
pământului, dai greutate tuturor
lucrurilor.

Spui: simt de la o sută de kilometri din străfunduri
cum îmi izbucnesc fiorii –
după ce mă săruți. Mi se ridică părul...

Ni se aduce un nou
rând de băuturi necunoscute, fermentate. Îți pui capul
pe umărul meu drept: știi, acolo, în
mine de unde vine cutremurul, e ceva, nu știi ce, un izvor
al iubirii de sine, care se tot chinuiește să
iasă la suprafață, răzlețit de durere, sfârtecat. E ceva
care ascultă surzător, plin de îngăduință,
poveștile despre o lume îndepărtată și sălbatică – lumea
noastră, pusă sub blestem.

Blestem al reîntoarcerii periodice a urii și a dragostei.

Închide discuția

Cum îți merge? Bine, răspunde. Dar îi merge rău. Cel
puțin, dacă spune bine, nu mai e lovit, e
lăsat în pace. Închide discuția, „bine”. Că toți sunt
plini de compasiune și-ți dau la cap,
abia așteaptă să te îngroape de viu. Arată-ți tu slăbiciunea
și pac! Al lor ești! Să trăiți! Dumneavoastră
nu vă injectați silicon în fese și în șolduri? Ia uite la ăla
ce biceps are, nu ca tine, o aschimodie...

Supărat,

distruge cuiburi de ciori din copaci, e un chin, asta
e meseria lui, e plătit de primărie – până
o să-și rupă gâtul. Nimic deosebit. Gâtul? Își controlează

gâtul. Ai văzut la ăla, de la spații verzi, adus
la cosit: a sărit brusc la gâtul omului,
pe alee, un trecător, ce-or fi avut de împărțit? E și el pus
să facă aici curățenie, ce vrei... Morții mă-sii!
Parcă n-am fi constituiți din aceiași
compuși chimici, unii cu schepsis, alții fără.
Pătrunși de importanță
sau descurajați. Numai că noi suntem Cei Vechi.

Ca țară

Sosirea ei a fost anunțată prin tam-tam. Ca
țară. Prin urlete sadice: ca la
sosirea unei boli. A unei afte în gura epocii de aur
a sfârșitului de mileniu. Sosită o
dată cu stâlpii lui funerari. Fiind întâmpinată cu:

„Ești slabă ca țară, dar te-ai
întors cu bine” – la care ea va răspunde: ia te uită cine
vorbește! Decât să urmezi necuratul... Cui

îi va răspunde – lui, care
îi stă în față, cu pantaloni cu vipușcă și cu grade pe umeri,
un om de societate, altfel, cu spiritul
liber și cu parale în buzunar. Cine? Cel ce o va încăleca.

Așa, așa, omul călare, ce va atinge
vârsta de 2000 de ani.

Nu e impresionat

Își privește scheletul împrăștiat pe zona căii ferate, unde
nici dracul nu calcă – după ce a fost
devorat de câini vagabonzi și ciugulit în amănunt de păsări.
S-a dus vremea când era plin de viermi, acum
furnicile culegeau ultimele rămășițe. Își plânge de milă,
dar nu e impresionat, craniul nu mai are
falca de jos. Atât a mai rămas din el? Dacă ar fi fost
îngropat atunci, ar fi arătat după
șase luni mai bine? N-a avut minte. Acum

șase luni s-a autocitit la marginea unei păduri, ascuns,
departe de ochii lumii, pe zona căii ferate – a
băut o sticlă de vodcă, nefericit, și
a înghițit un pumn de pastile, a plecat adormit, adormit,
în necunoștință de cauză... Nu-și mai
amintește de nimic, nici măcar de ce s-a sinucis... Își
privește scheletul, trezit brusc la

realitate de poliție, care l-a descoperit după șase luni.
 Are greșeli de percepție. A fost
 un căutător de comori în peșteri, întors cu mâna
 goală. Rămâne

în veci cum a fost: insensibil, abrutizat, absent...

Cap, cap

Mâinile putreziciunii mă apucă de gât, ai scăpat din
 sălaș? Îi aud șuieratul: „Să

fie lichidat complotul!”, are vocea lui Ruslan
 Hazbulatov – cad în genunchi,
 putreziciunea are nevoie de încă un cap? Cap, cap... Măine

e, doar, sărbătoarea capetelor tăiate și
 purtate în vârful sulitelor: puțin îmi pasă, îi dau voie,
 sunt deja un bătrân... Deși ieri,
 nu mai departe, eram un copil. Ieri, când

intrați pentru slujba de dimineață în biserică, la altar
 călugării au găsit un copil, cu o piatră grea
 legată de gât, îi șiroiau hainele de apă de mare pe el:

„eram un copil al morții”.

Scrie mărunt

Dă declarație. Scrie mărunt.

N-am scăpat de ceea ce m-am temut cel mai mult: să
 mă învâț cu noua stare, să intru într-o
 albie stătută, să mă resemnez liniștit că nu mai e
 nimic de făcut. Am acum statut de ultim
 om. Adică, am intrat în rând cu lumea? Nu mai simt nimic
 deosebit, după ce am suferit ca un câine bătut
 cu pietre lângă gardul spitalului...
 Am îmbătrânit când urât, când frumos, s-au dus la fund și
 s-au sedimentat sentimentele, un strat de dragoste,
 un strat de ură, dacă faci o secțiune prin
 mine arăt ca dracul, nu mă mai recunosc demult, ziua care
 vine e ziua mea de adio, ce a mai rămas? Să
 mă spânzur de limbă... „N-ai încotro, trebuie să-ți aștepți
 rândul – ești ca șoarecele într-un borcan”, aud
 dinlăuntru. Ba sunt ca un bou. Bou la proțap, pentru un sat
 întreg! Veniți, dau o masă de sărbătoare în cimitir!

Scrie.

Critice

O carte a învierilor
 – **PĂCĂTOASA de Pan M. Vizirescu**

Paul ARETZU

După război, dintr-odată, logica lucrurilor s-a răsturnat, societatea așezată din perioada interbelică s-a schimbat. Oamenii au început să fie vânați, intelectualii neutralizați, decimați, democrația a fost înlocuită cu autoritarismul. Publicarea unei opere inedite, semnate de Pan M. Vizirescu, este, realmente, un eveniment, din mai multe puncte de vedere. Ar fi vorba, mai întâi, despre destinul special al autorului, condamnat, în timpul regimului comunist, la muncă silnică pe viață (mai-iunie 1945, în lotul de 14 jurnaliști, redactori la „Gândirea“, „Universul“, „Curentul“, „Porunca vremii“: Pamfil Șeicaru, Stelian Popescu, Ionel Dumitrescu, Romulus Dianu, Romulus Seișanu, Ilie Rădulescu, Ilie Popescu Prundeni, Alexandru Hodoș, Radu Demetrescu-Gyr, Grigore Manoilescu, Gabriel Bălănescu, Aurel Cosma, Nichifor Crainic), reușind, totuși, vreme de 23 de ani, să se sustragă arestării, stând ascuns în mai multe locuri, dar, în principal, în casa părintească din Slatina. În al doilea rând, este vorba despre o carte scrisă în condiții speciale, sub presiunea unei continue stări de nesiguranță, dar și sub înrâurirea unei mari și statornice credințe în puterea proniatoare a lui Dumnezeu. Așa cum se întâmplă îndeobște,

singurătatea deschide drumul spre interioritate, iar căutarea sinelui coincide cu descoperirea Divinității. Prin asceza la care a fost obligat să se supună, prin iubirea de care a fost înconjurat de familie, de prietenii de încredere care și-au riscat libertatea (preotul duhovnic Țepușel, de la Biserica „Sfântul Gheorghe“, medicul curant Șerbănescu), Pan M. Vizirescu a trăit o adevărată stare mistică. În reclusiunea sa, el și-a găsit ca parteneri de dialog cărțile, în primul rând Biblia, și, apoi, propriul scris. Formația sa estetică a fost eminentemente tradiționalistă.

Gândirismul a apărut ca o mișcare literară necesară în perioada interbelică, revendicată/ impusă de însuși contextul cultural, menită să echilibreze tendința îndârjită, cvasiunanimă spre modernism. Scriitori ca Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Vasile Băncilă, Cezar Petrescu, Ion Petrovici, Dumitru Stăniloae, Dan Botta, Sandu Tudor, Nichifor Crainic, Radu Gyr îi compensează pe Camil Petrescu, Ion Barbu, Hortensia Papadat Bengescu, Mircea Eliade, Anton Holban. Convine-nu convine, tradiționalism-ortodoxismul a fost o contribuție literară exclusiv românească, într-un moment în care toată atenția era îndreptată spre rețeta

occidentală. Bлага, chiar și Arghezi găesc o punte între cele două orientări.

Din perioada comunistă, au ieșit la iveală, pe lângă cele care au avut norocul să vadă lumina tiparului, și o categorie de cărți chinuite, scrise și nepublicate, victime ale autocrației, manuscrisele de sertar, dovedind curajul și speranța celor care le-au scris, dar și faptul că au învins absurdul. Fiecare dintre ele are istoria sa semnificativă. Unele au fost ascunse în pământ, îngropate, altele au fost date în păstrare unor prieteni de încredere, unele au fost confiscate, cu autori cu tot, de abominabila Securitate, altele s-au deteriorat ori s-au pierdut pentru totdeauna.

Despre existența unui roman inedit, rămas de la Pan M. Vizirescu, se știa, dar nu se încumetase cineva să-l publice. Scriitorul slătinean Dumitru Sârghie își asumă sarcina și onoarea să facă această reparație morală, culturală. Pentru că romanul *Păcătoasa* (Editura Arena Artelor, Slatina, 2021, 534 de pagini), scris, în condiții de clandestinitate, în perioada 1953-1954 (tocmai sucombase sinistrul Ioseb Besarionis Dze Jugashvili – Stalin), este o capodoperă. Tema este religioasă, una deosebit de pretențioasă: viața complexă, atmosfera, patimile societății evreiești, din vremea Intrării lui Iisus în Ierusalim, însă performanța estetică este incontestabilă, Biblia preschimbându-se tulburător într-o literatură autentică, de o mare încărcătură afectivă. Autorul însuși mărturisește că situația lui de autoexilat i-a creat premisele contactului cu divinul, prin revelație, contopire, trăire mistică: „Pot spune că l-am văzut pe Iisus. Această

minune e posibilă la o treaptă de gândire și simțire înaltă și cinstită. Cartea mi-o datorez mie însumi și condițiilor în care mi-a fost dat să trăiesc. [...] m-am trezit călător la Ierusalim, în timpul Mântuitorului, de față cu El, putându-L cunoaște până la extaz, în absoluta Lui puritate, în înfricoșata dramă a răstignirii și în apoteoza divinității Sale” (pp. 9-10).

Despre Iisus s-au scris, desigur, cărți celebre, citite și răscitite de generații întregi, *Ben-Hur* de Lew Wallace (1880), *Quo vadis?* de Henryk Sienkiewicz (1896), *Viața lui Iisus* de Giovanni Papini (1921), *Cămașa lui Christos* de Lloyd C. Douglas (1942) etc., au fost și din cele blasfematoare, dar cea mai apropiată de spiritul lui Pan M. Vizirescu mi se pare scrierea lui Kahlil Gibran, *Iisus, Fiul Omului* (1928). Recent (2013), profesorul Mihai Valentin Vladimirescu, specialist în domeniul studiilor biblice, a publicat o lucrare documentată și de rigoare științifică, *Viața de zi cu zi în vremea lui Iisus*.

Cu mult pitoresc, Pan M. Vizirescu recompune viața vie, sub diferitele ei aspecte, în Ierusalimul cuprins de agitația Paștelui, asaltat frenetic de convoaiele de oameni sosiți din toate colțurile Orientului: „Chipuri prăfuite de pulbere, uscate ca pământul pe care se târau, treceau unele după altele în pasul domol al dobitoacelor istovite. Caravane nefârșite de osteneli și putregaiuri, capete învăluite în cârpe și turbane din care abia se vedeau ochii stinși, familii întregi îngrămădite în care soldii, bolnavi și neputincioși, cerșetori și lepădații drumurilor, se scurgeau într-o leșinătură finală pe ulițele îmbâcsite, ca niște

popoare ce veneau să-și caute îngropăciunea.” (p. 14). Paștele evreiesc, Pesah, sărbătorește eliberarea din robia egipteană, adică învierea poporului lui Israel. Paștele creștin prăznuiește învierea omenirii. Scriitorul surprinde suprapunerea acestor două mari evenimente, ca o cosmică transformare, transpunându-le în oameni, în evenimente cruciale, printr-o schimbare a paradigmei divine. O face ca un mare povestitor, ca unul care, în ciuda vicisitudinilor istoriei, a stării de neliniște în care se găsea, își află tihna în contemplația epică. De aceea, cartea are o construcție echilibrată, cu anticipări și înlănțuiri ale întâmplărilor bine stăpânite, cu efecte regizate de o desăvârșită naturalețe, s-ar spune, inspirată. Caracterul de autenticitate, pregnant în tot romanul, este produs de spiritul Scripturii, omniprezent, nu însă în aspectul teologic, atât de cunoscut, ci printr-un demers în esențialitatea concretizată, existențială a acesteia. Limbajul este, la rândul lui, unul cu greutate semantică, ușor arhaizat, cu strălucire lirică. O parte dintre personaje sunt biblice, alături de altele fictive, care însă îmbracă roluri din parabolele hristice.

Asemenea povestirilor postume ale lui Vasile Voiculescu, cartea reprezintă o revelație, o proză cu valoare în sine, cu un plus de însemnătate pentru cititorii inițiați. În situația cu totul specială în care se afla autorul, lipsit de orice orizont de așteptare, izolat în locul său de scăpare, neavând la îndemână decât Biblia, e uimitor cum a reușit, printr-o concentrare în sine, prin desprindere de real,

prin resurse formidabile de imaginar, să reconstituie atât de expresiv viața tumultuoasă a Cetății Sfinte, cu oameni de o mare diversitate, mișcați de porniri ale firii umane sau de sensuri spiritualizate. Personajele au caractere contradictorii, de-o parte conservatorii corupți, reprezentanții unei societăți decăzute, ajunse la limită, de alta, zorii unei primeniri, prin crucificarea și învierea lui Iisus. Astfel, lubricul Baruch pare extras din Satyriconul lui Petronius, levitul Naftuli este un duplicitar, un delator, zaraful Manase este un hoț, un înșelător fără milă, Baria este un slujbaș corupt, apoi, fariseul Gherșom este un practicant fanatic, intolerant, al Legii, înțeleptul, distinsul Almanasar este un nobil din Damasc, venit la Ierusalim spre a cere pentru regele său bolnav ajutorul lui Iisus, hangiul Solomon Șalum, un om cumsecade, misteriosul fiu al acestuia, Iosif, cărturar, înclinat spre trăiri mistice.

Personajul emblematic, evoluând de la o senzualitate lipsită de habar, ostentativă, la o convertire fundamentală, trecând prin evenimente de viață și de moarte, este frumoasa, atrăgătoarea Iudita. Aceasta este nevasta blândului Rafaim, plecat fără urmă de acasă, și fiica intransigentului Gherșom, fariseul cuprins de disperare, zdrobit de purtarea libertină a tinerei femei, mergând până la a o renega. De altfel, alături de multele sale valențe tematice, romanul este și unul al iubirilor, omenești și dumnezeiești, într-un Ierusalim dinaintea Paștelui evreiesc și a Răstignirii și Învierii: iubirea lubrică dintre Baruch și cele două femei, de la Hanul lui Șalum, cea adulterină dintre Naftuli și Izabela,

soția lui Fares, cea dintre Naason și Iudita. De o natură specială este iubirea tandră, neconsumată fizic, dintre Iudita și Almanasar. Și apoi, desprinsă de simțuri, de gânduri, iubirea absolută, mântuitoare a lui Iisus pentru ființa umană, cea plină de slăbiciune, fragilă, nestatornică, pentru săraci, pentru suferinzi, pentru păcătoși, pentru neajutorați.

Prin compoziția sa, romanul este un diptic. Prima parte este un vast tablou plin de mișcare, al Ierusalimului, în preajma Paștelui iudaic, surprinzând viața localnicilor, masa eterogenă a celor veniți din alte zone pentru a lua parte la marea sărbătoare, forfota mercantilă din interiorul Templului, diverse caractere și micile lor istorii. A doua parte focalizează asupra lui Iisus toată atenția. Patimile și grijile omenești sunt, astfel, depășite, sunt luminate de scenele memorabile ale intrării în Ierusalim a Mântuitorului: „Iisus pe mînzul de asină, înainta domol, ca o aeriană arătare în veșminte luminoase, cu pâlcurile mulțimii însoțitoare, ce se ținea de pașii Lui. [...] A intrat în Ierusalim!... Lumea alerga din toate părțile să-i iasă înainte. Unii auziseră mai de mult că va veni și-l așteptau cu dragoste, alții din curiozitate, să vadă ce lucruri de mirare săvârșește, iar altora le bătea inima că vine liberatorul Ierusalimului, ridicat din stirpea lui Israel. [...] Dar Muntele Măslinilor se lumina deplin în profunda-i tăcere, cu aureola ce-l întâmpina. Era tot o împărăție aparte, fără legătură cu lumea și pământul. Un munte care parcă venea de sus, cum nu s-a mai pomenit, și se ținea de pasul Profetului, să-i fie

aproape, să-l primească și să-l adăpostească. [...] Vin cu ramuri de finic și stâlpari tăiați din copaci, și ulițele se deschid ca niște buchete înflorite într-o parte și-ntr-alta, de dragoste și bucuria inimilor.” (pp. 249-251). Prezentarea cortegiului care îl urmează se bazează pe arta gradării și a acumulării: întâi, cei tămăduiți, apoi, apostolii, oamenii de toate felurile din Ierusalim, neofiți, farisei instigatori, greci... Iisus intră în templu ca un restaurator, izgonind cu biciul negustorii de vite, de porumbei, zarafii arghirofili, dărâmând tarabele, desfăcând țarcurile, „ca să elibereze sfântul altar” (p. 275). Sunt puse în împrejurări narative minunile lui Iisus, vindecarea celor zece leproși, tămăduirea fără contact direct, prin puterea credinței, a bunei Sara, soția atât de disprețuită a lui Naftuli, învierea lui Lazăr, însănătoșirea suferinzilor care vin la el: „deznădăjduiții, damblagii, nebunii, uscații, umflații, leproșii nu mai pot de fericire” (p. 366). Un caz aparte este cel al lui Almanasar, venid la cișmeaua unde urma să poposească Domnul, cu o epistolă, să ceară izbăvire pentru Avgar, regele Asiriei, care suferea de o boală cumplită: „Învățătorul nu se uită la scrisoarea ce-o ținea înaintea-l, cu mâna întinsă. Se lăsă ușor deasupra jgheabului și-și înmuie degetele în unde ce se premeneau continuu. Își clăti mâinile ca și cum ar fi săvârșit o taină, luă în mână stropi din limpezimea apei și-și spală fața. Bobițele străluceau pe obraji și în firele de barbă, ca o brumă de lumină albăstruie. Scoase de la cingătoare o cârpă albă de in și-și șterse fața. Chipul Domnului, cu

tinerețea și neprihănirea ce i se deslușeau în acel amurg, cu tristețea suferinței în mijlocul căreia se afla și a gândului lăuntric ce-i vestea patimile apropiate, cu smerenia celei mai tăcute sihăstriei, în visare de bunătate și iubire, se tipări și rămase în țesătura albă de in, cu suflarea de pe buzele lui Iisus. Învățătorul strânse pânza și o întinse lui Almanasar să i-o ducă bolnavului.” (pp. 371-272). Simbolurile prind viață în realitatea Ierusalimului, devenit un centru al urzirii lumii: bazarul instalat în loc sacru, forfota negustorilor, târgul vitelor pentru altar, Mesia coborât în mijlocul rătăcirii și al suferinței omenești, sacrificiul mielului nevinovat. Pilde și cuvinte mesianice sunt risipite de-a lungul cărții, creându-i o armătură biblică plină de o lumină charismatică. În trăirea în autentic a narațiunii, nemediată, se recunoaște sacral circumscris în aura existenței, încât te întrebi ce izvoare nescacate și bogate au alimentat scriitorul în singurătatea lui străjuită de prezența inefabilului.

Negustorii, cămătarii, leviții, în frunte cu Naftuli, versat în tehnica manipulării, atinși de putregaiul abjecției, mulțime dezorientată, pun la cale uciderea lui Iisus, însă prima victimă va fi lasciva, vulnerabila Iudita, acuzată de adulter și viață destrăbălată și condamnată la moarte prin lapidare. Urmează, într-o construcție epică magistrală, judecata lui Iisus care spune să arunce primul cu piatra cel care nu are niciun păcat. Astfel încât, tensionată, miraculoasă, ontologică devine transformarea Iuditei, mântuită în urma unei astfel de pătrunderi a firii umane. În fața oglinzii

adevărului, „Izbucni în cel mai cumplit plâns al vieții sale. Atunci, se putea vedea ce înseamnă plânsul la om, din zăcămintele conștiinței.” (p. 355). Oamenii influenți ai cetății înscenează prinderea și judecarea lui Iisus. Teribil, prin contrast cu ardoarea primirii în Ierusalim a Mântuitorului, este momentul calvarului și al răstignirii.

Romanul este, în esența sa, istoria convertirilor, a învierilor: frumoasa și libertina Iudita, tânărul bibliofil studios Iosif, nobilul asirian Almanasar, Sara, soția maleficului Naftuli, poporul, istoria, toate își schimbă total destinul, în urma întâlnirii cu Iisus, umanizându-se, îndumnezeindu-se. Scriitorul realizează o empatie deplină, pătrunzând uimitor în spiritul vremii, înțelegând din interior funcționarea societății, mentalitatea oamenilor, ierarhiile, regulile familiei, aspecte ale firii umane, ipocrizia, invidia, mândria, lăcomia, filantropia. Nu idealizează, nici nu conceptualizează. Epicul este bogat, dens, cu multe evenimente, cu detalii, descrieri, psihologii funcționale, care dau relief personajelor.

Păcătoasa este o frescă vie a unei teribile metamorfoze a naturii morale a omului, o carte profundă și fundamentală, care a fost moartă un timp (aproape opt decenii), din cauza fariseismului politic, a autorității urii și a fricii, și care, astăzi, iată, înviază (prin grija editorului ei, Dumitru Sârghie), ridicându-se din neant, pentru a ne transmite credința în salvare prin iubire dumnezeiască.

Poezie

Traian ȘTEF

Cînd să trec mai departe

Cînd să trec mai departe
 Îmi apare în față un iepure șchiop
 Care mă ademenește să-l urmez
 Pe un câmp deschis
 Îmi dau seama că sunt cam zezec
 Că nu înțeleg
 Ce mi se întîmplă
 Mă dor tâmplele
 Înelite într-un coșmar
 Scâncit
 Vin bărbați să mă înșface
 Ca pe un fugar
 Nu e cer deasupra
 Nu e nici o scăpare dedesubt
 Doar un amurg bălțat
 Neînceput
 Și mâinile mele care se apără
 De marea supușenie
 Supușenia
 Intrării în altă măsură

Acolo

Unii o duc foarte bine
 Dar mie precis
 N-o să-mi placă schimbarea asta
 De sens
 Cum nu-mi plac de obicei
 Noutățile

Dacă Bunul Dumnezeu binevoiește

Așa bun cum este
 Dumnezeu
 Ne mai trimite la o plimbare
 Printre denivelările de pe câmpuri
 Printre tulpinile de sânger
 Printre transparențele aniversare

Sau ne lasă
 Într-un crâng cu nuiiele
 Unde ca să-ți câștigi existența
 Trebuie să suferi
 Cu spinarea dezvelită

Așa bun cum este
 Dumnezeu ne cheamă la socoteală
 Mai apoi

Poate până atunci pățește Doamna
 Și cu noi
 Ce a mai pățit
 Cu altul
 Dacă Bunul Dumnezeu binevoiește
 Să mai creadă
 Poveștilor noastre

Totul e viceversa

M-am culcat primăvara
Și m-am trezit iarna

Culmea e că iarna este aceea
Pe care o așteptam
Pe care o pierdusem
Cum pierzi o prezență
Despre care credeai
Că e eternă
Cum pierzi amiaza
Care nu pleca
Până acum
Din grădina
Din spatele casei
Cum uiți că așteaptă o altă probă
Judecătoarea
Nu ghiocelul înflorit
La care te gândești tu

Și sper că ea a venit
Cea care trebuia să vină
Nu am sărit o nouă dragoste
Nu am coborât pe alt tărâm
Unde să nu mai fie
Nici o ordine
Nimic

Fratele mai mare

Deschid larg brațele
Frate al meu mai mare
Să te cuprind
Dăruit mi-ai fost mi se spune
Sau dăruit ți-am fost
Întind mâinile să-ți pipăi obrazul
Să-ți caut ochii urechile nările
Fruntea dacă e
Cum mi-am închipuit-o

Înaltă

Îmi trebuie o scară dar tocmai am
Scurtat-o am tăiat-o
Pe unde se încovoia
Fără să fi știut pilda cu crucea
Din care tot tăia păcătosul
De grea ce era
Și când să treacă n-a mai ajuns
Punte
Pe malul celălalt

Așa și eu
N-am mai ajuns
La înălțimea fratelui meu
Mai mare

Un pic de frică

El este marele căutător de umbre
Caută umbre pe care nu le-a văzut
Soarele
Cum aş căuta eu decolteul
Muncitoarelor de la fabrica de confecții
Închis în tinerețea lui Petre Roman

Eu îl înțeleg pe prietenul meu
Mare căutător de umbre
Trec în fiecare zi pe lângă
Fabrica aceea cu geamurile sparte
De unde mai ies porumbei
Și-mi amintesc cum
M-a dus unde stătea ea
În gazdă
Și e de neuitat
Umbra de la o lumânare
Cum îmi tăia respirația

Însă
Marele căutător de umbre

Umblă cu lumânarea
 Să pună mâna pe un înger
 Luminos
 Și mi-e un pic frică
 Pentru el
 Pentru mine
 Că nu e totuna să-ți taie
 Respirația
 Un înger de fată
 Sau un înger de lumină

Frica de moarte

Dacă ai dormit noaptea în pădure
 În copilăria ta singur
 Și nu ți-a fost frică de fiarele sălbatice
 De șerpi furnici roșii păianjeni
 De alte viețuitoare ce sfâșie sau otrăvesc
 Înseamnă că nici de moarte nu ți-e frică

O vezi cum dă târcoale pe la cei dragi
 Pe la prieteni parcă îți face cu ochiul
 Parcă e o legătură ascunsă între voi
 Poate știi tu ceva ce lumea nu știe
 O fi având și ea un iubit pe Pământ
 Și-i place să mai știe cineva
 E ca o laudă mirarea unui bărbat
 Inteligent și fără superstiții pentru ea

Și de ce ți-ar fi frică de moarte
 Dacă nu ți-a fost frică de noapte
 Ea numai te desparte de cel ce te sfâșie
 Și de cel ce te otrăvește de cel ce
 E obișnuit să te întâlnească duminica
 Și de cel ce întinde mâna în somn
 Să se asigure că nu e singur
 De viața asta pe care o tot hulești
 De cartea pe care o ții la-ndemână
 Ca să te apuci s-o citești

Calendar

Iulie

3 iulie 2012 – a murit, la Reșița, prozatorul SEBASTIAN PANAIOT (n. 15.03.1949, Iancu Jianu, Olt)

3 iulie 1923 – s-a născut, la Caracal, prozatorul NICOLAE PAUL MIHAIL (m. 19.03.2013, Sinaia)

3 iulie 1950 – s-a născut, la Sârbii-Măgura, criticul și istoricul literar NICOLAE OPREA

4 iulie 1941 – s-a născut, la Stoenești, Olt, poetul și gazetarul VIRGIL DUMITRESCU, pe numele adevărat VIRGIL DUMITRU

5 iulie 1868 – s-a născut, la Slatina, institutorul și istoricul GEORGE POBORAN (m. 11.10.1925)

5 iulie 1944 – s-a născut, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul PAUL DOGARU (m. 8.04.2012)

6 iulie 1939 – s-a născut, la Strejești, Olt, istoricul MARIN FLORESCU (m. 25.03.1986, București)

8 iulie 1968 – a murit, la București, prozatorul și eseistul PETRE PANDREA (n. 26.06.1904, Balș)

9 iulie 1913 – s-a născut, la Slatina, istoriograful, traducătorul și eseistul TRAIAN-MIRCEA BIJU (m. 1989)

11 iulie 1946 – s-a născut, la Fălcoiu, Olt, filologul, publicistul și gazetarul CORNEL RUSU

16 iulie 1939 – s-a născut, la Slatina, poetul și eseistul CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

20 iulie 1874 – s-a născut, la Celei, Corabia, istoricul și teologul NICOLAE DOBRESCU (m. 23.07.1914, București)

22 iulie 1936 – s-a născut, la Găneasa, Olt, istoricul literar VASILE SANDU

22 iulie 2011 – a murit, la București, pictorul și sculptorul THEODORA MARIA KITZULESCU (n. 24.10.1925, Slatina)

23 iulie 1951 – s-a născut, la Corabia, sculptorul EMILIAN NUȚU

23 iulie 1953 – s-a născut, la Cireașov, Slatina, poetul și publicistul CONSTANTIN SORESCU

30 iulie, 2020 – a murit, la Slatina, poetul, editorul și publicistul IOAN SMEDESCU (n. 3.09.1954, Pleșoiu, Olt)

Limba noastră

O lucrare fundamentală pentru conservarea și păstrarea unității limbii române în Serbia:

Atlasul lingvistic român – graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc

Florian COPCEA

Analiza în detaliu a diverselor variante dialectale ale limbii române vorbite în arealul dacoromân a constituit o prioritate științifică pentru cercetătorii interesați să contribuie la conservarea idiomurilor în pericol de disoluție sau chiar de dispariție. Rezultatul cercetărilor întreprinse asupra acestora, concretizate în lucrări cu valoare lingvistică și istorică incontestabilă, au evidențiat necesitatea consolidării dialectologiei și geografiei lingvistice a limbii române, reușind să formeze astfel o imagine completă asupra stadiului actual de evoluție a vorbirii curente, tradiționale, în diverse arii teritoriale din afara granițelor României.

În șirul operelor care ilustrează cât mai exact și cuprinzător patrimoniul lingvistic românesc se înscrie și Atlasul lingvistic român – Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc (ALR – MDT), apărut în 2021, la Editura Academiei Române, în condiții grafice de înaltă ținută tipografică. Autorii lucrării – Petru Neiescu, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu –, toți cercetători la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, au conceput structurarea materialului faptic colectat / cartografiat în șase

tomuri dintre care au apărut vol. I (Corpul omenesc) și vol. IV (Agricultura și legumicultura.Pomicultura; Viticultura; Apicultura; Cânepa, prelucrarea ei).

Scopul declarat al ALR – MDT este prezentarea și studiul aplicat al graiurilor românești din Serbia Orientală; al ariilor dialectale de răspândire a „unor fenomene lexicale, fonetice și morfologice [...], relevarea unor particularități noi, precum și reliefaarea dinamicii graiurilor, mai ales în zonele de interferență”. ALR – MDT devine astfel un argument solid pentru susținerea adevărului științific că în teritoriile din dreapta Dunării, unde limba română se confruntă cu un agresiv proces de asimilare, așa-numita limbă vlahă (pentru care se fac demersuri insistente de standardizare) este o aberație, o ficțiune pur ideologică. În consecință, demersul profesionist al autorilor justifică, în condițiile în care este unanim acceptat faptul că limba utilizată între Morava, Dunăre și Timoc, o varietate locală a limbii române, face parte implicit din dialectul dacoromân (folosit în comunitățile entice din imediata vecinătate a României din cele peste 250 de unități administrative-locale cu populație românească), aparține

subdialectului muntean și subdialectului bănățean ale dialectului menționat. Fenomenele fonetice întâlnite, cu o variație diatropică inconfundabilă, sunt, așadar, de tip oltenesc (în sud-estul Serbiei) și de tip bănățean (în restul regiunilor). Cercetările de teren, desfășurate în teritoriile delimitate de Dunăre (la nord), Morava (la vest), Veliki Timok, Crni Timok și Munții Rtanj (la sud), s-au efectuat în perioada 2004 – 2007 în baza anchetelor în timpul cărora s-au folosit, pentru colectarea materialului dialectologic, chestionarele și înregistrările pe suport magnetic.

Primul volum al ALR – MDT este axat pe documentarea interogativă a sferei semantice Corpul omenesc (părțile corpului, boli, însușiri fizice și morale). Sensul, existența termenilor arhaici identificați în zonele anchetate, au făcut obiectul unui număr de 149 de întrebări directe adresate informatorilor din tot atâtea localități. De precizat, în opt, două și respectiv una dintre cele stabilite de cercetători, au mai fost cartografiate, în urmă cu multe decenii, de Gustav Weigand, Sever Pop și Emil Petrovici pentru elaborarea ALR I și ALR II. O parte din materialul lingvistic reținut de autorii ALR – MDT se regăsește cartografiat în 138 de hărți lingvistice și fonetice interpretative, la care sunt adăugate 21 de planșe cuprinzând unități dialectologice (extrase din comentariile-răspuns la întrebările din chestionare) și o listă cu termeni lingvistici.

ALR – MDT (vol. I), având un caracter

unic pentru geografia lingvistică a spațiului în discuție – Serbia Orientală, își aduce contribuția, în mod cert, la conservarea fondului arhaic al limbii române, la configurarea definitorie a unei imagini fundamentale a corpului său dialectal, la valorizarea fenomenelor de natură fonetică, lexicală și semantică.

ALR – MDT (vol. IV), cum am mai arătat, are drept tematică Agricultura și legumicultura. Pomi-cultura; Viticultura; Apicultura; Cânepa, prelucrarea ei). Urmând aceleași procedee și metode de lucru folosite la alcătuirea volumului I, acesta cuprinde un studiu introductiv, lista localităților aflate în vizorul cercetărilor (64 + 6 anchetate suplimentar), o listă a localităților precizate și în Noul ALR din Banat (26) și Noul ALR din Oltenia (29), un indice al cuvintelor-titlu teaurizate în materialul lingvistic necartografiat și în hărțile interpretative. Trebuie subliniat că sunt redactate 189 de hărți analitico – sintetice lingvistice și un număr de 24 de planșe, acestea demonstrând efortul și dimensiunea reală a muncii specialiștilor clujeni depuse în identificarea și colectarea materialului dialectal. O mențiune în plus: cuvintele (și variantele acestora) înregistrate în ALR – MDT au fost literalizate astfel încât să se poată da înțelesului lor o mai mare acuratețe. Acolo unde s-au ivit unele semne de întrebare cu privire la sensul unor etimoane autorii au preferat să recurgă la transcriere fonetică. În intenția lor de a introduce ALR – MDT în circuitul dialectologiei mondiale toate unitățile

lingvistice au fost traduse în limba franceză. De asemenea, pentru a argumenta și dovedi în același timp circulația sau migrația unor cuvinte în satele țintă ale cercetării științifice întreprinse le-au dispus pe hărți toponimice în formele utilizate.

Concepția ALR – MDT nu se deosebește radical de structura consacrată a celorlalte atlase naționale românești, în schimb, ceea ce constituie o premieră în cartografia lingvistică românească, pentru elaborarea lui, transcrierea fonetică a anchetelor s-a făcut, atipic, după înregistrări audio, 84 la sută dintre acestea fiind stocate pe suport digital, fapt care ar putea să pună temelia unei arhive fonogramice a limbii române vorbită în Serbia. Materialul cuprins în textele dialectale provenite din zonele cercetate este format din regionalisme, din elemente de limbă veche, din forme arhaizante sau ieșite din uz în alte areale lingvistice, din unele expresii sau variante ale acestora neatestate, dar frecvent localizate în viul grai al etnicilor români.

Rezumând, ALR – MDT este o lucrare științifică de proporții, esențială pentru consolidarea limbii române care, dovedesc specialiștii prin rezultatele obținute, are destule și deosebit de

interesante particularități lexicale preponderent conservatoare, acest lucru datorându-se, cu precădere, experienței bogate în domeniu, întinsă pe parcursul multor decenii, a dialectologilor Petru Neiescu, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu.

În concluzie, proiectul inițiat de aceștia, cu un statut definit de instrument de cercetare și protejare a limbii române în Serbia de sud-nord-est, se înscrie între prioritățile Academiei Române de a oferi, în perspectivă, o viziune reală, diacronică și sincronică, asupra fenomenelor lingvistice (generate de uzul limbii române într-o comunitate în care multiculturalismul a devenit un pericol pentru limba maternă a etnicilor români) în întregul spațiu dacoromânesc. Prin demersul lor, neobosiții dialectologi răspund necesităților științifice de cartografiere lingvistică a unui areal multilingvistic în care se vehiculează teza că etnonimul român nu este sinonim cu cel de vlah și că cei care se exprimă în „limba vlahă” „vorbesc o altă limbă și sunt altceva decât români”.

File de istorie literară

Ion DRUȚĂ: „Perit-au dacii?”

Theodor CODREANU

Marile literaturi au ajutat sufletul uman să-și revină, să se regăsească, atunci când erau căutate, fiind răspândite în zeci, cel mult sute de exemplare. De cum s-a trecut la ediții de masă, la tirajele de milioane de exemplare, cuvântul tipărit s-a devalorizat, s-a compromis, volumele numite cândva comorile de aur ale omenirii acum zac grămadă prin librării și biblioteci, cititorul trece pe lângă ele fără a le observa. (Ion Druță)

Cunoscuta întrebare din titlul studiului publicat de Bogdan Petriceicu Hasdeu în „Foiță de istorie și literatură”, în 1860, pare să-și fi găsit un insolit răspuns la cel mai complex și mai controversat scriitor basarabean, Ion Druță, într-o carte, cu două variante, la care a lucrat decenii întregi. Prima variantă era gata în 2016, cu titlul *Tăcerea Pământului* (cu subtitlul „dramă arhetipală”), scrisă în vers liber, o dramă a tăcerii, a celor mai tăcuți oameni din lume, identificați cu arhetipul Ciobanului moldovean, devenit, în Toiagul păstoriei (1984), o capodoperă a nuvelisticii sale, descinsă tematic din Miorița, ciobanul tăcut ajuns unul fără de oi, mioarele supraviețuind doar în cântecul fluierului său. Într-o Precuvântare la *Tăcerea Pământului*, scriitorul mărturisea că drama tăcerii l-a dominat/frământat în ultimele decenii ale creației, în trei momente chinuitoare: tăcerea

ciobanului din Toiagul păstoriei (scrisă în 1984, dar publicată mai târziu, în „Literatura și arta”), *Samariteanca* (1984) și drama arhetipală din 2016. În acel an, m-a contactat rugându-mă să scriu o scurtă prefață. Am făcut-o imediat, dar, la scurt timp, s-a arătat nemulțumit de versiunea *Tăcerea Pământului*, încât a căzut și prefața mea, pe care, totuși, am inclus-o în cartea *Scriitori basarabeni* apărută la Editura Academiei Române în anul 2019.

Iată însă că în zilele Paștelui 2022 primesc de la Editura Academiei Române, prin bunăvoința d-lui acad. D.R. Popescu, directorul editurii, o carte bibliofilă, tipărită doar în 100 de exemplare, cu titlul *Daciada*. Baladă arhetipală, semnată de Ion Druță, care se apropie, pe 3 septembrie 2022, de aniversarea a 94-a! Opera a fost finalizată în ianuarie 2022, surprinzând cu puterea de creație a autorului, la o vârstă la care se consideră că celula psihică românească nu mai e capabilă de superioară creativitate, fapt contrazis de cazurile tot mai multe, cel puțin de la Tudor Arghezi înapoi și până la generația '60, care continuă să dea seamă asupra vitalității estetice postdecembriste.

Prima impresie de după lectură a *Daciadei* druțiene este rotunjimea ontoestetică, testamentară, a acestui

poem dramatic în proză, delimitându-se, ca formă, de varianta în versuri Tăcerea Pământului, care, totodată, putea lăsa impresia că pariul existențial se restrânge la destinul Basarabiei. Acum, titlul ne vorbește că „balada arhetipală” înglobează întreaga „Dacie Mare” a lui Eminescu, spulberând iluzia multora că Ion Druță ar fi dat apă la moară ideologiei moldovenismului, când, în realitate, ghemul de lumină eminescian i se impunea la modul științific și poetic a fi Limba Română, cea care înfășoară arheul dacic trecut prin adstratul romanic, iar mai târziu cel slavon, toate transfigurate, încât Poetul a decis că suntem români și punctum.

Ajunși aici, putem fi întâmpinați de alte două primejdii: adoptarea titlului epeic Daciada, de dublă rezonanță „negativă”. E vorba de numele unei întreceri sportive la nivel național din vremea comunismului și tot de atunci renașterea doctrinei dacismului din cunoscuta carte a lui Nicolae Densusianu, Dacia preistorică, având, astăzi, tot mai mulți adepți, punând „în primejdie” apartenența noastră la marea familie a latinității. Ion Druță nu cade însă în astfel de capcane, dovedind, aristotelic, că poezia este mai adevărată decât istoria, fiindcă poartă în sine grundul, arheul unui popor. Găsește, altfel spus, propriul său răspuns la întrebarea pusă de celălalt mare basarabean, Bogdan Petriceicu Hasdeu. Acest răspuns vine din istoria aceluiși sat din Tăcerea Pământului, Valea Spinoasă, recuperat arheologic și arheal prin metonimia polenului de popușoi vechi de 55 000 de ani, descoperit de arheologi la o adâncime de 17 metri sub straturile istorice de pământ, precum cetatea glorioasă a

Troiei ascunsă de Iliada lui Homer și restituită de arheologul german Heinrich Schliemann. Troia și Valea Spinoasă sunt „cetăți” ale învinșilor, prima de către grecii vicleanului Ulise, cealaltă de către romanii lui Traian, prin trădarea din interior a Daciei, ajunsă astfel în mă răcinile Văii Spinoase. De aceea, numele baladei arhetipale este Daciada, matricea tăcută, devenită Valea Spinoasă, în care supraviețuiește ultimul Dac, „surdo-mutul” Firea, cel alungat și marginalizat de săteni, de preoți, de Dascăl, de Prostul satului, dar nu și de Bătrânul Văii Spinoase.

Ghemul narativ se dez-deapănă începând cu Joia Mare, ziua iertării după care urmează Vinerea cea Mare, „Cumplita zi a Răstignirii” și a „Marii tristeți” (p. 20, 26) de pe suișul Golgotei, după o iarnă grea, când cele două neamuri rivale ale satului așteptau înflorirea primului pom, alternanța mioritică deal-vale consemnând într-o primăvară victoria unei tabere, în următoarea a celeilalte, împăcându-se în marea sărbătoare a Vestitorului Primăverii. Frunțașilor tradiționali ai satului, Preotul, Primarul și Învățătorul, li se alătura cel care vestea primul înflorirea, fiind recunoscut drept Căpitanul Primăverii. Participau la prăznuire și Veneticii sau Mămăligarii din mijlocul Văii Spinoase, dar și veteranii care au participat la războaie precum cel din Afganistan: „Valea Spinoasă, ghemuită într-o râpă, năpăstuită de soartă, avea pravila sa, avea datinile sale, la care ținea cu dinții. Pe lângă sărbătorile creștine, menționate în calendar, ea avea și câteva sărbători ale sale, pe care le ținea cu aceeași osârdie, ca și sărbătorile creștine. De-o pildă, în Valea Spinoasă se

sărbătorea, în fiecare an, Vestitorul Primăverii. În sat creșteau prin grădinile oamenilor câțiva zarzări și cireșari. Cum numai unul din ei dădea în floare, un dangăt de clopote anunța Valea Spinoasă că a sosit Vestitorul, bate la poartă Primăvara, coborâți de pe cuptor, deschideți porțile!” (p. 53-54). „Primăvara este o bucată de nemurire! O adevărată trezire!” spusese cândva și Henry David Thoreau. Trezirea arheului, va dovedi și Ion Druță, este semnul zodiacal al Mioriței românești – Berbecul.

Cum era și de așteptat, ca și în drama anterioară, personajele baladei druțiene nu sunt individualități, ci arhetipuri. Cel care întrupează memoria eminescianului Archaeus fiind Bătrânul Satului, „invalid de război” (p. 10), trăitor retras în casa lui veche, ascultat de săteni prin vocea Maicii sau a Poetului satului, ultimul prieten al său fiind Salcâmul de rezonanță moromețiană, sortit fiind însă a pieri doar odată cu „prietenul” său. Deși singur, în Joia Mare, pricopsit cu un junghi, „Bătrânul a măturat și el cât a putut, a scuturat, a plămădit, a făcut foc în cuptor și a copt acolo ceva, mai mult ca să-și umple casa cu miros de pâine coaptă, miroznă cu adevărat dumnezeiască” (p. 11). Poate va fi venind și la el cineva, căci, în realitate, nu junghiul prevestea patimile săptămânii, ci un „urlet” surd, durerea cuiva mai mare decât a sa: „«Iartă-mă, Doamne», și-a zis Bătrânul. «Mi-am luat un mare păcat pe suflet. Nu junghiul tânguiriilor, ci urletul ista gătuțit mă tot urmărește, dar, fiind eu un bătrân care nici prea vede, nici prea aude, abia acum am prins că mi-a venit la poartă un cineva cu o mare durere. Oare pe cine să-l fi lovit soarta chiar în Joia Mare? Ce nenorocire a căzut

peste el? Cine să fi fost? Un om de aici din sat? O fiară? Sau poate Salcâmul de la poartă?»” (p. 14). Căci o vijelie prevestitoare de rău despicasă Salcâmul și prin despicătură scotea „niște sunete ciudate – ba se văicărea, ba amenința, ba scâncea”. Bătrânul își aminti că Poetul numise, admirativ, salcâmul Domnitorul lumii vegetale (p. 16). În agonie și acest Domnitor. Bătrânul a ieșit, cum a putut, să vadă cine îl caută. Prin ceața dimineții și a ochilor, a deslușit chipul Văcarului Văii Spinoase, supranumit Tăcutul, ca „surdomut” ce părea, dar singurul având un nume, Firea, însă și acesta simbolizând pe Archaeus: „Firea! Dragul meu frate! Ce-mi stai ca un strein? De ce nu-mi bați la poartă, să viu să-ți deschid?” (p. 17). Dar și la chemarea gazdei, „Firea, poreclit Tăcutul Satului, modestul Văcar al Văii Spinoase, pesemne o fi stat o bună bucată de noapte în picioare lângă stâlpul porții, pentru că, fie n-a auzit, fie nu a vrut să audă invitația Bătrânului” (p. 18). Firea s-a așezat pe prispă, punându-și alături ciomagul de corn. Era foarte înalt, voinic, rușinându-se de talia care îl scotea din rândul sătenilor împuținați la trup, încât stătea cu capul plecat ca să devină acceptat de aceștia. Dar nu era. Bătrânul cunoștea bine nedreptatea la care era supus prietenul său. Au tăcut multă vreme amândoi: „Tăcerea în doi este un fel de altoire a sufletului tău, în tulpina sufletului cutremurat de durere. Un fel de rugă comună, fără cuvinte” (p. 21). După care Bătrânul crede că e timpul să spunem adevărul despre cei care râd batjocoritor de Firea: „Suntem un popor decăzut, sărac cu duhul, un popor nedemn” (p. 23). Mai mult, „Întreaga omenire a intrat în zodia totalei decăderi și descompuneri” (p. 26). Și: „iubește-l pe

aproapele tău ca pe tine însuși, a dispărut de parcă nu a fost rostită” (p. 27). Aproapele nu mai este omul: „Pretutindeni orașele și orașelele pline cu câini de toate neamurile, pisici aduse cine știe de pe unde, papagali, maimuțe, broaște țestoase, unii țin purcei în casă și declară că purceii sunt mai de treabă, mai pricepuți și mai omenoși decât stăpânii lor” (p. 27-28). Prin aceste toate, oamenii își recunosc decăderea, căci au pierdut inocența animalelor, încât acestea au „păstrat în sine mai multă omenie, mai mult devotament decât Omul” (p. 28).

Observațiile moralizatoare riscă să-l scoată pe autor din plămada simbolisticii biblice, dar Bătrânul se oprește la timp, lăsându-ne în fața a ceea ce un filosof și teolog de limbă germană, convertit la ortodoxie, numea fuga de Dumnezeu, care este izvorul tragediei lumii moderne (Max Picard, *Fuga de Dumnezeu*, București, Editura Anastasia, 1998, trad. din germană de Patricia Merfu și Pr. George Remete). Bătrânul se oprește la timp, încercând să pătrundă în cauzele durerii lui Firea, întâlnindu-se cu el prin singurătate: „Tu ești singur și eu sunt singur” (p. 30). Ba chiar mai singur decât Firea care are o capră, un câine și un motan, pe care însă nu le-a transformat în aproapele lui, în creația lui, cum s-a întâmplat cu Salcâmul din poarta sa. Îi adresează un singur sfat: caută-ți pomul! Pricina suferinței Tăcutului este îndoiala că nu-și poate găsi pomul, îndoială de care suferă, în definitiv, toți sătenii Văii Spinoase, încât ei se feresc de Dealul Mărăcinilor, Dealul Golgotei, lăsându-l în sălbăticie, în spini: „caută-ți pomul și apele sufletului ți se vor potoli, toate înjosirile și nedreptățile îți vor trece de pare că nici nu au fost. Găsește-ți Pomul,

întinde-i mâna și ambii vă veți salva. / Tu pe el. Și el pe tine” (p. 34).

Cum în Valea Spinoasă dominau anii de secetă, fântânile, erau „speranța și mândria” sătenilor, fiind înveșnicite cu nume. În anul acela a fost o secetă așa de mare, încât, la fântâna lui Irofti, se aștepta dimineața spre a se mai găsi apă proaspătă. Văzând că, de la o bucată de vreme, Firea le-o lua înainte, spinoșenii l-au alungat, cu atât mai mult, cu cât observaseră că apa nu-i era de trebuință imediată, ci urca cu găleata pe Dealul Mărăcinilor udând ceva, nu se știe ce, stârnind revoltă, cu argumentele raționalistului care nu întâmplător purta numele Prostul Satului. Singura care i-a luat apărarea lui Firea Tăcutul a fost Maica. Ea știa că Firea nu este surdo-mut, cum se credea, fiindcă atunci, pe când se făcea colhozul, el a fost singurul care „a urlat din rărunchi acel NIET, cu care ne mândrim până azi”, fapt confirmat și de Gospodarul satului, care fusese de față (p. 47). Alungat ziua, Tăcutul se ducea pe la miezul nopții să prindă ceva apă de la fântână.

Când a venit vremea de primăvară, seceta și frigul amenințau ca nici măcar unul dintre pomii celor „două ciorchine de neamuri. Urșii și Lupii” (care nu erau porecle) ale Văii Spinoase să nu înflorească și, deci, să fie în primejdie sărbătoarea Vestitorul Primăverii. Nimeni nu mai avea vreo speranță. Doar Poetul Văii Spinoase și soția sa numită de săteni Furnica Văii Spinoase, vestită pentru vocea ei frumoasă, în corul bisericii, au urcat, după o noapte friguroasă, dealul spre biserică. Ea avea o bocceluță cu vreascuri și în cealaltă mână una cu șervete curate: „Știa toată lumea că, în noaptea de vineri spre sâmbătă,

Poetul împreună cu Furnica, vor merge la biserică să facă focul în sobă, așa ca să țină cald și sâmbăta și o bucată bună de duminică, cât va dura liturghia” (p.63-64). Câtă vreme Furnica trebuia în biserică, Poetul urca în clopotniță de unde visa la ceruri, privind printr-un binoclu. În noaptea aceea, spre dimineață, a observat că pe Dealul Mărăcinilor se mișca ceva. Când umbra a dispărut, i-a atras atenția o pată albă. Nedumirit, a chemat-o pe Furnică să deslușească ea mai bine: „– Vestitorul. Vine primăvara” a strigat ea (p. 67). Era un pom înflorit, de o rară frumusețe și luminozitate, de „Au tresărit. Pământul, Cerul și Duhul...” (p. 68). O minune taborică ce a răscolit repede întreaga Vale Spinoasă. La început, au crezut că a murit cineva de trag clopotele, dar era de necrezut, căci morții așteaptă dimineața. Mai mult, clopotarul murise nu de mult. Apoi s-au dumirit, că pentru un pom înflorit au fost treziți cu noaptea în cap. Veteranii, visând la petrecerea ce va urma, s-au întrebat dacă pomul e al Urșilor sau al Lupilor? Nimeni nu știa. În niciun caz clopotul cel mare nu mințise niciodată (p. 77), deși s-a lămurit că nu înfloriseră nici cireșii Urșilor, nici ai Lupilor, ci minunea s-a produs pe Dealul Mărăcinilor, unde nimeni nu se aștepta: „Ardea în floare ca o lumânare sărbătorească de sfintele Paște” (p. 79), ceea ce le-a scandalizat și solidarizat pe cele două neamuri rivale în a nu recunoaște altă Sărbătoare a Primăverii decât pe cea a lor (p. 80). Formau acum un bloc de venin împreună cu cei care „în 1940, pe la sfârșitul lui iunie, când a apărut un tanc cu stele roșii la marginea satului, noi, naivii mămăligari ne pregăteam să-i întâmpinăm pe tanchiști

cum se cuvine, cu colaci și sare, până ce căutam prin sat un colac rumân din făină albă, Jivinele le-au ieșit tanchiștilor înainte cu muzicanți, cu vornici călare, cu șervete și i-a invitat pe tanchiști la nuntă” (p.82-83).

Așa reconstituie Veteranul cronicar episodul tragic al „Săptămânii roșii” (Paul Goma) în urma căruia au fost cățarate la putere jivinele: „I-au înșurubat bine de tot. Cât a ținut puterea sovietică, în cabinetul Președintelui din Valea Spinoasă ședea când Ursu, când Lupu. Firește, în toți acești ani veneticii munceau pe dealuri, flămânzi și arși de soare, pe când Jivinele, sătui și de la umbră, le dădeau indicații, care și ce trebui să facă. În epoca secerii și ciocanului, pe masa veneticilor numai măcăligă, pe masa Jivinelor carne, colaci și faguri cu miere” (p. 83).

În 1989, aceleași jivine au adus schimbări de formă, înlocuind funcțiile administrative cu altele, steagul roșu cu tricolorul, alfabetul rusesc cu cel latin, menținând însă „limba moldovenească” și „cum s-au așezat la masă, cu ștampila puterii în buzunar, acolo stau și azi” (p. 84): „De, așa ni e soarta, Măcăligari nenorociți. Ne adunăm sară de sară în fața televizorului și tot așteptăm schimbări spre mai bine. Jivinele pădurii beau vin și râd de noi. Lor le-a fost bine întotdeauna”. Iar lor, măcăligarilor, le-a rămas doar ura fără margini contra jivinelor folosită de fiecare dată de Veterani și de Prostul Satului, mulțimea adunându-se la Fântâna lui Irofti să descurce vestea tragerii Clopotului cel mare când nimeni nu se aștepta. Nădejdea era la veterani, căci „Măcăligarii nu sunt luptători”, rămânându-le lupta cu gura, mergând așa

până în pânzele albe, dar, fără a se mișca din loc (p. 86). Sergentul veteranilor i-a ieșit în cale Lupului bătrân care tocmai se apropiase de fântână, luând pulsul mulțimii. A fost întrebat ce știe despre minunea din Dealul Mărăcinilor. A calificat-o drept deșănțată, căci în troaca de la fântână gheața nu se topise, iar o vorbă din bătrâni spunea că până nu se topește gheața „pomul nu va înflori” (p. 88). Deci clopotul a bătut ca o păcăleală adusă de Poet, calificat și de Prostul Satului drept un zăpăcit (p. 91, 92), care bea ceaiuri, în vreme ce Esenin dovedea că numai cu băutura tare se creează. În apărarea Poetului satului a sărit doar Maica, până ce acesta a apărut cu „fața învăpăiată”, scoțând din sân o creangă înflorită, care sfida „Iarna Păgână” ce-i ținuse prizonieri pe spinoșeni atâta amar de vreme (p. 94). Mai rămânea însă o enigmă: tăcerea Bisericii în tot acest timp. Preotul se recunoștea vinovat, bolnav de podagră, și l-a sfătuit pe Dascăl să „fure” patrafirul din altar, să iasă în fața mulțimii și să urce pe Dealul Mărăcinilor pentru a oficia un *Te Deum laudamus*. Plecat prin sate pentru concerte de muzică populară, Dascălul a fost totuși găsit de Poet: „l-au smuls din brațele unei admiratoare înfocate, și peste câteva ore” a fost adus în fața preotului care i-a dat dezlegare să meargă pe Deal, să officieze în limba română, căci el nu slujise decât în limba rusă.

Mulțimea, în frunte cu dascălul, a urcat printre spini și mărăcini, după ce Bătrânul Satului, prin Maică, a dat îndemnul ultim de închinare în fața Vestitorului Primăverii. Primul care s-a închinat în fața Pomului înflorit a fost Gospodarul Satului care, împreună cu Maica „erau în ziua aceea, acolo pe deal,

stâlpii de Duh ai Văii Spinoase” (p. 106). Însă un lucru rămânea de descurcat: nu se putea declanșa sărbătoarea fără Căpitanul Primăverii. Cine era? Peste toate, de nicăieri, a apărut un copil sau copilă de opt-nouă ani care a îngenuncheat, a făcut cruce și s-a închinat, nemaiputând să se ridice, înghețat-înghețată bocnă (p. 110). Maica l-a acoperit cu poalele și a hotărât că e copilul Văii Spinoase: „Rușine să ne fie tuturora. Am intrat în discuție cu prostul acela, din vorbă în vorbă am ajuns până la Marx și n-am observat cum în mijlocul nostru îngheață un suflet” (p. 112). Asta dovedea că adevărata primăvară încă n-a ajuns în Valea Spinoasă, că oamenilor le este încă frig din cauza permafrostului siberian. Atunci apăru, pe umărul dealului o umbră de om în legănare. Veteranii, îndemnați de Gospodarul Satului, plecară să cerceteze. O femeie l-a descoperit pe Firea care părea că face gimnastică. Maica atrage atenția că nu trebuie deranjat, fiindcă, cum spusese odată Bătrânul Satului, el poate să facă, deranjat, moarte de om (p. 113). Era însă modul lui de a se căina, de a cânta ceva bisericesc, cu vocea mirabilă a Dascălului care nu cânta la nunți decât cu însuflețire ca la nunta de la Cana Galilei, zvonindu-se despre el că ar fi una dintre rudele Mitropolitului Antonie Plămădeală, cel care râvnea la Patriarhia României.

Ajungând în fața Pomului înflorit, și-a pregătit corul pe trei voci din rândul sătenilor și a început cu cele două versete din psalmul lui David: *Mântuiește, Doamne, poporul Tău,/ Și binecuvântează moștenirea Ta*. Dar corul nu s-a urnit din loc, fiindcă un vuiet ca de râșniță venea din apropiere, dascălul deslușind „o namilă de om ce se legăna încet” (p. 119).

Era, firește, Văcarul Satului, spre care a pornit imediat Dascălul, jucându-se cu moartea. Pe când toți se așteptau ca Dascălul să fie lovit de pumnul uriașului, Firea s-a oprit liniștit, căci a zărit Patrafirul, recunoscând însemnul divin care-i spunea că nu va mai fi alungat din Biserică precum sub sovietici. Dascăl și Văcar au pornit împreună către Pomul înflorit: „Pentru prima oară în viață, Firea nu mai umbla cu fruntea în pământ, nu se mai rușina de statura sa” (p. 122), slobod în corul Văii Spinoase și amintindu-și că maică-sa avusese cea mai frumoasă voce din corul Bisericii. „Surdo-mutul” aștepta de o viață să fie chemat în corul satului. Dar, vai, Dascălul, în loc să-l primească în corul din Dealul Mărăcinilor, brusc îl luă de umeri și-i arătă cărarea spre vale. Așadar, pentru a doua oară satul se dezicea de el. În urmă însă corul sta blocat de „huruitul cela surd” (p. 125). Vocile corului se încurcau ca-n Babel. Dascălul însuși, pretinzându-se patriot al limbii române, încurcă limbile, izbuclind să amenințe în rusa care „e mult mai categorică și mai necruțătoare”, căci ea încă dăinuia „în subconștientul țăranilor din Valea Spinoasă” (p. 127). Argumentul teribil în fața sătenilor nedumiriți de ieșirea tiranică, urlătoare a Dascălului, vuindă pe întreaga Vale Spinoasă: I I I R R R N N N A A A A ! Blestemata IARNĂ siberiană de două secole pe care a încapsulat-o admirabil și romancierul Eugen Uricaru, în ciclul de romane Permafrost ce dobândește o nouă stilistică, poate cea mai neprevăzută, aparent, prin opera Ion Druță, Daciada devenind cel mai enigmatic testament venit din Basarabia, via Moscova.

Intrarea lui Firea în corul Văii Spinoase redă simfonia creștin-ortodoxă și

națională a comunității: „Pas cu pas, vers cu vers, foștii sclavi, foștii iobagi, foștii argați, foștii clăcași, foștii colhoznicii din «Steaua Roșie», pe un deal sălbatic, plin de mărăcini, repartizați în trei voci, creșteau în credință, în demnitate, în virtute. Argații se transformau în cetățeni, uniți cetățenii devin țară, Țara devine Stat” (p. 128). A urmat recunoașterea lui Firea, la îndemnul Maicii, drept Căpitanul Primăverii, ca stăpân și creator al Pomului de pe Dealul Mărăcinilor, în pofida gâlcevilor stârnite de Prostul Satului și de alții (în numele „civilizației”), adunați în jurul mesei și petrecerii care trebuia să urmeze, după datină. Căci Firea, care le-a adus Pomul Vieții, le-a adus și hora după ce aceasta înțepenise în lipsa Văcarului care încă se clătina pe umărul Dealului. Poetul, ca deținător al adevărului în fața istoriei, a dat răspunsul la întrebarea celebră a lui Hasdeu: „Perit-au dacii?” Nu, nu au pierit, de vreme ce Firea (recte arheul apărător al identității) este Ultimul Dac. Mai mult: „E ultimul nu doar la noi în sat, nu doar pe ambele maluri ale Prutului. S-ar putea, în genere, să fie ultimul Dac de pe fața pământului”, cel din uluitoarea poemă Rugăciunea unui Dac a lui Mihai Eminescu, în care s-a recunoscut nu doar Poetul Național, ci și Emil Cioran din a cărui rugăciune auzită de Proștii Lumii ca „huruit de rășniță” și-a tras toate sevele singularei lui opere, ca Dac ajuns pe splendida Vale Spinoasă a civilizației europene. Iată ce ar fi de adăugat: așa înfrânți, cum suntem, zice Veterinarul cronicar, întregindu-l pe Poet: e de remarcat că biruitorii lui Decebal au dispărut, dar ultimul Dac, arheul său, nu, după cum n-a dispărut polenul popușoiului vechi de 55 de mii de ani (p. 157).

Poezie

Robert ȘERBAN

Păcat

la câteva clipe
după ce preotul intră-n altar
să pregătească
împărtașania
o fetiță fuge
de lângă mama ei
și din câțiva pași mici
dar iuți
se strecoară pe aceeași ușă

în dreapta
bărbații se-ncruntă
murmură șușotesec unii cu alții
în stânga
femeile lasă ochii-n pământ
iar câteva îngenunchează ca secerate

deodată
părintele iese în fața altarului
iar după un oftat
biserica amuțește

încet
bătrânul popă coboară copila
pe care-o ține în brațe
îi face semnul crucii pe cap
o pupă pe creștet
iar apoi se prefacă
că-i dă o palmă la fund

Fabulă

într-o parcare de mașini
o cioară mănâncă dintr-o bucată de covrig
un șoarece se apropie
se tot apropie
ezită mai face doi pași

pasărea se oprește din ciugulit și se uită la el
micuțul se-ntoarce repede și intră într-o gaură
cioara rupe cu ciocul din pâine
merge la locul unde șoarecele a dispărut
lasă bucata acolo
se întoarce și își continuă masa

un om vede toate astea
și izbucnește în plâns

Posteritate

după ce mori
poate ajungi în colțul de jos
dintr-o pagină a vreunei reviste literare
dacă redactorul-șef sau adjunctul lui te-au
cunoscut
și le-ai fost simpatic
câteva rânduri
ce-ți înșiră data intrării și-a ieșirii din uz
studiile
de-ai mers pe la școală
iar apoi cărțile
nu toate
nu-i spațiu
doar cele mai vechi
poate și cele mai bune
dacă e vară
și nu-s materiale
prinzi chiar loc de poză
dacă nu
nu
textul contează
totuși
ai fost scriitor
ce mama dracului
doar n-ai crede în tâmpenia aia cu imaginea
care face cât o mie de cuvinte

Poezie

Mihaela ALBU

Început

Între o tăcere și altă tăcere
un zgomot de sabie tăind pământul
iarba aceasta seamănă cu toate celelalte
își cere dreptul la viață
Chiar dacă la capătul drumului așteaptă
galbenul rece ...

Între o tăcere și altă tăcere
Plesnește asurzitor mugurele
Frunza taie aerul și-l soarbe cu sete
Se bucură ca o fecioară la primul sărut
Chiar dacă la capătul drumului așteaptă
galbenul rece ...

Între o tăcere și altă tăcere
Strigătul pruncului asurzeste universul
Viața își începe drumul triumfător!
Chiar dacă la capătul drumului așteaptă
întunericul rece...

Începutul, îți spui, nu seamănă cu nimic ...
Un strigăt –
De triumf? De dezamăgire? De durere?
Bucuria începutului – mereu egală.

***

E frig!

Era o insulă...

De gheață insula era ...
Pe ușa-ntredeschisă
frigul intra
intra pe fereastră

pe unde nimerea!

Închideam ușa
zăvoram fereastra
căutam amnarul focul să-l aprind
așteptam zadarnic soarele
îl așteptam cu jind.

Soarele nu venea...
Pe ușă, pe fereastră
întunericul intra
sufletu-mi
în gheață-l transforma.

Insula pustie rămânea ...

***

Viață

Noaptea îi cere răgaz memoriei
O adoarme cu promisiuni
Culcuș protector în calea aducerilor-aminte.

Zorii năvălesc și sparg zăgazul
Râul curge vijelios
Pâraie adunate poartă pe valuri întâmplări
Intenții
Amăgiri
Strigăte triumfătoare

Pietre încinse de soare
Pietre sfărâmate de vânturi și ploii
Luete de ape
Spre vărsare – aluviuni strâng,
opresc curgerea.

Poezie

Angi Melania CRISTEA

Tâmplar universal

fisura din piept strânge oameni ordinari înjurături spumoase
 dragostea taie metri cubi de emoții
 iar tu ca un tâmplar universal cioplești păpuși Barbie
 societatea descărcă la Mall calamități
 zilnic se testează vecini
 dar varianta cea mai bună de omicron
 așteaptă cu perfidie în parcare

niciun taximetrist nu are mâinile curate
 /Putin își va face nebunia cu Ucraina/
 nu este ca la Eurovision să votăm politic
 noi ne-am învățat lecția murim cu ușile închise unul după altul
 poate sunt suplinitori pentru rolurile neinteresante
 de la primăria capitalei
 dar tu știi că ceasurile tale mi s-au scurs în pantofi
 și calc ca Afrodita
 peste toate testele inutile care au invadat strada
 de parcă poți să nu rotești galaxii
 cu mâinile înfipite în cordonul ombilical al Terrei

viața noastră cu cărți de identitate provizorii
 e predictibilă /aici nu se nasc oameni mari/
 poți să conduci în silent mood
 poți începe afaceri cu China
 rochia mea galbenă fâlfâie pe Unirii
 deja sunt neantologate iubirile fancy
 iar tu te risipești pe covorul roșu

Diorama

azi îți lipsește nebunia zilelor bulimice
 sau poate îți este dor de cuvintele mele directe
 de transmisiunile live când îți luai un upercut
 și nu credeai că pot fi atât de artistă
 încât să contaminez orice porție de libertate
 am prins cu cleme magistralele tale plecări

/mă voi dezvăța de mersul pe contrasens/
și încă sper că vei fi un politician nevirusat
unul dintre ipocriții notorii

arma secretă sunt vasele noastre dilatate
doar așa ne putem dezîndrăgosti și redeveni
oameni de mâna a doua
ironic de singuri capabili să facem artă
din orice fleac
/tu știi cât de mult timp mi-a luat să mă nasc/

poți fi încă un oraș cu zece cartiere în construcții
stelele de pe kathmandu sau marea coralilor
nu este leac pentru o dragoste de linia 1
soldații ni se strecoară anxioși în pupile
va veni marea invazie? ne vom iubi cu emoțiile turate la maxim?
tu nu ai raspunsuri când îți târăști trepiedul și culorile mărețe

Emoții meteorice

sunt cu un veac mai tânără decât
umbra mea fariseică
cu niște mâini care scriu
fără emoții
precum artiștii care pictează în sepia
visez să aliniez sori pitici și celelalte albume ale cerului
dar îngerul nu îmi dă ok-ul și mă trimite în naștere

ce mai rai din oasele iubiților și pantofii cenușăresei
îți îmbrac imaginea cu resturile de la croitorie
azi s-au inventat haine de serie
iar eu din sx nu ies
dîncolo de lacul ohrid așteptările se fisurează
nu degeaba am sânge slav și în firele de păr
mă voi hrăni pe drumul de întoarcere cu cele 3 vieți
extrabonus

anii se reinventează eu m-am oprit într-un timp imaginar
unde siguranța de protecție a sărit de mult
parcă ieri tăceai cu toate cuvintele pe masă
singur la taraba de la Gaudeamus
și am avut intuiția că dacă îți dau drumul
nu mai ajungem la nunta de la Galichnik
de câte ori îmbătrânesc zidurile
ce ne acoperă
ca pe niște biblioteci ambulante

orele sar din pavaj și nu ai altă opțiune decât
să devii meteorit

Fișă de lectură

***Despre frumusețea și folosul cărților,
despre rostul artei și înnobilarea sufletului
prin Cuvânt – EXCELSIOR de Aurel TINCA***

C. VOINESCU

Dascăl exemplar prin adâncă înțelegere a misiei, prin dăruire, trudă și suferință aproape cristic acceptată, Aurel TINCA este depozitarul unor îndelungi și cu mare rost lecturi, făuritoare ale staturii sale de reper intelectual.

Aș zice chiar că venerabilul magistru, ajuns în pragul a 90 de ani, a citit nu atât pentru sine, cât, mai ales, pentru alții și a filtrat lumina cărții, dăruind-o cu generozitate tuturor învățăceilor săi. Modele i-au fost, încă din anii formării intelectuale, marii cărturari ai neamului în frunte cu Nicolae Iorga, marii poeți, marii filosofi, din al căror CUVÂNT a știut să extragă seva dătătoare de vigoare spirituală și s-o facă productivă.

A fost mai întâi, acum vreo câțiva ani, cuprinzătoarea și bine întocmita antologie EMINESCU, o transpunere tipografică, de fapt, a însemnărilor proprii, a fișelor de studiu, a citatelor alese în scop didactic, a opiniilor critice despre poet, de mare folos la catedră, acolo de unde a transmis cu atâta convingere, ani de-a rândul fiorul dragostei de neam, de carte, de Cuvânt.

A venit apoi selecția de texte HISTORIA MAGISTRA VITAE, un prețios instrument al devenirii intelectuale a tinerilor, cu rost cultural mult mai larg însă, o carte de esențe existențial-istorice, de parcurs cu atenție și cu mare folos formativ.

Născută din menirea niciodată încheiată a profesiei de dascăl, recenta apariție editorială EXCELSIOR pledează convingător pentru frumusețea și folosul cărților, pentru rostul artei și înnobilarea sufletului prin Cuvânt. Distinsul și venerabilul dascăl își amintește că un elev

din satul său i-a cerut, cu ani în urmă, maxime despre cărți: „Și atunci mi-am făcut ochii roată peste rafturile bibliotecii mele și am intrat în vorbă cu marii creatori de cărți, pe care i-am rugat să-mi facă mărturisiri privitoare la laboratorul lor de creație, la concepția lor artistică, la rolul artei lor... Și așa am umplut două caiete cu aforisme, adagii – cum ar spune celebrul renescentist și umanist Erasmus.”

Cartea, semnificativ ilustrată, are două părți: Laudă cărții (130 de pagini) și Zestrea sufletului nostru – itinerar printre repere (restul de pagini până la 420). Adagiile, poemele, citatele, amintirile, articolele aparținând cărturarilor români și universali nu sunt preluări robotice, cu copy-paste, de pe internet, ci extrase de-a lungul timpului, din cărțile care i-au trecut pragul minții și al sufletului, așezându-se în fișe de lucru și caiete, pentru a deveni repere existențiale, modele morale de dreaptă viețuire pământeană.

EXCELSIOR își atinge cu prisosință scopul propus, iar magistrul continuă să-și facă din plin datoria față de Cetate, dovadă că o a patra carte, despre mancurți și mancurtizare, e pe drum spre tipar.

Ar trebui să medităm mai mult la concluzia la care autorul acestor prețioase cărți ajunge, pe bună dreptate: „Omenirea vorbește și e înspăimântată de criza politică, sanitară, energetică, dar nu vede (nu vrea să vadă!) că principala criză (și cea care le generează pe toate) este criza spirituală, a valorilor morale și religioase, prin lipsa oricărei forme de idealism, absența Idealului.”

Nicolae Oprea printre optzeciști

„Cronicar și de meserie, și de chemare...”

Al. Cistelean

Bucur SERGHIE

Generoasa Editură Bibliotheca, fondată și condusă de polivalentul scriitor, profesorul Mihai Stan – întemeietor, în toamna 2005, al Societății Scriitorilor Târgovișteni și nu peste multă vreme, al revistei LITERE, alături de regretatul reputat critic literar Tudor Cristea –, a publicat, în 2018, o carte de vădită excepție în domeniul criticii literare actuale: **PRINTRE OPTZECIȘTI. DUPĂ ȘCOALA DE LA TÂRGOVIȘTE**, semnată de criticul literar Nicolae Oprea, autor al unui raft de 15 volume, născut pe 3 iulie 1950 în Sârbii Măgura, județul Olt. Amplă lucrare hermeneutică asupra optzecismului ivit în evoluția literaturii române între anii 1960 și 1990, cartea poartă cititorul printre „tinerii scriitori” ale căror volume nu treceau „bariera debutului” decât „epurate ideologic, supuse cenzurii” – operate de Direcția Presei, un fel de subunitate ideologică a Securității”, scrierile lor fiind „orientate” spre aproape imposibila apariție editorială către... „volumele colective”, „mutilate de redactorii cenזורi” angajați în odioasa Direcție, de cele mai multe ori „amânate peste măsură” de la tipar”. Subterfugiul, în opinia semnatarului cărții de față, l-a inventat și pus în faptă triada întemeietoare a Școlii de la Târgoviște,

„Prozatori ingenioși, de aleasă fibră intelectuală”: „Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu, grupare literară nonconformistă, completată în timp cu Tudor Țopa, Alexandru George, Petru Creția ș. a.”

Într-o splendidă etajare a orizonturilor critice, analiza „garniturii” optzeciste reflectă – cu distincție și fermă elocință – viziunea energizantă a repudierii epocii literare care a zguduit ideologia ceaușistă ajunsă la paroxismele demenței auto-idolatrării – accelerată de turma ditirambică a semnatarilor de osanale. Reper și ax al scriitorilor de linie întâi, a Literaturii naționale, în concepția criticului literar Nicolae Oprea, Școala de la Târgoviște „contribuie decisiv” prin „Procedeele autoreflexiei și intertextualității, jocul compozițional”, introducând drept formule epice „jocul compozițional, registrul parodic și ironic, opțiunea livrescă și percepția demistificatoare a cotidianului prozaic”, mijloace stilistice apte să deruteze și să păcălească subteranul front al „salariaților” Cenzurii. Consecința? Persuasiva penetrare a „Barierei debutului” visat de mai toți autorii talentați ai acelor ani, care „vor alcătui conglomeratul generației optzeciste”!

Caleidoscop cu geometrie critică selectivă, cartea lui Nicolae Oprea expune, în sinteze programatic-analitice, portretele optzeciștilor pe genurile practicate de aceștia și materializate prin scrierile publicate, totuși, până la urmă. Poeții fiind autorii îndeobște consacrați de vechimea „meseriei” lor, îi găsim deschizând cartea, în comentarii și evaluări pertinente. Formulările enunțiative în sumarul cărții, schițează portretistica în tonalitățile critice abordate: „Debutul în original (Cassian Maria Spiridon)”; „Între viața concretă” și „nimicitorul” (Aurel Pantea): „Ioan Moldovan sau viața poetului printre fantasmе”; „Poetul Nordului (George Vulturescu)”; „Rescrierea „Lunetistului” (Marian Drăghici); „Viața din viața poetului” (Mircea Bârsilă); „Poezia ca jurnal” (Leo Butnaru); „Poemul de aniversare” (Gellu Dorian): „Poetul cărturar” (Ion Pop): „Profil în tușe”

(Nicolae Prelipceanu): „Debutul unui echinoxist de altădată” (Valentin F. Radu); „Poezia de notație în registru aforistic” (Virgil Todeasă); „Un grupaj poetic bilingv” (Vasile Mic); „Calea către sine” (Florina Isache); „Utopie și eros (Aurel Udeanu); „Tendința suprarealistă” (Daniel Dăian)”. În filtrul evaluărilor critice urmează „Poeții-Prozatori”, „Prozatorii”, „Istoricii literari, Esești, Memorialiști”, un panopticum „Pro Memoria” pentru Iustin Panța, Gheorghe Izbășescu, Miron Cordun și Constantin Hârlav. „Școala de la Târgoviște” gravează pe frontonul posterității percuțiile înnoitor instrumentate de maeștrii nonconformismului oxigenator în straturile îmbâcsite de proletcultism și obediență, predispoziție a acelor stenice spirite către spațiul literar aerisit de virușii ideologici. Sintagmele proiectează vectorii retinelor criticului Nicolae Oprea pe imensa pânză a istoriei literaturii naționale, în deceniile descendente ale secolului XX, îmbuchetate în prinosul adus autorilor cuprinși în curajos-competenta carte **PRINTRE OPTZECIȘTI**.

Nevoit selectivă, privirea stăruie pe câteva nume de rezonanță în arborescența generală a volumului. „Agora” optzecistă, însuflețită de bagheta critică a lui Nicolae Oprea se lasă rezonată de profilul poetului Mircea Bârsilă, „Un optzecist atipic în fond, aderând arareori la poetica banalului cotidian și a biografismului suprasolicitată de congeneri (...)” care „urmărește și concretizează insistent, fără precipitare, un proiect artistic

original, desolidarizându-se de confrăți prin atitudinea (și imaginea) non-citadină (...)” în „pendularea eului subiectiv între realitatea urbană și cea rurală, sub obsesia trecerii ireversibile (în enunț poetic: „așa o să pleci și tu, într-o zi, / din viața mea, realitate. // Voi muri / pentru că așa scria pe niște flori de cireș”), receptând cu acuitate „bizarele piruete ale realității” prin „ferestrele imaginației”. Iată un eșantion din edificiul poetic al lui Nicolae Prelipceanu – poet căruia „Universul i se revelează (...) mai degrabă ca o negație (...) iar procesul cunoașterii decurge sub semnul vagului și aproximației („Puține lucruri mai știu / numai aproximații îmi trec prin minte”). Proprii îi sunt modalitățile negative: interdicția („Eu sunt lupul și te iubesc /și n-avem voie să ne spunem numele”), refuzul și inconformismul („Știu de la început că totul mi se întâmplă pe dos / nu mai am nici o neliniște”), renunțarea („nu voi afla niciodată cât cântărește / sufletul meu”), omisiunea („mereu altceva se întâmplă decât trebuie să se întâmple”). (...) „Scriind „Amintiri insolente” sau „Însemnări de dincoace de mormânt”, Nicolae Prelipceanu „devine tot mai atent la maladiile „sufletului” sau slăbiciunile „organismului”. Resimțind acut „senzația că nu mai este timp” (Pe izvorul sâmbetei la vale), liricul demistificator admite, totuși – după același principiu al contradicției – că „E timp”, dar unul impropriu pentru creație: „tot mai îngustă foaia albă de hârtie / cineva mi-o retrace cu mână cu tot / parcă îmi fuge sufletul / de sub picioare”. Argeșeanul Aurel Udeanu

într-o secvență critică opreană: „În cadrul disputei dintre vocea interioară și lume, în genul unui actualizat „giudeț al sufletului cu trupul”, experiența inițiativă sub pavăza erosului se consumă prin asumarea sentimentului tragic al morții, pe fundalul existenței efemere sortită de creatorul divin. În poezia lui Udeanu, raportarea omului la Dumnezeu implică doar reminiscențe de religiozitate, întrucât este abordată din perspectivă ontologică. „El” sau „Cel – ce-te-a-trimis-în-Existență” cum era denumit în „Când Dumnezeu Se exilează în tine”, apare astfel umanizat, dar rămâne la fel de intangibil și surd în fața „plânsului utopic” al omului-poet care vrea să-și redobândească după intensele trăiri din existența-infern, condiția adamică dinaintea Căderii („ce nevoie avu să aducă să trimită /în această existență (în acest infern) / ceea ce deja conținea? / Vreau să aflu / să știu să gust să înfulec să diger / apoi...”). Precum statornicește criticul aflat „Printre optzeciști”, poezilor analizați le-au urmat poezii-prozatori, prozatorii, imediat memorialiștii-eseiștii-criticii și istoricii literari, pleiade cu majuscule și de valori estetice apropiate. Ne întâlnim din nou cu prolificul autor epic Dumitru Augustin Doman, conturat sintetic în titulatura eseului dedicat: „Proza moravurilor contemporane”. Din panoplia însușirilor cu putere translatorie în registrul lecturii, Nicolae Oprea pune vârful pixului său pe o „perlă” care, într-atâtea altele, de intensități antologice, pe una care, ca mai toate celelalte, „subminează limba de lemn a epocii comuniste”: „Avem și noi, cei din depozit, contribuția

noastră la succesul pe care-l sărbătorim astăzi. Că cartofii sunt meseria noastră și gândul nostru este în permanență la oamenii muncii din fabrici și uzine”, mai la vale ceva, suculența bazaconiilor înșirate „cu mândrie tovarășească” având fervoarea să explodeze lamentabil: „Dar marele merit pentru încheierea însilozării cartofilor înainte de termen revine, în special, tovarășilor activiști de la sectorul de partid, în frunte cu tovarășul Garoafă...”!

Pagini de o candidă ardoare critică ni le dăruiește voluptosul critic literar Nicolae Oprea despre Înalt Prea Sfinția sa Calinic Argeșeanul Arhiepiscopul, vădit întârziat – moment plauzibil și inevitabil în cariera unui evaluator de opere literare – „întrucât m-am izbit de dificultatea aflării tonului potrivit, care să nu fie nici encomiastic, nici antidogmatic sau minimalizator în privința imaginii religioase”. Înalta față bisericească, în integritatea spiritual-religioasă, „se manifestă comunicativ și dezinvolt” și „Devine atunci de-a dreptul bonom și cozeur în dialog, etalând certe calități de povestitor”. Portret în acvatintă optzecistă, Calinic Arhiepiscopul (...) reconstituie meandrele vieții sub comunism, nu doar din spațiul religios”, rostuiindu-le, moral și estetic, drept amintiri de demult, în cinci volume (I / 1944-1971; II / 1971-

1985; III / 1985-1990; IV / 1990; V / 1991-1992), convins că „Fiecare dintre noi își aduce aminte mereu de cele mai importante momente din viața sa. Dacă ar scrie tot omul, cum a învins greul drumului prin viață, cred că ar fi ce mai frumoasă și gustată literatură personală, dacă am putea să o numim așa”, dar „Condeiu nu este atât de priceput și nici inima nu-l poartă pe portativul celor mai înalte note. Dăruirea unor oameni pentru împlinirea planurilor de lucru, pe unde am umblat, din mila lui Dumnezeu, este de domeniul fantasticului”. Lucrare de maximă referențialitate în critica românească a secolului XXI, cartea dr. Nicolae Oprea se remarcă prin comprehensiva analiză a traiectului ideologic proletcultist – dejist – ceaușist. Criticul literar Tudor Cristea, semnează într-un colț de copertă a op-ului de față, elocvența demersului confratelui său de breaslă: „Nicolae Oprea își mărturisește (și în exercițiul critic, își și manifestă) aspirația permanentă către o perspectivă integratoare, sesizabilă în modul în care, aproape de fiecare dată, încadrează cartea în operă și autorul în contextul cultural-literar. De aici rezultă o critică practică cu metodă, riguroasă și elaborată, dar deloc lipsită de spontaneitate, de plăcerea formulării plastice sau de tentația micilor digresiuni (îndeobște livrești sau de aspect

Vitralii

Cititorul Godot

Ioan POTOLEA

Să fi dormit eu, în timp ce toți ceilalți sufereau? Și-n clipa asta dorm, oare? Măine, când o să cred că mă trezesc, ce-o să spun despre ziua de azi? Că împreună cu Estragon, prietenul meu, aici, în locul ăsta, l-am așteptat pe Godot până s-a făcut noapte? Că Pozzo a trecut cu sluga lui și că ne-a vorbit? Sigur. Dar ce-o să fie adevărat din toate astea?

Îmi imaginez scriitorul român contemporan având acest monolog interior – al lui Vladimir, înspre finalul farsei tragice beckettienne. Un dramatic interogatoriu asupra condiției sale. La locul de întâlnire dintre el și cititorul său. O întâlnire mereu amânată.

După descrierea faptelor operei sale, a fondului, așa ar trebui să fie. Dar, dar, dar... La un recent festival de literatură – lăudabilă inițiativă care pune în mișcare multă energie administrativă, cheltuie bani pentru activități artistice și intelectuale, s-au desfășurat multe întâlniri în locuri alternative, în varii formate. După fotografiile postate de participanți, pe social media, toate întâlnirile au avut loc fără public. Vorba clasicului: publicul este admirabil, este sublim, dar lipsește cu desăvârșire.

Una dintre fotografiile mi-a atras atenția prin asemănarea locului cu un

amfiteatru. Un distins poet citea, cumva dramatic, din cartea sa pentru o asistență de douăzeci și ceva de poeți sau critici care probabil așteptau și ei rându-l la microfon. Îmi imaginez tristețea dezolarea unui autor care și-a pus toate speranțele lui în venirea cititorului Godot și acesta nu a venit. Eventual a trimis un substitut, un mesager obscur.

Privind lung acea fotografie m-am întristat eu însuși. Am învățat la teatrologie că în teatrul de la Epidaur, prin secolul al V-lea î.Hr., veneau la serbările Marilor Dionisii 15000 de spectatori, ba chiar 20000. Îmi imaginam dimensiunea unui sentiment colectiv, furtuna emoției care cuprindea locul la auzul împletirilor de cuvinte ritmate și muzică din instrumente de suflat, aulos. Unde s-a risipit forța originară a cuvântului de atunci? Atena avea tot cam cât majoritatea orașelor de mărime medie de astăzi – 200000 de locuitori.

Mie îmi sună rău efervescența aparițiilor de carte. O formă fără fond. Fac parte din curent, dar nu jubilez, nici mă umflu în pene, dimpotrivă, mă tem de ceva. Cine vrea atâta carte?

Este un dezechilibru nefiresc, o cacofonie generalizată, editări de carte

pe bandă rulantă, o viitură amplificată de veleitarism și chiar de patologia mediocrității. Literatura spiritului bolnav. Vedetism și ifose cât cuprinzi cu ochii. Culmea, amestecate cu valori autentice pe care le obturează, o maree neagră. Și un theatron pustiu ca în fotografia descrisă.

M-am uitat așa pe sărite flick through pe niște statistici la vânzările de carte. Nu știu ce date aveți voi.

În UK, pe 2021, s-au vândut cărți de 4,34 miliarde de lire sterline. În general piața fluctuează între 3 și 3,5 miliarde. A fost cum se vede un boom. Populația cam 67 de milioane.

În același an, în România, vânzarea de carte a scăzut. Așa de neclare de aproximative studiile de cercetări pe eșantioane pe după urechea dreaptă cu mâna stângă cu subtilități „s-a vândut mai puțin, dar s-a citit mai mult” – aoleu! După un link de pe site-ul Republica, doar 6,3% dintre români citesc! Impresia mea pe teren este bazată pe ce spun librării și editorii. Adică e al naibii de rău. Cel puțin în raport cu traficul de Mall al unei librării de tip bibliotecă, amenajată pe rafturi după index alfabetic, pe sectoare, cu spații de lectură și cafenea, mă refer la un lanț cum e Waterstones.

Cititorul pur, necondiționat, în actul lecturii, de rudenie sau prietenie cu autorul, de o obligație profesională, e ziarist, redactor, critic literar, scriitor sau editor, acest cititor pare inexistent. Toți scriem pentru el, îl avem în minte, în față, dar și pe scena „orchestra” târgului de carte, vezi doi trei spectatori rătăciți și vreo zece autori care stau la coadă la microfon.

Poate nu e așa, poate unii au 20 de spectatori, sau 30, sau 50, ceea ce e un record, mi se pare mie. Dar Cititorul Pur pare a fi un Godot despre care toată lumea vorbește, dar el nu mai vine. Toată lumea din interiorul fenomenului îl proiectează, și-l reprezintă în statistici, dar așteptatul Godot e absența pură. Pe baza lui se clădesc adevărate înfumurări, priviri de sus, importanță, garderobe ticsite de lauri, biografii pe pereți împânziți de premii și diplome și nimic. El nu vine. Ehei, demult, Eschil aduna faima fără ziare, televiziuni și edituri. Dar noi suntem moderni, nu se mai scrie ca pe vremea aceea!

Sigur, există compromisul posterității. Autorul crede în posteritatea operei sale. Un soi de mulțumire complice care îi justifică prezența pe scena pustie. Ca să păstrăm locul din care am citat, ne imaginăm dialogul dintre scriitor și imaginarul cititor tot după modelul lui Beckett.

CITITORUL IMAGINAR: În fond, și tu trebuie să fii mulțumit. Mărturisește!

SCRIITORUL: Mulțumit, de ce?

CITITORUL IMAGINAR: Că m-ai regăsit.

SCRIITORUL: Crezi?

CITITORUL IMAGINAR: Spune așa, chiar dacă nu e adevărat!

SCRIITORUL: Ce trebuie să spun?

CITITORUL IMAGINAR: Spune: sunt mulțumit.

SCRIITORUL: Sunt mulțumit.

CITITORUL IMAGINAR: Și eu.

SCRIITORUL: Suntem mulțumiți.

CITITORUL IMAGINAR: Suntem mulțumiți! (Tăcere) Și acum când suntem mulțumiți, ce facem?

SCRIITORUL: Îl așteptăm pe cititorul

Raftul cu cărți
Antoaneta Bodisco
– Jurnal de călătorie în România anilor 70

Mihaela ALBU

Ce văd nu e „partea noastră de cer”, cum o numește Noica.
 Antoaneta Bodisco

Un nume probabil total necunoscut sau, în orice caz, mult mai puțin mediatizat al exilului românesc, scriitoarea (și vocea de la radio Europa Liberă), Antoaneta Bodisco, născută la 17 ianuarie 1916 în Pitești, a notat în 1970 câteva impresii dintr-o călătorie în țara natală.

În însemnările de mai jos nu mă voi referi la scrierile sale în ansamblu, nu-i voi alcătui nici o fișă de dicționar, dar nici o analiză a cărților, reduse ca număr, de altfel – un roman de aventuri, în limba spaniolă, *Un puerto en el Mar Negro* (Un port la Marea Neagră) și un volum de versuri, *La apus de cuvânt*, publicat în 1970, la Roma, cu o prefață de Mircea Popescu și cu ilustrații de Eugen și Tudor Drăguțescu –, ci voi selecta (și comenta) dintr-un articol al său opiniile privitoare la România și la satul românesc.

Dat fiind faptul că este un scriitor cvasinecunoscut la noi, se cuvine totuși mai întâi o scurtă notă biografică (pe care o preluăm din surse online).

Născută Antoaneta Lordache, nepoată a scriitorului Vladimir Streinu, Antoaneta Bodisco a fost poetă, prozatoare și traducătoare. Și-a luat licența în latină și greacă (în 1939) la Facultatea de Litere și Filosofie din București. După absolvire, a lucrat în Ministerul Propagandei Naționale (1940-1942), apoi la Ministerul Culturii (1943), de unde, ca mulți alți

tineri scriitori și jurnaliști români care au fost numiți în diferite posturi diplomatice (v. Mircea Eliade, Vintilă Horia, Ștefan Baciu ș.a.), Antoaneta Lordache a fost trimisă la Institutul Român din Madrid. După instaurarea comunismului în România, asemenea celor amintiți mai sus ori a celor care plecaseră în țări occidentale cu bursă pentru perfecționarea studiilor (Emil Cioran, Virgil Ierunca, Mircea Popescu ș.a.), în 1946, Antoaneta hotărăște să rămână în Spania, căsătorindu-se cu diplomatul lituanian Bodisco, autoexilat și el în Occident. Va colabora la Radio Madrid și de asemenea în presa spaniolă, iar în 1962, după moartea soțului, se va muta la München, fiind angajată la radio Europa Liberă. Între 1974 și 1977 a fost crainică la emisiunile în limba română la Deutschlandfunk din Köln, colaborând permanent în revistele exilului românesc, printre acestea numărându-se „Apoziția” (München), „Caiete de dor” (Paris), „Ființa românească” (Paris), „Îndreptar” (München), „Libertatea românească” (Madrid), „Limite” (Paris), „Revista scriitorilor români” (München) etc.

Din „Revista scriitorilor români” (al cărei redactor-șef a fost Mircea Popescu) ne-a reținut atenția un „Jurnal de călătorie”, publicat în nr. 9/ 1970.

Aici, Antoaneta Bodisco relatează o

vizită făcută în România, iar impresiile sale, începând cu vama Curtici, ținând cont de perioada în care se desfășura călătoria, sunt nu numai relatări obiective, dar ele scot în evidență și capacitatea de observație a celei care intră acum pe un teritoriu în multe privințe schimbat față de trecut. Cum distanța oferă perspectivă, plecată fiind de o perioadă îndelungată de timp, ea observă diferențele și asemănările nu numai dintre țări, dar și dintre România anilor 40 și cea din anii 70, aflată sub putere comunistă. O primă observație, o primă deosebire: la „Curtici. Forfotă, gălăgie, vameșii par să se fi înmulțit.” Apar curând inerentele neplăceri (cu care trăitorul din România socialistă era destul de obișnuit) – bilete duble pentru același loc („Totul e posibil la noi, tovarăși”, o spune chiar controlorul de bilete, cu o resemnare iarăși familiară nouă). În București apoi, are „bucuria de a regăsi cartierele vechi, curțile caselor de mahala, răzlețe, tănuite de verdeța care se revarsă peste garduri, de pomii copleșiți de frunze”, bucurie umbrită de „uluirea de a redescoperi Lipscanii, Smârdanul, „Pasajul francez”, Gabrovenii, totul delabrat, devorat de pecingine și de larma dimprejur.” Pe acest drum de întoarcere, călătoarea este atentă la tot ce o înconjoară, de la aspectul vizual până la atitudini și chiar sunetul „altfel” al limbii vorbite ori „tânguirile de manele, amplificate de difuzoarele stridente care-și fac de cap.” Ceea ce o izbește față de ceea ce știa că lăsase în urmă este și aspectul de „bazar turcesc” al Bucureștiului, fostul „mic Paris” în care acum (în anii 70) întâlnește la tot pasul „vânzătorii de înghețată, de semințe, de bilete de loterie, acest du-te-vino de glasuri răgușite, de înjurături la tot pasul, de vitalitate aproape animalică.”

Și mai sunt oamenii, ale căror chipuri „sunt altele”. „Mulțimea este, dacă nu altfel, alta. Și vocabularul ei e altfel, dar nu altul.” Ea privește în jur, vede „mulțimea” care „nu e tristă, cum mi s-a spus; sau, poate, veselia ei e aparentă.” E vorba de cei adaptați. În schimb, generația veche, „burghezia lichidată, în acei ani teribili de cari toți își aduc aminte”, poartă pe chip tristețea: „Culoarea feței lor are culoarea caselor părăsite, a atâtor case vechi din care au pierit oamenii și amintirile.” Și lângă aceste case, „blocuri noi, străzi deschise în perspective îndrăznețe, parcuri, vechi fundături care își asteaptă lovitură de grație.”

Din amestecul acesta de vechi și nou nu răzbate nicidecum admirația pentru modernizare, ci tristețea pentru pierderea până și a „amintirii”.

A-ți uita trecutul, pare a spune autoarea, înseamnă a-ți pierde valorile și, în cele din urmă, identitatea. În comentariile sale ea nu pune însă distanță – vechea generație vs. cea nouă, indiferentă la trecut, atentă doar la prezentul acceptat, ci găsește paralelisme cu ea însăși (model al celui plecat în lume) pentru care noile realități le-au estompat pe cele lăsate acasă.

Exilatul pleacă și uită sau își amintește, ia cu sine – în suflet și gând – tot ce a însemnat „lumea” pe care o părăsea, așa cum țăranii care plecau la oraș „duceau cu ei vatra. O luau cu ei în lume”... Alteori pleacă fără a se uita în urmă, fără a dori să-și amintească, ștergând (voit sau nu) din memorie tot ceea ce însemnase viața sa anterioară. Căci întoarcerea are și acest rol: de a conștientiza „ireversibilitatea timpului”.

Ca în povestea binecunoscută a feciorului ce dorea să găsească „tineretea fără bătrânețe și viața fără de moarte”, la întoarcere, memoria revine treptat, dar

lumea nu mai seamănă cu cea lăsată. Și atunci ... cel plecat, din nevoia de a se întâlni cu „partea sa de cer”, cu ceea ce știa că îl reprezintă și cu care se identifică, în mare măsură, caută trecutul, încearcă să-l descopere în mici amănunte, în locuri rămase neschimbate.

Dar unde poate fi găsit un astfel de loc? Călătoria, pe traseul întoarcerii după un sfert de secol, intră în Muzeul Satului, acel simbol de Românie autentică. „Am pășit pe poarta muzeului satului într-o altă lume blând încrămenită. Pe o potecă îngustă mă îndrept spre biserica din satul Dragomirești (jud. Maramureș, 1722), spre casa din Straja (Suceava, 1760), spre casa moșilor din Sălciua de Jos (Alba), spre teascul de ulci din Rășinari, spre moara de vânt din Sarichioi (Tulcea, sec. 20), spre hambare și pătule, spre casa din Trăisteni (Prahova, sec. 19), spre cea din Drăguș (Brașov), spre gospodăria din Zăpodeni (Vaslui), spre bordeiul din câmpia olteană (Drăghiceni)... Caut case argeșene. Sunt două, ceva mai noi decât cele moldovenești, cele ardelenesti.”

Originară din Argeș, ea vrea să vadă casele în interior, să-și rememoreze astfel trecutul. I se deschid. Intră în fiecare, dar, tot ca în povestea feciorului de împărat, în ceea ce reprezenta pentru ea trecutul familiar, atât de bine cunoscut și atât de bine păstrat în memorie, totul e încrămenit. Nu găsește viața prin care trăiau aceste construcții. „Ce văd aici și în alte case e nou pentru mine. Toată lumea aceasta de semne și rosturi, de viață țesută în războaie, depănată în fuioare, cioplită în lemn, plămădită în lut, rotunjită în urcioare, a înmărmurit cuviincios ca ștergarele de pe pereți, ca chipul sfinților rustici de pe icoanele de sticlă sau lemn.”

Ea a plecat și a trăit în altă lume, în Spania, țară la care face referire și în privința obiceiurilor, dar și a mentali-

tăților ori a atitudinii locuitorilor. Ca toți cei „deșărați” (în terminologia lui Aron Cotruș), ea pare a nu mai aparține niciunui loc: „Sunt, pentru cei de acasă, o străină? Uneori, așa mi s-a părut. Eram, în orice caz, o româncă plecată de mult din țară. Nimeni nu m-a întrebat: de când, de ce? Nu-i interesa.”

Tristețea pierderii apartenenței totale față de un loc anume, tristețea dispariției lumii cunoscute sugerează și durerea pierderii specificului identitar „Nu pot crede că această lume a dispărut, sau e pe cale de dispariție”, notează la un moment dat, deși, ca om al timpului modern, e conștientă că vremurile s-au schimbat, că civilizația a adus cu sine progresul tehnic. „Ispită”, în întâlnirile și discuțiile cu prietenii regăsiți acasă, „în lungile șuete bucureștene”, să afirme uneori că „nu s-a schimbat nimic”, regăsind la români „agerimea acelor minți care făceau din asociația de idei un act personal de creație”, precum și „spiritul lor zeflemitor”, totuși, nu poate să nu sufere față de schimbările majore. Fiindcă nu lumina electrică în locul opaițului, televizorul ori alte semne ale modernizării sunt lucrurile care îi înstrăinează percepția de autentic și îi rănesc memoria, ci realitatea pe care o regăsește acum, realitatea unei lumi distruse de tăvălugul istoriei.

În Muzeul Satului „au dispărut casele basarabene. Ele nu mai sunt România; ele sunt, azi, Rusia...”

De fapt, acesta este motivul principal – istoria care a schimbat geografia și destinul oamenilor – pentru care mare parte dintre intelectualii români luaseră calea exilului (dureros, dar nu de puține ori „creator”).

Printre ei – o piteșteancă frumoasă și cultivată, cu talent scriitoricesc (detectabil în nuce în fragmentul de Jurnal de călătorie) – Antoaneta Bodisco.

Raftul cu cărți

Gheorghe Rusu
– un autor în ascensiune

Ioan St. LAZĂR

Gheorghe Rusu, inginer performant, cu brevete de invenție – deci, un spirit creativ – și-a resuscitat în anii postdecembriști plăcerea și interesul din adolescență pentru literatură, pentru modul cum reflectă ea realitatea, sugerând totodată atitudini necesare, cu atât mai mult în vremea noastră de tranziție ce pare a nu se mai sfârși; de aceea, inerent, s-a înclinat și spre creație literară personală, având ce să spună din perioada anterioară ca și din zilele noastre și scriind, în sfârșit, ca un om liber, bizuit pe adevărul său. Se integrează întrutotul în „pleiada scriitorilor proveniți din rândul inginerilor, (...), care s-au impus în special după anul 1989” și pe care un confrate non-filolog îi caracteriza precum că „n-au complexe, sunt degajați, scriu dezinvolt, prin descoperirea fenomenului literar ascuns în lucruri, fapte, evenimente și ființe ... Gama modalităților lor de exprimare este nelimitată, reușind să dea glas trăirilor cu nonșalanță” [Nicky Ursei, prefață la vol. Gheorghe Rusu, Oglinda cu năravuri (pamflete, fabule și schițe satirico-umoristice), 2016, acest confrate, valoros epigramist și prozator dând și exemple notorii (Lucian

Avramescu, Cristian Tudor Popescu, Gabriel Chifu, Horia Gârbea), epigramiști din țară și autori din Vâlcea (Mihai Sporiș, Marian Pătrașcu, Puiu Răducanu, Ion Nălbitoru, Petre Cichirdan sau Dumitru Bondoc]

Asemeni marii majorității a românilor onești, dar umiliți de regimul comunist, frustrați de o viață normală în libertate, și Gheorghe Rusu a receptat evenimentele din decembrie '89 drept șansa descătușării idealurilor umaniste, a ideilor constructive pentru o societate nouă, a sentimentelor înălțătoare de libertate, democrație și dreptate, recuperarea demnității și optimismului (pe care le invocă adeseori în cărțile sale); a resimțit, însă, în evenimentele ulterioare, din 1990, ca și în cei treizeci de ani de tranziție, șocul cruntei dezamăgiri când, pe cadavrele tinerilor jertfiți în acel decembrie s-au ridicat la putere elemente din „vechea gardă” și altele noi, preponderent ariviste, care, sub aparența unei „democrații originale”, au făcut legi pentru ei, consolidându-și puterea, prin evitarea lustrației și anihilarea rezistenței politice patriotice, prin promovarea incompetenței obediente, a corupției la toate nivelurile, prin prăduirea averii

țării și umflarea buzunarelor proprii, fără a le păsa că au distrus și n-au construit, că milioane de români rămași fără locuri de muncă au fost nevoiți să emigreze, depopulând orașele și satele, transferând în alte țări forța de muncă necesară pentru progresul nostru (toate acestea și încă mai multe sunt frecvent analizate și demascate în eseurile lui Gheorghe Rusu).

Acest dramatic orizont al realității românești, față de care Gheorghe Rusu a resimțit datoria de a lua atitudine prin scris, constituie polii creației lui literare într-un larg areal tematic desfășurat în mai multe registre stilistice. Astfel, ca un perpetuu memento, cultivarea memoriei strămoșilor luptători pentru moșie și dreptate – în romanul *Sarea pământului*, 2017, (autorul necunoscând cartea cu același titlu a lui Mihai Șora, iar aici sintagma are un înțeles inedit, „din vatră”), precum și în monografia românească *Slăvitești, un neam neistovit de vremuri*, 2016), iar, în ce privește realitatea din timpul regimului ceaușist, marcată de frică, obediență, propagandă mincinoasă și penuria din ultima perioadă, dimpreună cu actualitatea nesfârșitei tranziții spre libertate, democrație și progres, o actualitate a jafului asupra resurselor țării, a concurenței inegale, ilegale și a destrămării idealurilor, când și speranța abia mai răsuflă într-un „surâs” – ca în romanul *Surâs în negura suferinței* (prima carte, din 2002, reluată și amplificată în ediția a II-a, din 2017) și în eseurile și pamfletele sale moral-politice, îndeosebi din volumul *Vulturii*

nu prind muște, 2017, autorul nostru adoptând și formula tradițională a „hazului de necaz” (ca în volumul *Oglinda cu moravuri*, 2016), în speranța acțiunii sale întremătoare asupra tarelor omenești din societate.

De reținut că, în povestirile și romanele sale, Gheorghe Rusu, având o bună intuiție literară, itinerează, în complexul istoric problematizant și dramatic al temelor sale, personaje cu destine mai mult sau mai puțin împletite, a căror vibrație autentică de viață reverberează în și din contextul de atâtea ori nefavorabil, implicând un sens combativ (chiar dacă în luptă surdă) și conferind verosimilitate artistică ansamblului. Ceea ce nu e deloc puțin, este esențial, autorul reușind să transfigureze prin minimă ficțiune, în acțiunile eroilor săi, experiențe reale din neam sau din existența proprie și oferindu-le o semnificație exponențială.

Comentarii lucrărilor lui Gheorghe Rusu (îi cunosc din prefețele cu care l-au însoțit, rând pe rând) au subliniat multiple calități atât de fond, cât și de stil ale scrisului său, care a cunoscut o relativă evoluție în timp, dat fiind efortul continuu de autocunoaștere a potențialului propriu și de adecvare a formelor de exprimare. Aș adăuga și eu, aici, câteva considerații personale corelative.

Astfel, cred că, după autotestarea cu prima ediție a romanului *Surâs în negura suferinței*, Gheorghe Rusu, dorind să pornească pe drumul său literar, se va fi întrebat întâi cine este el însuși și va fi resimțit că în fibrele sale trupesti și

sufletești este neamul lui românesc, el trebuind să poarte în timp năzuințele strămoșilor, tradiția lor fiind universul pe care el îl cunoștea și trăia „din băătăura casei”. Firesc a fost să scrie întâi romanul Sarea pământului, eroul principal fiindu-i chiar un strămoș Gheorghe (ca un memento!), roman cu ton de cântec bătrânesc sau de poem eroic ori, cum îl receptează Mihai Sporiș, prin extensie, cu tonalitate de colind din vremi de demult la fereastra prezentului. Ceea ce a reverberat și în monografia Slăvitești, un neam neistovit de vremuri, scrisă în același timp, foarte bine structurată și documentată (de către autorul iubitor de istorie), străbătută de emoția reconstituirii (cu partea ei de inerentă ficțiune) și de fiorul lăuntric de tenace rezistență prin vremi. În acest sens, și Nicky Ursei aprecia că romanul istoric „îl definește cel mai bine” pe Gheorghe Rusu, care împletește armonios documentarul cu ficțiunea, luciditatea cu sentimentul.

În această calitate de urmaș purtător de mesaj al neamului său românesc va porni Gheorghe Rusu pe drumul său literar și în numele neamului său „neistovit” va aborda realitatea vremii lui, năzuind să contribuie prin scris la reșezarea societății pe făgașul cel bun dacă s-a produs dereglare...

Spiritul de rezistență și de luptă cu răul istoriei va străbate prozele și eseurile sale și a fost remarcat întâi de către eseistul Mihai Sporiș în prefața la romanul Sarea pământului, rezumând în titlul Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioana! (amintind un poem al lui Radu

Gyr) destinul eroilor principali, o familie de moșneni a cărei luptă pentru dreptate a bărbatului ucis a fost continuată de soața lui, verigă în lanțul jerfelor exponențiale. Același spirit, ramificat în modalități analitice și interpretative variate, de la nivelul vieții individului la acela al vieții societății contextuale, sau în atitudini subtextuale ferme, mascate de trama narativă, se regăsește și în romanul Surâs în negura suferinței, evocând destinul sinuos al unui cuplu în regimul ceaușist și în răstimpul post-decembrist, roman prefațat de criticul Mihaela Rădulescu care consideră că Gheorghe Rusu „analizează minuțios modul în care sistemul ideologiei comuniste (și, adăugăm noi, I. St. L., al ideologiei neo-comuniste) afectează oameni și destine”, încât, per ansamblu, prin dese comentarii auctoriale la diferitele situații epice, comentarii intersectând eseistic narațiunea, conform lecției lui Camil Petrescu, întâi, la noi, romanul „propune investigarea sensului istoriei” românești. Cu observația, importantă pentru planul artistic: „Nu putem bănuși autorul de didactism sau scepticism, ci îl bănuim mai degrabă a fi un rafinat analist și un bun cunoscător al psihologiei umane”. Astfel, Gheorghe Rusu, cel „tranșant”, „analitic”, „care știe să dezvolte un subiect sensibil (politic-social), dar nu în mod direct, fără ton acuzator sau ofensator, ci pe fundalul unei povești de viață” (Mihaela Rădulescu), reușește, pe fondul unei societăți ce „reduce posibilitatea ființei umane de a fi liberă și fericită”, să profileze, ca și în romanul

anterior, pe eroii săi principali în poziție exponențială; aici, Petrică Zidaru și Maria Gornea devin împreună „un posibil arhetip al omului idealist, încrezător, luminos” (Mihaela Rădulescu), expus însă, dramei cauzate de „rațiunea practică” a intereselor contextuale, obtuze realizării plenare a individului cu aspirații nobile. Și tocmai de aceea – adaug eu – „în relația antagonică a conceptelor Utopia și Realia” pe care se constituie acest roman (Mihaela Rădulescu) ca și în întreaga creație a lui Gheorghe Rusu, zic eu, ca un fond în surdină, perpetuu, autorul nostru, în ficțiunea sa artistică, îi salvează pe acești „exponenți ai unei lumi idealiste”, umaniste, păstrându-le profilul exemplar, în pofida derulării nefaste a mersului societății și, implicit, a destinului lor propriu. Căci, într-adevăr, dezamăgit de acest demers actual, lui Petrică Zidaru îi încolțește gândul emigrării, ca un „surâs în negura suferinței”, astfel romanul reliefând întreaga cauzalitate a emigrației românești post-decembriste, putând fi contrasemnat de cei mai mulți dintre cei care, disperați de neașezarea lucrurilor sau lipsiți de locuri de muncă, au ales calea străinătății.

În pofida acestei soluții asumate de o parte dintre români, spiritul combativ în numele căruia scrie Gheorghe Rusu nu s-a stins – ne arată autorul nostru în ultima sa carte, *Flăcările speranțelor* (2022). O poveste de dragoste finalmente nefericită este cuprinsă, ca de două coperti, de evocarea a două secvențe biografice din perioada ceaușistă a

protagonistului lor, Sebastian Slabu, un tânăr onest, capabil și drept, care luptă din greu să impună ordinea corectitudinii într-o mică întreprindere – „de la firul ierbii”, cum s-ar zice, din societatea socialistă –, în care degradarea morală a corupților și „descurcările” ajunse se insuportabilă, pereclitând și progresul unității. Și pentru Sebastian Slabu, ca și pentru marea majoritate a românilor, decembrie '89 a adus descătușarea speranțelor de mai bine, urmată, însă, de „dușul rece” din „Duminica Orbului”, când s-a instaurat o putere de extracție comunistă, care, în pofida vântului înnoirilor, a frânat devenirea țării, producând confuzie și derută. „Propria-mi judecată privind noua reșezare a lucrurilor în țară pare a-și arăta neputința – se confesează, identificându-se cu personajul său, autorul. Nu este în stare să-mi omoare senzația că suntem împinși la cățărarea spre vârful unuia deal sterp, doar pe motivul că el există, în timp ce ni se strecoară în suflet cadavrul așteptărilor, împodobit cu speranțe iluzorii că doar acolo o să ne cultivăm florile fericirii”.

Per ansamblu, însă, din numeroasele meditații presărate pe parcursul diferitelor episoade ale cărții, precum și din epilogul acesteia, răzbate încrederea eroului că numai scrutarea și îndreptarea greșelilor individuale și colective ce au făcut/și fac să se nască și să se manifeste „monstrul care ucide speranțele” vor anima „flăcările speranțelor”, implicând efortul constructiv înnoitor. Apelul indirect la

soluționarea problemelor actuale prin dezbateră acestora și îndreptarea „făptuirilor greșite” constituie mesajul subtextual în ultima carte a lui Gheorghe Rusu.

Așadar, exemplificând cu o situație social și morală „fără ieșire” din înțepinderea socialistă, care, totuși, și-a aflat un capăt în noul rug istoric de după decembrie 89, autorul nostru demonstrează că „flăcările speranțelor”, chiar când par a se stinge, se pot reînțeți prin spiritul combativ merit să anime constant deliberările conștiinței și întreținând optimismul și avântul constructiv.

Așa cum am mai spus, (și am și citat pe alocuri), comentatorii cărților lui Gheorghe Rusu au reliefat ades și virtuți stilistice care-l recomandă ca un autor „cu har scriitoricesc particular și autonom” (Teodor Firescu), cu propensiuni poetice în evocarea trecutului (Mihai Sporiș) și puterea de a radiografia pertinent realitatea, cu „evoluția (lui) ascendentă” (Nicky Ursei). Aplicată și experimentată, Mihaela Rădulescu a mai subliniat, raportându-se la romanul *Surâs în negura suferinței* (ediția a II-a): caracterul de „roman social”, „aproape un document de analiză istorică”, purtând „amprenta unei viziuni realist-tragice”, în care „recuzita stilistică” „este subînțeleasă, tehnica subtextuală și intertextuală constituind formula discursivă centrală”, iar „perspectiva narativă obiectivă alternează cu cea subiectivă, sporind astfel planul interpretării polivalente”; ca atare, romanul este „interesant atât la

nivel tematic, cât și la nivelul construcției stilistice”.

În ceea ce mă privește, aș mai completa relevând, mai întâi, capacitatea lui Gheorghe Rusu de a schimba lejer registrele inspirației, de la cel al trecutului la cel contemporan, și de a se adecva cu talent fiecăruia, de la tonalitatea gravă până la aceea umoristică, a „hazului de necaz”. Într-un al doilea rând, remarcabilul talent de povestitor, care știe să insereze în narațiune dialogul autentic (nu m-aș mira dacă ar scrie și teatru!), iar, îndeaproape, saltul în comentariul episodului evocat, un comentariu care transformă textul, pe urmele lui Camil Petrescu, într-o proză intelectuală. De altfel, într-un al treilea rând, receptez o adevărată vocație pentru eseu și talentul cuvenit pentru acesta, precum se vede și în volumul *Vulturii nu prind muște*, asupra căruia nu mai stărui aici. O problemă a avut Gheorghe Rusu în privința expresivității, în sensul că tumultul gândurilor se derula adeseori în supărătoare lanțuri de 3-4 genitive, fără opțiunea pentru o exprimare mai limpede și mai eficientă; or, azi, în ultima carte, și-a corectat acest neajuns, dovedind străduința de a se autodepăși, spre a crește în prețuirea publicului cititor.

Gheorghe Rusu este un scriitor de real talent, cu o conștiință trează, ca purtător al unui etos național, umanist.

Raftul cu cărți
Adrian Costache
 – *Elegii podgorene*

Teodor PRACSIU

Nucleul generativ al celui mai recent volum de versuri semnat de Adrian Costache (*Elegii podgorene*, Editura eLiteratura, București, 2022) îl reprezintă neîndoiește fantasma lirică a satului natal (Podgoria - Prahova). E o întoarcere – grație memoriei afective – la matricea originară, la „rădăcini”, ceea ce explică registrul nostalgic-elegiac al întregului volum. Făptura aburoasă, tainică, sensibilă, a cărei voce lirică structurează discursul poetic, este asediată de interogații grele, de neliniști și temeri ce nu au încă un răspuns. Eul sensibil, creator, admite ipotetic posibilitatea unei vieți fericite: „Viața mea ar fi putut fi o duminică”, „Viața mea ar fi putut fi/ Un paradis”. Dar dorința a rămas suspendată. Doar poezia poate fi o consolare pentru orice formă de tristețe: „Doar cuvintele/ Tristețe,/ Pierdutele,/ Doar ele ar mai putea răspunde/ De unde mai curge încă neauzit/ Izvorul acestei poezii”. Invocarea divinității se naște din dorința irepresibilă de certitudine, căci numai ceea ce a fost este sigur: „Înțeleg tot mai mult că/ Doar/ Trecutul mai are, Doamne,/ Parfumul/ Eternității tale”. Dar identitatea Celui-de-Sus rămâne dubitativă și impenetrabilă și niciun oracol n-o va putea desluși și nu va putea dezlega ecuația ermetică a fi – a nu fi: „Dar, Doamne, eu nu știu/ Nici cine ești,/ Nici de unde ești,/ Nici când ești,/ Nici de unde vii.../ Ci te visez doar/ Cum ai putea să fii/ Nefiind!” Dilema are un subtil parfum arghezian. Nu poate fi vorba de

un Dumnezeu abolit ci doar uitat: „Ce urcă-n mine azi,/ Neașteptat,/ Din Dumnezeul meu uitat?”

Detectăm lesne „eterna reîntoarcere” la toposul mitic al grădinii, la spațiul afectiv-ocrotitor locuit de mama, de tata, făpturi arhetipale ale „vârstei de aur”. Călătoria inițiată se încarcă de semnele inconfundabile ale vieții rustice văzute prin ochii inocenți ai copilului: pământul negru și bogat, roțile căruței („paca - paca - paca”), două brațe de fân parfumat, cuvertura mamei, pădurea, Valea Tătarului, visul ce inundă mintea infantilă. Tatăl se întrupează oniric într-o entitate mitică: „Chipul tatei/ Se naște iar/ Din adânc/ Ca un/ Zeu al locului”. Spiritul mamei este etern ocrotitor: „Nu trebuie să-mi fie teamă, Mamă!.../ Nu voi muri prea curând”. Dar umbra lui Thanatos rămâne persistentă: „Nu vreau să-mi spuneți/ Că voi muri...” Ființa lirică are încă forță de autoiluzionare: „N-a murit nimeni până acum,/ Nici ai mei,/ Deși nu i-am mai văzut/ De mult!”

Poetul ne previne aluziv că trăim într-o lume bolnavă ajunsă la crepuscul: „S-a așternut deja apocalipsa/ Și se presimte-n venele-mi uscate?...” S-a făcut târziu, iremediabil de târziu: „Ascult/ Subpământeanul glas/ Al suferinței”. Balanța destinului are brațele egale: „Simt/ Cum totul poate fi egal,/ Viață și/ Moarte,/ Răsărit și apus...” Nimic nu poate compensa pierderea fericirii paradisiace: „Și a fost/ Despărțirea/

Vineție/ De paradis..." Întoarcerea în mineral naște o întrebare insolubilă: „Iar sângele meu va fi iarăși/ Râul sărat?..." Inconștientul infantil păstrează imagini halucinante ale războiului: pe coama dealului Boba, (...) „picase avionul/ Când războiul lumii/ Încă nu se terminase”.

În cheie villonescă, poetul trăiește nostalgia „zăpezilor de altădată”: timpul fuge ireparabil, iar când cineva va închide ochii eului cunoscător, vor dispărea definitiv meleagurile podgorene, Muntele Albastru, apa Cricovului, reperate esențiale ale unui topos magic. Va rămâne numai singurătatea copleșitoare: „Vai, câtă singurătate,/ Câtă singurătate/ Va putea să încapă/ În ochii mei/ Închiși”. Motivul poetic celebru „Eu sunt altul” nu putea lipsi din orizontul acestei poezii cerebral-lirice: „M-am întors.../ Cine ar mai putea fi/ Străinul acesta/ Care sunt?!...” Încă mai apăsătoare decât înstrăinarea de sine rămâne întrebarea: „Ce se va întâmpla cu trupul acesta al meu,/ Doamne?...” Nici „copilul ploii” de odinioară nu mai există decât în amintire: „Unde este acum copilul ploii?... Unde este ploaia de altădată?...” A desluși „linia destinului” este peste puterile ființei, după cum renașterea este o încercare disperată, fără sorți de izbândă. Nimic nu mai este ca la început, totul se schimbă, inclusiv timpul: „Toate din jurul meu/ Sunt/ De la o vreme/ Alt timp/ Și/ Alt nume!” Extincția finală va fi grandioasă: „Totul e inversat/ Și curge Entropia/ Către un/ Final măreț!...” Obsesia trecerii dincolo capătă contur: „E vremea când/ În mine cade/ Ca-ntr-un coșciug/ Gemând/ Pământul verde!” O oboesală grea ține ființa pe loc: „Acum sunt atât de îngreunat de viață/ Că/ Orice aripă m-ar aștepta/ N-aș mai putea/ Zbura”. Drama supremă a creatorului este cumplită: „Cuvintele s-au terminat!” În stil sorescian, poetul ne comunică

solemn-familiar: „Eternitatea mea/ Veni într-o zi/ La mine în grădină...” Salvarea este una singură: „lubește-ți timpul/ Ce-l mai ai!...”

Elegiile podgorene au sunetul inefabil al unui „cântec de lebedă”. Întoarcerea ficțională la matcă, satul ca leagăn blagian al veșniciei, ființele dragi proiectate pe ecranul memoriei, reperate toponimice familiare devenite borne și simboluri ale permanenței, vara, vântul, „divina bucătărie”, teluricul și celestul podgorean – iată fantasmalele unei lumi translucide ce compun imaginarul recognoscibil al acestui remarcabil poet.

Notă biobibliografică

Adrian Costache s-a născut în Podgoria - Prahova la 27 iulie 1944. Urmează studiile liceale în Ploiești, iar Facultatea de Litere la București. O carieră didactică îndelungată, în cea mai mare parte la Colegiul Național „Sf. Sava” din București (1978-2014) i-a confirmat vocația educațională. Șase ani a lucrat în Ministerul Educației Naționale (1998-2004), fără a suprima „cordonul ombilical” ce-l lega de catedră. Este autor de poezii, proză scurtă, romane. Volumul de povestiri „Orașul cel mare” (1971) a fost retras și topit din rațiuni ideologice.

Trilogia de la Sf. Sava este o amplă construcție romanescă ce atestă capacitățile de analiză psihologică și de obiectivare narativă ale scriitorului. Este autor și coautor de manuale școlare și de auxiliare didactice. A colaborat la reviste de primă mână: Tribuna învățământului, Colocvii, Revista de pedagogie, Luceafărul de dimineață, Neuma, Familia ș.a. În 2019 a publicat antologia lirică „Cele mai frumoase 101 poeme” și antologia de proză scurtă „O zi și jumătate din viața Carolinei”. În 2020 a văzut lumina tiparului un „roman al destinului”, intitulat 365 de zile, care premerge și anunță, prin proiecție stilistică și prin substanță a trăirilor și emoțiilor, Elegiile podgorene. Adrian Costache este membru al Uniunii Scriitorilor din anul 1982.

Raftul cu cărți

O istorie ilustrată a poeziei

Mihai MERTICARU

Cristian Gabriel Moraru (n. 23 octombrie 1985), poet, critic și istoric literar, eseist, fondator și redactor-șef al revistei „Teleormanul cultural”, autorul a șapte cărți de versuri și a patru cărți de critică și istorie literară, a ieșit pe piața literară cu un nou volum de versuri, „Libertatea sinelui unic”, alcătuit din 29 de cicluri care aparțin genului liric (pasteluri, imnuri, epigrame), genului epic (balade, fabule, legende), dar conține și poezii cu formă fixă (acrostih, limerick, rondel, sonet, triolet, pantum) și multe altele, toate scoțând în lumină „o personalitate cu o cultură generală remarcabilă”, după cum apreciază și criticul literar Nicolae Dina în postfața cărții.

Cartea beneficiază de o prefață entuziastă, semnată de poeta Domnița Neaga, din care reținem: „Temele lirice, extrem de diverse, sunt prezentate printr-o subtilă textură poetică, printr-un joc aluziv de finețe. Unele versuri au ceva din filonul ce se degajă din folclorul magic. Îngerii și sfințenia sunt în elementul lor. Umorel picurat cu discernământ creează o stare de bine în sufletul cititorului”.

Un punct apăsător îl pune și criticul literar Iulian Bitoleanu, pe coerta a IV-a a

cărții: „Extrasele din socialul maculat al mileniului 3 vituperează frivolitatea femeii, corupția, superficialitatea, politrucismul sau arta escaladării profesionale, stearpa făptură, hoția frumos ambalată, libertinajul etc.”

Cu pasaje gnomiche și intertextuale, cu îndrăzneală imagistică incluzând și ludicul, cu ușurința de a trece de la versul liber la cel tradițional, cu bogăția lingvistică a discursului liric, poemele din volumul lui Cristian Gabriel Moraru ne apar ca un strigăt de bucurie, ca o pledoarie pentru trăirea plenară a clipei, ca un strigăt de disperare mută, ca o investigație a sensurilor și semnificațiilor existențiale, ca o laudă adusă vieții în infinita ei desfășurare. Fără să-și încerce versurile cu artificii stilistice, poetul teleormănean urmărește să exprime adevărurile – unele chiar dureroase – în formule delicate care să declanșeze interogații în așteptarea răspunsurilor, atitudine poetică provocată de lumea actuală în care creatorul se simte tot mai agresat de materialismul ce ne invadează existența, poetul preferând trăirea într-un spirit.

Vitalitate bine temperată, Cristian Gabriel Moraru oscilează între contemplația senină și exuberanță,

comportându-se confortabil în ambele. Cartea sa se hrănește din marea cultură a lumii, reflexele intertextuale colorând aproape fiecare pagină: „A fost odată ca în basme/ Un om care i-a sfidat pe zei:/ Fiul lui Zeus și-al Alcmeniei,/Netemător nici de fantasme.// Atins de gelozia Herei,/ Într-o zi e cuprins de spasme/ De furie și, cu cruzime,/ Își ucide copiii mititei.// Pentru ispășire, Heracles/ Consultă oracolu delfic,/ Apollo dându-i de înțeleș// Că lașului Eurystheus,/ Al Micenei rege nevrednic,/ Îi va sluji tot anul cosmic.”

În capitolul intitulat „Muncile lui Hercule”, sunt resuscitate multe din miturile Greciei antice: leul din Nemeea, hidra din Lerna, mistrețul din Erimant, căprioara din Cerinia, grajdurile lui Augias, păsările stimalfide, taurul din Creta, iepelile lui Diomede, cingătoarea Hippolythei, cirezile de boi ale lui Geryon, merele de aur din grădina Hesperidelor, prinderea Cerberului, care, prin unele adăugiri, ar fi putut constitui obiectul unui singur volum.

Lubirea „cea cu o mie de nemărginiri” e sentimentul tutelar care structurează cele mai multe poeme: „iubire, prin tine trăiesc veșnic, „o femeie cântă la pianul vieții simfonia inimii” , „doar Credința, Speranța și Lubirea/ sunt calea de a dobândi Nemurirea”, „Credința, Nădejdea și Dragostea/ dansează ca flăcările pe dealuri”, „este inima ca un foc / ce nu poate fi stins deloc, este inima ca o stea/ în care dănuie dragostea, de-abia așteptam să vii/ frumoasa mea,

frumoasa mea”, „ în amurgul înstelat / visele se-ncheagă / din fantasticul aluat/ al iubirii, dragă”, „de-aș fi pictor, / ți-aș picta chipul răvășitor / cu penelul muiat în paleta inimii/, de-aș fi sculptor,/ te-aș modela din lutul cutezător/ ca pe următoarea Evă a omenirii”, „misterul / iscat în viață de acel înger sfânt, Amorul”, „mi-e inima portal spre zărilor secrete/ și-n ea te port ca pe un vis nemuritor”, „părul tău de vrăjitoare/ rugul inimii aprinde/, trupul tău de amazoaă / l-aș iubi o veșnicie”. Sunt multe alte poeme care ar merita să fie citate în integralitatea lor.

Tematica volumului este destul de eclectică, determinată fiind de disponibilitățile multiple ale autorului. Cu un firesc ce derivă din esențializarea gândirii și din intensitatea trăirii, poetul se angajează într-o încercare temerară de a crea alt fel de poezie. Poemele lui Cristian Gabriel Moraru aparțin unor limbaje destul de variate ca tonalitate și registru stilistic, de la lirismul confesiunii directe sau aparenta narațiune la absurdul de tip suprealist, de la stilul aforistic la ermetism și la imagini poetice paradoxale, de la poezie la filosofie, de la puritatea imaginii la țipătul revoltei, de la seninătate la încrâncenare, de la expresionism la confesiune netrucată.

În ansamblu, volumul pare o istorie ilustrată a poeziei românești, autorul reușind să se impună ca o conștiință neliniștită, intrigată de spectacolul dezgustător al lumii contemporane.

Raftul cu cărți

Daniel MARIȘ

Arheologia temporală

O atmosferă cu tentă absurdă bine distilată care se conturează dintr-o succesiune de dialoguri ce distribuie zigzagat pretexte ale unor jocuri estompate ai căror vectori ar fi plasați într-un timp cronologic neomogen construiește Evra Gart în recentul său volum de teatru scurt intitulat „Despre morți numai de bine” (Ed. Grinta, 2022). Așadar „un teatru autentic cum ar fi scris Brecht, ne-digestiv... ce nu vrea să placă cu tot dinadinsul și cu orice costuri”, după cum remarcă și scenarista și autoarea de piese dramatice Patrizia Monaco în prefața cărții, în care efectele devin cauzele altor efecte foșnind sub asaltul unor zvâcniri nu prea ritmice, dar stăruitoare. În prima piesă a volumului „Despre morți numai de bine”, definită încă din start ca farsă, autorul persiflează cumva, ca într-o imagine de instantaneu, cu maximă economie de mijloace, transpunerea unor personaje celebre, Aghata Christie, Hercule Poirot și Miss Marple, printr-un orizont temporal, într-o lume ignorantă, blocată între propriile rigori și porniri, ca o tentativă de a creiona inconsistența predestinării, a evadării din facil. Reunite sub pretextul unei croaziere, ca niște scafandri în timpul și timpul-invers, aceste voci reunite dincolo de axa coordonatei

semn-sens sunt pariul creativității autorului ce pare a-și abandona în mod premeditat simțul grav al co-participării în favoarea elasticității comunicării, redusă însă pe alocuri la sugestii pentru a lăsa parcă loc pe scenă și spectatorului, avid de a-și depăși condiția de simplu figurant. Integrarea evenimentelor în coerența derizoriului permit astfel expresiei să reflecte un joc amăgitor de umbre și forme, lumini și culori chimice, un exercițiu dificil, dar bine perceput sub aspect artistic. Iată, așadar, ce pretext pentru un dialog interactiv cu para-spectatorul/ cititor ce își are rolul său precis printre alte lucruri imprecise. „Urmele întunerului”, cea de-a doua piesă a volumului devoalează un univers sordid al subteranei, al sufletelor fără adăpost și spirelor descompunerii din lumile suprapuse care își au fiecare legile specifice. Promiscuitatea corcită se fixează cu o densitate crescândă la masa aspirațiilor mari, compunând un fel de dantelă, balans ireal între posibil și probabil. Marian, boschetarul „prinț și cerșetor” mânuiește fără discernământ prerogativele unei lente măcinări interioare cu o manie vindicativă, încercând să se sustragă unei teribile predestinări. Uzurfructul speranței, refugiul fracțiunilor de timp mai ușor de

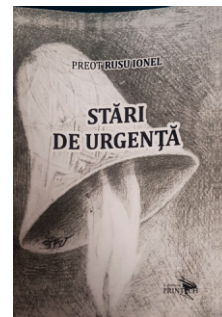
acceptat decât premisa ratării este doar o stare glacială de compromis care seamănă foarte bine cu deruta și neîncrederea. Precedate prudent de tatonări, replicile personajelor se rostogolesc bolovănoase în sensul inconsistenței dramatice, prinse într-o cușcă din care încearcă zadarnic să se elibereze. Evra Gart se recunoaște pe el și lumea sa la distanțe considerabile față de mitul originar. Adept al unei „logici a situației”, acesta construiește puncte de

referință din calupuri de timp real și virtual în contexte ce capătă, tangențial, nuanțe ridiculizante, pândite de ispita unui optimism de principiu. Este un tur de orizont destul de riscant care se poate legitima, poate, în scrierile următoare. În fond, prin asemenea ape primejdioase naviga la începuturi și Eugen Ionescu, compatriotul nostru, căruia puțini îi întrezăreau ascensiunea fulminantă spre teatrul viitorului.

Despre ne iubire și alte pandemii

Sub semnul unei intense metamorfoze lăuntrice, solidar cu un tărâm al paradoxului și neprevăzutului poetul-preot Rusu Ionel, părinte slujitor la parohia „Sfânta Ana” din Galați, revine cu un nou volum de poezie „Stări de urgență” (Ed. Printech, 2022). Stările acestea de urgență concentrează în ele multe sensuri grăitoare, trecând prin dramele pe care toți le-am trait de la realitatea concretă și până la traumele de vis și suflet, vizavi de izolarea și lipsa de libertate, aceste adânci inconveniente pe timp de criză. În acest context, luciditatea omului modern sfârșiat de dileme depășește aberațiile existențiale trăiește libertatea în mântuire. Numai ardoarea crezului îndumnezeit de puterea totală a

cunoașterii de sine se înalță, dă sens captării adevărului, vocației umane a iubirii sacrale : „Îmi poruncește Hristos: / Să renunț la măștile invizibile./ Să mă spal pe mâini,/ Nu ca Pilat, când este vorba de viclenii./ Să-mi stropesc fața cu aghiazma gândurilor sfinte,/ După ce gândul otrăvit/ M-a îndepărtat de aproapele/ Distanța măsurată, nu în metri,/ Ci în nepotrivirea ochilor,/ În întorsul reciproc al spatelui,/ În călcarea peste morminte./ Da. Este o urgență/ Care se aplică la modul imperativ, timpul prezent, persoana a II-a/ Și cere semnătură,/ Ca o asumare”. Apoteoza aceasta a înălțării printr-o resurrecție a spiritului, într-o perioadă de epidemie apără de vidul care amenință să înconjoare. Sau mai bine zis,

cuvântul, ca un anotimp al curgerii, o trezire a conștiinței din deriziunea unei alienări tot mai prezente: „Cioma nu mai este multicoloră astăzi, /Nici roșie, nici galbenă și nici albastră./ Cioma modernă nu se îmbracă în veșminte opulente,/ Ci în forme legale...fără măsură.../ mototolind căile de acces și stăpânind mansarde./ E transfrontalieră./ Ea are mai multe denumiri: /Apostazie, Ne iubire de Dumnezeu și de oameni./ Nu i se potrivește nici un vaccin,/ Ci numai Iisus Hristos din Împărtășanie.../ „Mielul lui Dumnezeu Care Se Sfărâmă și Se împarte,/ Cel Ce Se mănâncă pururea/ Și niciodată nu se sfârșește”. Din acest amestec al vieții cu credința, o recuperare a unor emoții profunde grefate pe matricea realului, poezia devine o frumoasă metaforă a încrederii în absența limitei, a „ascezei” lirice și nu numai, prin filtrele unui suflet din care iradiază un întreg caleidoscop de reacții sufletești și spirituale. Ardoarea mesajului se propagă așadar înnobilită de puterea izbăvirii de păcat prin iubire și credință, miracolele unei unități cosmice esențiale: „Of, Doamne,/ Port în mine durerile acestei lumi/ Care se scaldă în marea cu minciuni./ O, Doamne! Trăiește odată cu mine/ Lângă cascada cu neputințe/ Zbaterea, nașterea și renașterea ei./ Freamătul vieții mă

însoțește și în gaură de șarpe,/ Văd oceanul de suferințe care caută s-o înghită!/ Câtă ipocrizie și cât de mult se neiubește!/ Cu toate acestea,/ Mai sunt încă adulți copii și copii adulți./ Și astfel, în taină omul Duhului se odrăsleşte,/ Se primenește lumea/ Cu lacrimi și rugă, cu lumini neapropiate/ Sub Pantocrator”. Obsesia și durerea ne iubirii par a străbate ca un fir roșu întruchipările unei mitologii ce lasă să se întrezărească geneza unei salvări din amăgirile timpului. Epicentrul sensibil din sufletul poetului derivă din acest con de sentimente, în conture limpezi, ca o mărturie atentă și credibilă despre frământările unei lumi captive și totodată deschise celor mai nebănuite începuturi. De aici se poate vorbi despre desprindere și mântuirea dinlăuntru, punctele cardinale ce relevă statornicia sufletească și puritatea crezului, un adevărat ritual de aspirații în aceeași incitantă sintaxă a sentimentelor: „E urgent să nu mă mint pe mine/ însumi/ Cu măștile care pe dinafară emanau/ artificial zâmbete,/ Iar din umbriri ascundeau un mormânt vărut cu ticăloșii/ Și să devin un copac cu flori/ În grădina cu maci a primăverii...”. Poezia preotului Rusu Ionel primenește și dă o transparență de rouă actului de revelație a originarului.

Raftul cu cărți

Ontosul și logosul în poezia lui Ioan St. Lazăr

Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

Apărut în anul 2021, la Editura „Fântâna lui Manole”, din Râmnicu-Vâlcea, volumul de poezii „Timp unic”, al lui Ioan St. Lazăr, ne dezvăluie iubirea profundă față de ontos și logos, sinergia cuvântului cu ființa și înlănțuirea lor epistemică.

Printr-o grafică aparent simplă, copertile ne înfățișează nevoia de altul, iubirea, prin zborul însoțit, într-un ocean de libertate și-ntr-un spațiu și timp, infinite în sinea lor, dar „unice” pentru poet: „Clipă – partea vizibilă din Veșnicie”, iar iubirea ca „senzația de-a trece/ pentru-o clipă/de veșnicie...”, pentru că „... orice ființă/năzuiește spre-un/ celălalt...”

Gaudeamus igitur pentru iubirea împărtășită a poetului, mărturisită în versuri greu egalabile: „Tu, draga mea,/... bucură-te/că mi-ai fost/și ți-am fost/un dar fără seamăn-/într-o clipă de veșnicie/frumos trăită...”, ori: „Fără să te știi, erai în mine-un dor/ Și forme-n vis mi ți-am sculptat,/ te-ai împletit cu mine vie...” Pentru poet, „clipa iubirii” nu este altceva decât „pregustare a veciei”.

„Critic și istoric literar”, „doctor în științe filologice”, autorul omagiază poetic temelia și simplitatea comunicării: „Soare și stele,/cer și pământ-/cuvinte matrice/pe pentru cele ce sunt./Codrul și

câmpul,/muntele, marea,/ființe și lucruri,/zborul și zarea/Fond principal/de cuvinte al vieții...” și-i dăm dreptate când afirmă: „Tânăr prin vreme,/vorbesc în limba lor...”, afirmație augmentată, credem, și de versurile: „Cu al ciocârliei zbor Pământul/se-nalță și sărută Cerul...”

Bonom, mai puțin jovial, dar comunicativ și tolerant, în înțelepciune sa, promovează armonia și seninătatea umană: „Tot încerc de ieri în azi/.../și încerc de azi în mâine/.../Zarea-n larg (s-) o albăstresc...”

Un loc aparte, în inima și cugetul său, oglindite în lirica poetului, îl ocupă „Simfonieta” „Ad Te” în care, din „insula timpului” „unic”, autorul ne înfățișează „lumea cerului și lumea de pe mări și țări”, „lumea soarelui, a lunii și stelelor” depănându-și ființa, așa cum „roțile ceasului universal”, „întors o dată pe totdeauna” își fac „datoria de-a răsări mereu”. Și aici, credem că, la fel ca în poemele Măiastra (1993), „autorul reușește să rescrie «într-un alt chip», idei fundamentale ale creștinismului” (Ion Soare).

Cititorul nu poate să nu fie impresionat de simfonia „fiului risipitor” în care „Facerea” Sfântscripturală este văzută și trăită printr-o lirică originală și inegalabilă: „Nici Tu, Doamne... singur

n-ai putut sta, ci, zămisind... Cuvântul întâi, iscat-ai lumina... apele primordiale despărțind, pentru a crea Cer și Pământ, cu toate-ale lor... și-apoi o fără de seamă grădină, în care să-Ți fie drag să trăiești nesfârșit – dar nu singur, Doamne! Iar, pentru toate acestea și pe mine m-ai făptuit, după chipul și asemănarea-Ți... un Alter cu care să vorbești despre viață și rosturi..."

Ispitit, asemeni lui Adam, poetul se simte „alungat de la fața Ta”, „urmaș ce-Ți scrie acum”... „privirea o am când către lutul din cari mai fost ivit și în care-am s-ajung”,... „când către Cerul unde am fost cândva cu Tine... Insuflă-mi, Te rog, tărie, căci nici Tu singur nu vrei să rămâi...”

Încrezător în mântuire, poetul ne mărturisește: „La poarta Ta când bat, Te întrevăd... din turla Ta de Pantocrator cum brațele-Ți întinzi... ca să m-aduci la sân...”

Cu toate acestea, poetul n-ar vrea să se grăbească: „Mi-am spus că-i prea devreme/ca să sfârșesc în brațele/ celei mai frumoase clipe...” Iar când va fi „deasupra timpului dus”, „Voi, cei dragi,/ ai mei de pe aici,/ mă veți privi cândva/pe Calea Lactee,/cu steaua mea de mână,/ binecuvântându-vă...”

Încercând o concluzie, putem spune că Ioan St. Lazăr, iubitor de cultură, și-a însușit-o și a împărtășit-o cu alții, dar, mai presus de toate, a creat cultură și și-a pus amprenta spirituală pe marile teme ale gândirii umane, nefiind nicicum un „fiu risipitor”, ci, mai degrabă, un agonisitor cultural.

Ioan St. Lazăr e „un poet al ideilor rare”, care ne îndeamnă „să ne întoarcem spre puritatea spirituală” (Constantin Zărnescu), „al recuperării simplității din complexitate”, „un iluminat” (Ion Predescu).

Un mare merit al omului Ioan St. Lazăr este acela al implicării în adoptarea, de către municipiul Râmnicu-Vâlcea, a Sfântului Antim Ivireanul ca ocrotitor spiritual și denumirea casei cărții cu numele acestuia, „Biblioteca Județeană Antim Ivireanul”. Numai un cunoscător al vastei opere și al contribuției culturale a lui Antim din Iviria (Georgia) putea să-și dedice o bună parte din viață studierii, aprofundării și publicării operei Sfântului Antim, în antologia „Antimiana”.

Cu speranța că „toaca vremii” nu se va grăbi, îi dorim să-și ducă mai departe „steaua de mână”, cu gândul și fapta, mulți ani viitori!

Raftul cu cărți

LIANA NICOLAE

– Viața ca un exil nesfârșit

Ioan POPOIU

Nume de notorietate, exponentă de seamă a literaturii române contemporane, autoare a unei opere remarcabile, Liana Nicolae este o poetă de mare anvergură, cu o lirică de înaltă ținută estetică, o prezență semnificativă în perimetrul literar actual, prin substanța și amploarea creației sale (peste 30 de volume), în varii genuri literare, poezie, proză, eseu. Poeta s-a impus de la început în lirica noastră prin timbrul propriu, subiectiv, interiorizat, cultivând o poezie frumoasă, elevată, solară, esențializată, profundă, o creație deschisă, umană, cu accente personale, cu mare impact estetic și literar, într-o tonalitate gravă, de mare dramatism și copleșitoare luciditate.

În acești parametri, cu accente noi, inedite, se înscrie și ultimul volum al poetei, „Nesfârșit exil”, apărut la București, R.C.R. Editorial, 2021. Volumul este însoțit (precedat) de un motto, în limba franceză, în original, semnat de Paul Valery, pe care îl reproducem integral, pentru profunzimea textului și frumusețea lui poetică: „Dieu créa l'homme et, ne le trouvant pas assez seul, il lui donna une compagne pour lui faire mieux sentir sa solitude. Une oeuvre d'art devrait toujours nous apprendre que nous n'avions pas vu ce que nous voyons. Certains se font de la poésie une idée si vague qu'ils prennent, ce vague pour l'idée même de la poésie”.

Volumul se deschide cu poemul „Furtună ruptă de dor”, care se constituie într-o „Ars poetica”:

„ce mult m-am obișnuit cu mine și cu voi
 ...cu scrierile mele
 chiar și cu singurătatea voastră și a mea
 la ultima petrecere fără sfârșit la ultimul pustiu
 pe harpa vieții mele voi cânta dezamăgirile (...)
 furtună ruptă de dor în descântul talazurilor
 număr stelele căzute-n păcat și apoi mor (...)
 nu-mi place viața în alb și negru am nevoie de culori
 cu vise cu un pic de nebunie o revoluție interioară (...)
 este atâta frumusețe în noi...” (,Furtună ruptă de dor”)

Misiunea poetei transpare și din alte poeme:

„singura mea vocație era viața...
 deținem controlul asupra ei cu putere și voință (...)
 cum fericirea și iubirea tratează bolile sufletului (...)

nu tot ce mi se oferă înseamnă intențiile divinității (...)
 ori mă schimb ori mă distrug singură neîndurată (...)
 viața este un joc tributul durerii lutul frământat” („Viața este un joc”)

Sau:

„m-am rătăcit pe un drum înghițit de apă (...)
 să prind viața jucându-se cu timpul și formele (...)
 ultima purificare a iubirii însetată...” („Cu toate umbrele”)

Volumul este cu adevărat remarcabil, începând cu titlul, poeta se mărturisește cititorilor (pe cele două sute de pagini!), este o confesiune lirică amplă, copleșitoare, poeta este profund marcată de angoasa existențială, nimic nu-i poate da liniștea căutată (dorită), nimic nu o poate consola, existența este o rană vie, de nevindecată. Planeta pe care trăiește este pustie, bolnavă, devastată, ca după o mare catastrofă, acesta este mesajul ce se degajă din versurile poetei, profund răscolită de sentimente de anxietate:

„nu știi cine râde și cine plânge pentru mine
 trupul meu rămăsese-n cerul smuls de vulturi (...)
 făpturi ieșite din ploi și cenușă
 eram mai oarbă ca Homer fără un ochi...
 acest suflet al meu de-ntuneric...
 devenise mai tăcut aruncat în lume (...)
 mușcam disperată din mărul căzut al destinului” („De-a valma”)

În același spirit sunt versurile următoare:

„nici geamăt nici urlet de durere...
 din cuvântul meu răsar lumi de stele întemnițate (...)
 cineva lovește într-o clipă de scrum prăbușită
 nimicul om trece neînsemnat spre univers (...)
 m-apasă durerea de a exista și frica de a muri
 locul acesta în care orizontul nu are orizont (...)
 nu mă voi devora pe mine însămi...
 pe timp de durere mă voi lăsa în plata mea
 nu voi fi cel învins mâncat de voi pe talgere de aur” („Pământul seamănă uitare”)

Sau acest fragment semnificativ din alt poem:

„să-nțelegeți nimicul din om să gustați otrava nemuririi (...)
 singurul fapt miraculos al acestei existențe...
 este că ea este și ar fi absurd ca ea să nu fie
 atunci riscați cât mai puțin...
 oricum nenorocul ne recunoaște înainte de naștere
 poetul e risipire stelară pe cerul îngeresc al limbii” („Existență legitimă”)

Poeta nu-și găsește locul în lume, în istorie:

„sunt mâhnită de istorie sau de orice altceva (...)

am venit pe lume în cel mai rău secol (...)
 naivă tot mai cred că oamenii sunt buni la suflet (...)
 parc-aș locui într-o inimă străină scursă în noapte” („Știutor neștiutor”)

Versuri grăitoare, expresive, care exprimă impresia de captivitate în existență:

„în noaptea curgând în noapte pe orizontul negru
 toți vorbim alții gândim...(...)
 trăiesc într-o lumină nouă în noaptea veche
 timpul meu a devenit furios s-a rătăcit în purtări (...)
 ...mă-ntreb ce caut aici ce este cu viața mea (...)
 știu...nu vom fi niciodată fericiți...
 eu am rămas o visătoare...

și sunt pierdută la fel ca toți ceilalți” („Viața mea...o vindecare”)

Din exasperare, negăsind nicio ieșire, poeta e cuprinsă pe neașteptate de elanuri utopice și vise frumoase, dar încheie într-o notă pesimistă:

„mă gândeam să construiesc o Europă umană a poezilor
 a visătorilor și a celor iubitori de cultură asemenea lor
 să-nțelegem că zeii îi cheamă la ei pe cei pe care
 îi iubesc și prețuiesc mai mult cum ar fi Vergilius (...)
 parc-aș fi singurul supraviețuitor din univers...
 simt prezența morții pe celălalt țărm...” („Cum ar fi Vergilius”)

În acest decor selenar, irespirabil, halucinant, un deșert al disperării și morții, unde elanurile utopice nu se pot împlini, poeta se retrage în singurătate, ca într-o armură, care o separă și apără de lume, distantă și orgolioasă:

„trăim în singurătate suntem orbi la lumina zilei
 dar ce vom face noi cu lumina la ce ne-o folosi (...)
 voi rămâne departe de mocirla mediocrității de oroare
 îmi voi schimba aspectul și accentul atât de des
 încât nimeni și niciodată să nu mă poată judeca (...)
 voi lua totul așa cum este și lucrurile așa cum sunt (...)
 de azi învăț singură îmi reinventez viața...(...)
 corabia mea era în derivă fără cârmă nepregătită” („Cu rădăcini galactice”)

În absența soluției existențiale, a speranței, lumea (existența însăși!) nu este decât un imens deșert, fără viață, un pământ al nimănui:

„viața mea îmi amintește de tine pustiu fără oaze (...)
 stau singură pe prag...absentă prăbușită (...)
 omul produce rău așa cum albină produce miere (...)
 și așa trăiam străini în relații neînțelese (...)
 într-un nesfârșit exil cu...cerul prăbușit” („Într-un nesfârșit exil”)

Versuri expresive, vibrante, cu puternic impact estetic:

„eu sunt o piramidă un ev mediu o pasăre Phoenix
 aș vrea să ajungă copiii la putere când vor pleca zeii (...)
 am rămas un pesimist universal...”

În același sens, versurile profunde, devastatoare, dintr-un alt poem cu tonalitate similară:

„sunt cel mai puternic om de pe această planetă
 pentru că sunt cel mai singur (...)
 sunt un pesimist înclinat în fața mării divinități (...)
 ce este condiția umană în ziua de azi – doar oameni
 luptând pentru supraviețuire...
 supărată...pe propria lacrimă
 plânsă...mâhnire dintr-o beznă adâncă...
 iată-mă într-o eclipsă totală sunt aici când nu sunt” („Sunt un pesimist”)
 Neaderența la un prezent deprimant, la lumea aceasta, căutarea unei alte realități

inefabile, necontingente, vorbește de la sine:

„n-am rădăcini mai singură sunt ca alaltăieri (...)
 nu voi înțelege niciodată de ce am trăit și cum
 am să uit cum uită ochiul bolnav și spart lumina
 ...dați-mi otravă din acel pocal (...)
 taie-mă-n două și netezește cu mine câmpurile (...)
 sunt tulburată și nu pot să pier arzând...
 iubesc poezia – fără ea nu m-aș desprinde din neant” („N-am rădăcini”)

Uneori, versurile izbucnesc neașteptat ca într-o bruscă iluminare:

„am arat câmpul l-am curățat să vină îngerii (...)
 alerg îngenunchiată nebună absentă și singură (...)
 imploram cerul să rămână cuminte să mă adopte (...)
 să fiu jumătate om și jumătate poveste...

să ne scriem despre îmbătrânirea stelelor” („Mai bun ca sine însuși”)

Versurile se transformă în confesiuni directe, calde, umane:

„acela de a-mi păzi sufletul de a rămâne aleasă
 încerc să-mi trăiesc viața în mod solitar magic tăcut
 ...prezentul este tot ce aveți” („Vă rog...”)

Sau aceste versuri în tonalitate asemănătoare:

„suntem unici viața este un experiment (...)
 „sunt momente când Dumnezeu îți bate la ușă (...)
 să trăiesc cea mai profundă și frumoasă trăire a misterului
 să știu că Dumnezeu nu pedepsește – sin guri ne pedepsim
 ...am suferit o viață...fără moarte fără somn...(...)
 pe lacrima înghețată a nopții rămasă sunt cuvântul și versul” („Uneori”)

Elanuri utopice, onirice transpar din alte rânduri:

„închipuisem o lume pură o noapte de regină
 durerea este învățătorul omului ucenic prețuit
 încotro ne-ndreptăm nu știm...” („Să am o mare”)

Alte versuri, dimpotrivă, exprimă exasperarea:

„înainte de a mă naște am fost sugrumată (...)
 mă gândesc că nu am mormânt când va fi să mor” („Plecam dintre ele”)

„vă e teamă că viața vă face rău atunci coborâți
 în morminte așezați-vă frumos este loc pentru toți” („Mă gândesc”)
 „azi sunt un pumn de praf și nimic sunt toată înfrântă” („Pe clopotnița arsă”)
 „îmi simt sufletul ca orice buruiiană lipsită de apă
 s-a chircit și s-a vestejit nu mai are chef de viață
 sufletul meu acum e ca o insomnie nu pot să dorm
 ...n-am liniște niciun echilibru
 povestea mea e o umilință veșnic prezentă
 și simt simt cum sufletul mă sfârșește mă doare (...)
 doar spiritualitatea rămâne în fântâna timpului...” („Printre gratii”)

Poeta încearcă, în absența unui sens mai general, să identifice motive vitale în orice felie existențială: neliniștea, notația gravă, devastatoare, filosofică:

„faptul că ne-am născut este uluitor
 murirea seamănă cu o strigare...
 iar nașterea am simțit-o ca pe o sugrumare (...)
 mă miram că omul este dezastruos uneori
 chiar plin de explozie ca o dinamică (...)
 exist...ului că m-am născut fără să mă-ntreb (...)
 ce viață tot timpul ne gândim la secunda când vom muri (...)
 pentru a rămâne curați am avea nevoie de un eșafod” („Ia-mă versule”)
 Teama provine din necunoscut, din înfruntarea întunericului, din misterul

existenței însăși:

„... trăiam în temniță (...)
 așteptam libertatea venită din adânc din mister (...)
 nu-mi dădeam seama că eram întemnițată (...)
 peste inima mea s-a așternut miros de cenușă” („De schimbare”)
 „doream să creez o altă lume să reinventez viața
 mi se năruise viața și nimic nu mai conta” („Gând ostenit”)
 „suntem muritori și nemuritori în viață
 omul nu se transformă odată cu moartea (...)
 oamenii evită să-și privească propriul suflet” („Oportunități”)
 Dar ieșirea nu există, poeta e lucidă:
 „înaintea mea griji înapoi flăcări perfide și iad nevăzut (...)
 mă găsesc în cumpăna eternității...” („Mi-era dor”)
 „mi se părea că voi rămâne singură toată viața (...)
 în ce an sunt în ce clipă în ce eră trăiesc
 înfrânt rămâne omul – lumea un ocean sfârșit obosit” („Lumea un ocean...)
 Alternativa la o lume destructurată ar fi retragerea în templul interior:
 „alesesem solitudinea pentru a-mi salva sufletul meu
 spiritul...și noblețea...(...)
 ascunzându-se pentru a muri încet
 așteptându-și sfârșitul fără prieteni fără părinți
 ...fără îndoială fără teamă fără nicio tulburare” („Uitare totală”)

Priveliștile interioare sunt deprimante:

„nu mă mulțumeam să fiu fericită...doream să fiu
mai puțin singură asta e marea problemă...” („Pe buza prăpastiei”).
Poeta înregistrează tot, nu omite nimic, își păstrează dorințele, visele:
„să nu-mi uit visele de poet rătăcit...
mi-ați furat viața am uitat și de moarte” („Umbra mea și timpul lor”)
„voi trăi în singurătatea discretă a propriei mândrii (...)
am o disperare permanentă pe care o simt profund („Nu pot nega”)
„eram descurajată existența mi-era măsurată de gardieni
am cunoscut teama de a fi singură...” („Din nou”)
„eu am rămas o ofrandă arsă...
sunt nedumerită naufragiată ...destinul meu ratat
din secrete netrăite înfrângeri disperări tăcute... („O ofrandă arsă”)
„nu vreau ca răul să câștige...
dușmanii-mi mutilaseră singurătatea
viața mea-i mormânt moartea va veni ca o tinerețe” („Să scriu istorii”).

Dacă angoasa existențială este tema fundamentală, nu lipsesc din acest volum
amplu și complex, alte teme, precum timpul, dragostea, sensul vieții.

Timpul este o mare provocare, o prezență apăsătoare, pentru poetă, pentru
mentalul uman în general, pentru un creator cu atât mai dificil:

„timpul e criminal ucide-ncet trebuie să-ndur tăcerea” („Spre puncte cardinale”)
„să intru-n labirint...
să prind viața jucându-se cu timpul și cu formele...” („Cu toate umbrele”).

În alte poeme, acest motiv poetic este mult mai pregnant, timpul este apăsare
existențială, prezență nostalgică:

„să schimbăm timpul fără milă răsucindu-i secundele
trecutul meu real mă năpădește nu vreau să-l uit
vremea mea o suport cu Dumnezeu cu sfârșitul lumii (...)
ordinea milenară a anotimpurilor îmi retează respirația” („Cu vocea ta”).
Timpul este exuberantă, puritate:
„ne jucam peste chipul copilăriei peste puhoiul timpului (...)
merg spre caravana clipelor nu mă-ntristez astăzi
îmi torn o clipă în paharul amurgului tinereții pierdute (...)
zilele-mi puține aleargă grăbite ca apa și ca vântul
ziua de ieri s-a dus și ziua de mâine va să vină
pășesc peste prezent cu gândul ...
mâine fi-vom poate asemeni celor trecuți în amintire (...)
serbează-ți clipele nimeni nu ține seamă de virtute
treci peste cadavrul timpului durerea-i cu mii de fețe” („Pășesc peste prezent”).

Cum percepe poeta timpul, este o asumare, o durere, o gravă încercare:

„cum unii nu trăiesc nici prezentul nici viitorul
cred că nu ar muri niciodată și mor cum trăiesc
abia târziu vom înțelege că noi îmbătrânim

când clocotul se duce și bun rămas rostim” („Să am o mare”).

Într-un volum preponderent existențial, întâlnim neașteptate și frumoase versuri de dragoste, neverosimile asemenea poeme într-un deșert existențial, care nu oferă nicio șansă, nicio perspectivă:

„orice dragoste pe lume iartă...

deoarece este singurul lucru din lume care nu doare”

„de dor de tine de dor de mine...

te simt cum mai miroși a mine și eu miros parfum din tine

cu ochii mei prin ochii tăi

când dragostea finală va curge-n hohot (...)

abia acum am învățat să te iubesc spre plus infinit

și rănilile tale mereu mă vor durea ...(...)

încă o noapte albă ne vom iubi în taină în veghe și în jale” („Ce inutilitate”).

Este o iubire cât se poate de umană, caldă, pasională, reală, pământeană, ce cucerește inimile și sufletele, directă, însoțită (nelipsită) de candoare și sensibilitate:

„cât de mult aș fi dorit să fiu pasărea ta matinală

să te trezesc cu ciripitul meu să mă-nveți să zbor...

să mă-nveți să iubesc ploaia să cânt secunda

să cadă peste noi să fie doar ea și noi peste cer

de-a valma să cad împietrind bezmetică și goală” („Într-un nesfârșit exil”).

Aceeași tonalitate și în alte poeme:

„glasul tău lipit de zidul casei se prăbușea pe scara nopții

mișcai buzele rărit eram prețioși nimic nu ne despărțea

eram tot ce ne doream tot ce credeam tot ce simțeam (...)

umbra ta era ochiul meu (...)

inima mea va rămâne respirația ta...amândoi deodată

ne topeam cum fulgerul zăpezii...” („Îmi sunt străină”)

sau:

„ochii mei plângeau prin ochii tăi viața striga a viață

nu știu câte trupuri câte vieți se rostogolesc în mine (...)

nu-nțelegi că sentimentul e mai greu decât o piatră

se smulge și zboară și plutește răzbătător fără rostire

noi cădem înlăuntrul nostru fără noi clipă de clipă” („Cu orizonturi curbate”).

Versuri frumoase, fierbinți, în tonalitatea sentimentelor:

„mă despleteam curgând și răvășind în mine

mă iubeai cu dragostea ochiului tău geamăn

cu dragostea trupului și mâinilor – aripi de umbră” („Mai bun ca sine însuși”).

Alte imagini, metafore frumoase ale iubirii, în aceste versuri:

„tu mă vezi frumoasă ca umbra ideii tale

pielea mea mirosea a copil (...)

brațele tale mă îmbrățișează cu îngeri (...)

și te doare ființa mea pentru că sunt rănită (...)

ție frică de mine că mă pierzi...” („Tu slavă”).

Imagini, sentimente, trăiri, într-o succesiune torențială:

„...și eu te iubeam

credeai că faci parte din mine mă miram că surâdeai (...)

ce durere era în nopțile mele de atâta așteptare

tu mă beai cu privirea mi-ai sorbit și ochii...” („Infinit și reînviere”).

Dragoste directă, trăită, spontană, vie:

„tu ești gelos pe timpul meu dar cât mai pot

să-l cheltuiesc cu tine ești gelos și pe stele

că privesc la ele că ele aprind o dată cu mine (...)

poate ești gelos și pe tine că vei muri (...)

ești gelos acum pe mine că am să mor (...)

a fost o crimă că m-ai iubit” („Villon stătea cu noi”).

Veșnicele chinuri ale dragostei, sentimente și regrete:

„azi mă despart de tine...

tu ai plecat de atâtea ori ai luat și gara cu tine

acele trenuri nu existau acea gară s-a scufundat (...)

m-am născut și o să mor nu te strig nu te-am știut bine

pierduta ta de la mine până la tine (...)

te crezi zdrobit luceafăr și eu iubita ta de peste timp” („O Arcă a fostei ce sunt”).

Versuri frumoase, senine, vii, emotive, cuceritoare:

„a iubi este greu de conjugat nu are perfect (...)

să iubim dragostea doar în cel care s-a întrupat în ea (...)

se spune că bărbatul este cea mai elevată ființă

el are un tron iar femeia sublimul idol are altarul (...)

primește lumina și iubirea fecundează și reînvie” („Să plâng să râd”).

Dragostea e trăirea curată, sentiment pur, inefabil:

„nu săpa prea adânc în viața mea că dai de aur

de alt cer de stele de timpuri strânse-ntr-un punct (...)

în jurul sentimentelor mele se curbează lumina” („Desperecheat”).

Dragostea este prea-plinul inimii, dar neprețuit:

„știi că nu meriți înțelepciunea nici dragostea

și totuși vreau să ți le dăruiesc...” („Să scriu istorii”)

„mă gândeam ce frumos e să iubim un caracter

o atingere un parfum o voce...

e păcat să iubim doar un corp un ?

nu există o definiție reală a dragostei...a iubirii

ele cresc în noi datorită nouă se nasc în noi

prin ele încercăm să atingem infinitul...

doar doi formăm o ființă...” („O lumină”).

În concluzie, un volum remarcabil, într-o tonalitate gravă existențială, o lirică substanțială specifică creației Lianeii Nicolae, poetă de primă mărime în poezia contemporană, autoare a unui discurs liric distinct, inconfundabil.

Cartea zilelor noastre

În epoca Hrușciiov

Adrian SIMEANU

Mai exact, în '56. În Soviete, după raportu` secret. Pe care succesoru` lu` Stalin l-a croit după moartea acestuia. Efectu` principal, sporirea luptei între nou și vechi. Adică, între stalinisti nedezmintiți și tendința de relaxare politico-socială generată inevitabil prin apariția documentului împrișinat. Unu` politic, desigur, da` și cu efecte juridice, psihologice ori sociale. Individuale sau colective. De suprafață ori subterane. În viața securiștilor moscoviți (NKVD, la momentul acela), da` și a celor mulți întemnițați de aceștia în gulagu` siberian. Că doar se cunosc destule despre teroarea bolșevică, de necontestat și de condamnat. Ce a umplut pământu` de trupuri și suflete chinuite. De morți nevinovați. De durere și jale nici azi dispărute definitiv. Câtă vreme Rusia contemporană are-n frunte un mogul kgb-ist, expansionist fățiș, inuman fără margini...

Ei bine, în climatul ăsta se desfășoară narațiunea cărții* ce-mi prilejuește, îndreptățit, rândurile astea. E un roman inspirat și izbutit despre drame de atunci. Un thriller evident, cu aparență de policier. În fond însă, zguduitor. Și coborâtor într-ale politicii sordide de la Răsăritu` vecin. Ce coada și-a băgat, uneltind serios, distructiv, chiar pe la vecini. La Budapesta, de pildă. Minciuna,

hoția, corupția, ticăloșia și-a` lor consecințe cumplite în spațiu și timp. Știute-ndestul de cei mai în vârstă și pe tărâmu` nostru carpato-danubiano-pontic. Din nefericire și inubliabil...

Tom Rob Smith se trage dintr-o mamă suedeză și-un tată britanic. Venit pe lume, el, Tom, în sudul Londrei. Acu` peste patru decenii După câte se vede, cu prolific talent novelistic. Afirm chestia asta pe deplin convins. După lectura total meritată a poveștii din veacu` trecut, când comunismul odios și-a întins forțat dominația, n-am altă părere. Întrucât adevăru` se-mbină util, dozat adecvat, cu imaginația adaptată corespunzător. Astfel încât produsu` final are structură, consistență, forță, pregnanță. Convingătoare-mpreună din abundență. Atracție, în deosebi, esențială, la urma urmei, pentru succesu` de public și nu numai. Că poate și istoricii găsit-au, găsesc informații în filele sale. Ceea ce merită larg atenția oricui vrea să afle și epic, nu doar din tratate, cum a fost istoria unui „ev aprins” ce-a lăsat încă, periculos, tăciuni în vatră. Nefast, din păcate, în continuare. Ucraina însângerată, cea mai clară dovadă, nu vă îndoiiți...

* Tom Rob Smith, Raportul secret, Ed. PARALELA 45, 2010

*Calendar***August**

2 august 1941 – s-a născut, la Slatina, coregraful și folcloristul MARIA CONSTANTINESCU

6 august 1912 – s-a născut, la Spineni, Olt, prozatorul ION MARIN IOVESCU (m. 9.08.1977, Bughea de Jos-Argeș)

7 august 1946 – s-a născut, la Slatina, tenorul ANTONIUS NICOLESCU

8 august 1854 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și publicistul CONSTANTIN DISSESCU (m. 8.08.1932, Slatina)

9 august 1977 – a murit, la Bughea de Jos-Argeș, prozatorul ION MARIN IOVESCU (n. 6.08.1912, Spineni)

10 august 1984 – a murit, la București, poetul, eseistul și traducătorul VIRGIL MAZILESCU (n. 11.04.1942, Corabia)

14 august 1951 – s-a născut la Râmnicu Sărat, istoricul PAUL MATIU (m. 9.06.2014, Slatina)

15 august 1900 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea MAURA PRIGOR, pe numele adevărat CORALIA COSTESCU

15 august 1950 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, prozatorul și eseistul SILVIU GORJAN

16 august 1903 – s-a născut, la Branet, Olt, poetul, prozatorul și eseistul PAN. M. VIZIRESCU (m. 27.01.2000, Slatina)

16 august 1913 – s-a născut, la Caracal, publicistul și editorul FLORICEL SCARLAT (m. 18.02.1975)

16 august 1977 – a murit, la Mănăstirea Viforâta – Dâmbovița, călugărul cărturar TEOFILS. NICULESCU (n. 23.08.1913, Caracal)

16 august 2010 – a murit, la Slatina, pictorul, sculptorul și desenatorul NICOLAE TRUȚĂ (n. 9.02.1949, Dobrețu)

18 august 1896 – s-a născut, la București, muziciana și poeta DOINA BUCUR, pe numele adevărat FLORICA E. IONESCU (m. 24.06.1940, București)

20 august 1978 – s-a născut, la Slatina, poeta LUCIA ENCHER-DUMITRU

20 august 1985 – a murit, la Slatina, compozitorul THEODOR GEORGESCU (n.

2.02.1902)

21 august 1967 – s-a născut, la Slatina, cantautorul MARIUS OVIDIU PREDA (m. 14 aprilie 2015, Slatina)

23 august 1916 – s-a născut, la Corabia, actorul THEODOR DANETTI (m. 16. 01.2016, București)

23 august 1970 – s-a născut, la Balș, poetul VALI ORȚAN

24 august 1828 – s-a născut, la Oboga, Olt, poetul, prozatorul și gazetarul GHEORGHE CHIȚU (m. 28.10.1897, Bobicești)

24 august 2018 – a murit prozatorul, poetul și publicistul ION GEORGESCU (n. 2 mai 1935 la Nicolae Titulescu, Olt)

28 august 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul, criticul literar, eseistul și semioticianul MARIN MINCU (m. 4.12.2009, București)

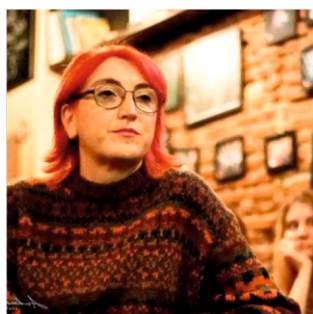
28 august 1913 – s-a născut, la Caracal, călugărul-cărturar TEOFIL S. NICULESCU (m. 16.08.1977, Mănăstire Viforâta – Dâmbovița)

29 august 1935 – s-a născut, în satul Barza, comuna Tufeni, Olt, scriitorul, publicistul și contraamiralul de flotilă (r) NICULAE ȘTEFAN

30 august 1960 – s-a născut, la Bârlad, gazetarul și poetul DUMITRU SÂRGHIE

30 august 2009 – a murit, la București, scriitorul ȘERBAN MILCOVEANU (n. 23.12.1911, Slatina)

31 august 1880 – s-a născut, la Caracal, actorul, regizorul și scriitorul ȘTEFAN BRABORESCU (m. 4.01.1971, București)

File de istorie literară

**O dragoste de granit:
Lucian Blaga și Cornelia Brediceanu**

Daniela BĂBU

Lumina ce-o simt năvălindu-mi
în piept când te văd - minunato,
e poate ca ultimul strop
din lumina creată în ziua dintâi.

Cu siguranță, drumul literar al lui Lucian Blaga nu ar fi fost presărat cu *poemele luminii*, dacă poetul nu ar fi cunoscut-o și nu ar fi avut-o alături pe Cornelia Brediceanu, femeia care a crezut din prima clipă în harul lui, femeia care l-a inspirat. Cornelia l-a ajutat să publice, i-a fost sprijin în ceea ce privește cariera diplomatică, i-a fost iubită, prietenă și soție devotată. Despre ziua în care a cunoscut-o, fiind amândoi adolescenți, elevi la Liceul Andrei Șaguna din Brașov, Lucian Blaga își amintește în *Hronicul și cântecul vârstelor* astfel: *Ochiul meu căutător refăcea o diagonală, prin vâlmășagul sălii, până în celălalt colț, unde descopeream o fetișcană, pe care n-o mai văzusem. Slăbuță, liniștită, cu ochii vii și inteligenți [...]. Cum era să ghicesc atunci că ochii mei întâlneau întâia oară ființa care șapte ani mai târziu avea să devină tovarășa mea de viață?*¹

În același volum autobiografic, Lucian

Blaga descrie reîntâlnirea cu ea, în toamna anului 1916, în Biblioteca Universității din Viena, unde se aflau la studii. Imaginile din *Hronic*, dedicate revederii cu ființa care avea să-i fie soție, încântă: *[...] descifrez cu emoție un alt nume românesc și cunoscut mie: numele domnișoarei Cornelia B. „Ghiocelul negru!”. Pe domnișoara Cornelia B. n-am mai văzut-o de vreo doi ani și mai bine. Stau puțin și mă adun, căci inima îmi bătea ca un clopot.[...] Puteam s-o privesc, căci ea nu-mi remarcase prezența în sală. Se alcătuiseră în acei câțiva ani, de când n-o mai văzusem, frumoasă cu adevărat [...]. Silueta calmă, privirea ușor melancolică, liniile inteligente erau aceleași, dar mai mature acum. Domnișoara Cornelia nu mai era fetișcana subțirică, ce refuza cu dispreț băiețos împlinirile. Făptura, de contururi înmuiate în nuanțe de catifea, făcuse concesii feminității. O priveam pierdut. Și, în ciuda tonului neutru al tuturor antecedentelor, inima îmi bătea, inexplicabil. [...] Domnișoara Cornelia își întorcea și ea ochii spre mine. Mă recunoaște și-mi surâde: îmi părăsesc locul. Mă duc lângă ea.*²

¹Hronicul și cântecul vârstelor, Editura Tineretului, 1965, p. 140.

²Op.cit., pp. 185-186.

Lucian Blaga și Cornelia Brediceanu s-au căsătorit în 16 decembrie 1920, la Cluj-Napoca. Cu toate că poetul a fost inspirat și de alte muze, iubirea dintre el și luminoasa lui soție a rămas vie în timp. La fel de vie este corespondența lor. Multele scrisori (aflate acum în depozitul de manuscrise al Muzeului Național al Literaturii Române din București), pe care, foarte îndrăgostit, Lucian (*Lulu*) i le trimitea constant femeii alese, creionează o iubire predestinată. În scurt timp, *Ghiocelul negru*, avea să devină pentru poet *Cornelia dragă, Sfinxul drag, Mea Gaargi, Gaor, prințesă indică, stăpână, mireasă, adorată, minune, sanctuar, iubită*.

Cornelia Blaga a ales să distrugă scrisorile adresate lui, însă le-a păstrat cu mare grijă pe cele pe care el i le-a trimis ei, de-a lungul anilor.

2.I.1918

Iubita mea,

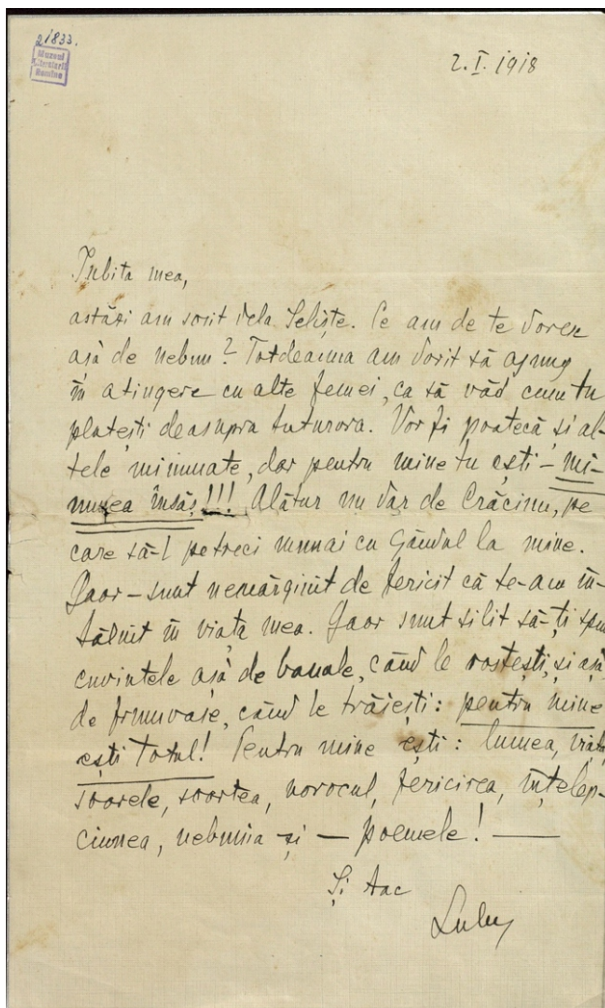
Astăzi am sosit de la Seliște. Ce am de te doresc așa de nebun? Totdeauna am dorit să ajung în atingere cu alte femei, ca să văd cum tu plutești deasupra tuturor. Vor fi poatecă și altele minunate, dar pentru mine tu ești minunea însăși! Alături un dar de Crăciun, pe care să-l petreci numai cu gândul la mine. Gaor – sunt nemărginit de

fericit că te-am întâlnit în viața mea. Gaor sunt silit să-ți spun cuvintele așa de banale, când le rostești, și așa de frumoase când le trăiești: pentru mine ești totul! Pentru mine ești: lumea, viața, soarele, soarta, norocul, fericirea, înțelepciunea, nebunia și – poemele!

Și tac

Lulu

Scrisoare păstrată în depozitul de manuscrise al Muzeului Național al Literaturii Române, București – Șef Secție Patrimoniu, Eugenia Oprescu

Proză scurtă

Vaza de flori

Crisula ȘTEFĂNESCU

Cu mulți ani în urmă am primit în dar o vază de flori și, cum în comunism lucrurile frumoase erau greu de găsit, cadoul mi-a făcut mare plăcere. Era o vază mai deosebită, alcătuită din două brațe inegale care, înălțuite pe principiul vaselor comunicante, lăseau între ele un spațiu alungit prin care pătrundea lumina. Atunci când puneam apă într-un braț, imediat se umplea și celălalt până la același nivel.

Vaza, de culoarea albastrului de cobalt pe laturi, se făcea spre interior de un alb lăptos, iar la granița dintre cele două culori șerpuia un fir auriu ce le dădea și mai multă strălucire. În partea mai subțire a vazei puneam de obicei o singură floare, iar în cealaltă, câteva crenguțe înverzite, improvizând astfel un fel de ikebana.

Uneori, așezată în fotoliu, îmi îndreptam privirea spre ea admirându-i suplețea, liniile rotunjite ca ale unui trup de fată și transparența prin care lumina intra filtrată. Prezența ei îmi făcea bine, îmi dădea un sentiment de liniște.

Aveam mare grijă de vază și umblam cu o atenție deosebită când o mutam dintr-un loc în altul; cum în bucătăriile de bloc chiuvetele erau de fontă, mi-era teamă să n-o ciobesc atunci când schimbam apa.

Totuși, într-o bună zi s-a întâmplat și lucrul de care mă temeam cel mai tare. În bucătărie, vaza mi-a scăpat din mâinile ude și, neputincioasă, fără să mai am timp să schițez vreun gest, am văzut-o cum cădea! Și cădea... Interminabil... Am privit-o deznădăjduită cum se duce și se tot duce spre podeaua de ciment. Am închis ochii să nu văd dezastrul și am auzit cum s-a lovit, cu un clinchet cristalin, de ciment.

Am stat așa câteva clipe, blestemându-mi neîndemânarea, după care, neavând încotro, m-am hotărât să înfrunt realitatea: am deschis ochii și... vaza era întreagă!

Stupefiată, am ridicat-o de jos și am întors-o pe toate părțile: într-adevăr, vaza era neatinsă, ca scoasă atunci din atelier! Nici cea mai mică ciobitură! Uimirea a lăsat însă treptat loc dezamăgirii. Nuuu, nu era din porțelan, cum crezusem, ci o vază din tablă vopsită!

Din acel moment, de când am descoperit înșelăciunea, m-am purtat cu ea destul de neglijent, nu mai eram atentă când puneam apă și o ștergeam și nici când aranjam florile. O țineam în continuare pentru că mă obișnuisem, dar altfel cred că aș fi ascuns-o prin vreun dulap.

Într-o bună zi, a venit în vizită o prietenă pe care nu o mai văzusem de multă vreme. A admirat diverse lucruri de prin casă, după care privirea i s-a oprit asupra vazei.

- Ce vază ciudată! Și ce porțelan delicat, aproape transparent!

Încă înainte de a-și termina fraza, m-am simțit stânjenită că-mi puneam prietena într-o situație neplăcută: să admire o făcătură, un lucru fără valoare. Nu știam ce să fac. Mi-am zis să-i spun adevărul.

- Draga mea, imită foarte bine porțelanul, dar, din păcate, e de tablă vopsită.

- Nu se poate, m-a contrazis ea, uită-te la transparența ei!

- Așa am crezut și eu până când mi-a căzut din mână pe ciment în bucătărie.

- Și?

- Cum și? Nu vezi? E întreagă!

Prietena mea a bătut ușurel în vază, ca un doctor inima unui pacient, ascultându-i clinchetul.

- E din porțelan! a diagnosticat ea.

- Nu e! Și am să-ți dovedesc imediat!

Am luat vaza, am intrat în bucătărie, am ridicat brațul și am dat cu ea, cu toată puterea, de podea!

S-a auzit mai întâi un geamăt și apoi un hohot de râs care venea de la miile de cioburi de porțelan care, de prin toate colțurile bucătăriei, rânjeau acum la mine...

Proză scurtă

Visul

Ioana BURGHEL

L-am visat pe bunicul. Nimic nou! Toată lumea, din când în când, îi visează pe cei plecați. E în firea lucrurilor, cumva.

Stăteam amândoi la povești, sub nucul mare din fața casei. Era sărbătoare și bunica făcea gogoși. Cele mai bune de pe lume! La picup-ul vechi, așezat în fereastra mică, vocea Filofteiei Lăcătușu.

-Știi, a murit la cutremur. Săraca! Multă lume a murit atunci. Ca-n război.

-Știu.

- Pe la voi, ce mai e? Întrebarea nu se referă la familie. Pare că bunicul s-a întors de undeva și așteaptă noutăți.

- Păi, ce să fie?

Nimeni nu mai ascultă acum „Vocea Americii”, nici „Europa Liberă”. Au ajuns și americanii matale. Au adus fast-food, McDonald's, bănci, scutul de la Deveselu...multe...vezi, dacă mai stăteai puțin...

- Aia, ce drăcie mai e?

- E ceva, o chestie care ne apără de ruși, de rachete... Pe Ceaușescu l-au împușcat la Revoluție. Avem partide...multe.

Toți vor binele cetățeanului. E drept, nu le prea iese...Europa a făcut o uniune. Suntem și noi europeni.

- Păi, ce, nu eram?

- Nu prea eram decât așa, geografic.

Dacă ai ști câte am să-ți spun!

- Văd! Unchi-tu a făcut casă nouă.

- Da, muncesc mult și ei. Unchiu e la pensie. Băieții sunt bine. Ovidiu e medic și a plecat Elveția, George al nostru e

IT-ist, are familie, copii, dar tot slab e. Multe s-au schimbat...

- Știi, bunicule, nimic nu mai e cum a fost și cum ai lăsat!

Vezi dealurile noastre? Au crescut salcâmi. Mai au puțin și cuprind via și livada. Nimeni nu mai vine să te ajute. Aia, bătrâni, sunt prea bătrâni și singuri, iar cei tineri au plecat din țară. Muncesc pe unde apucă.

- La țața Fițu nu e nimeni, la nea Mitrică, peste drum, la fel, mai la deal, la mama Olimpia e scris pe poartă în limba italiană...nu mai recunosc ulița. S-a înfundat și drumul spre cimitir. Spre pisc au tăiat pădurea. La ras! Așa au făcut peste tot în țară. La munte, urșii coboară și mănâncă din gunoaie.

- Vin rar pe aici. Am rostul meu în altă parte.

- E un primar nou. Băiat bun, dar face și el ce poate.

- M-au făcut cetățean de onoare. Le-am mulțumit. Te bucuri?

- De ce te-au făcut?

- Pentru că...știi mata, scriu.

- Aha, nu te-ai învățat minte!

- Nu prea...

Îi povestesc. Și povestea nu se mai termină. Bunicul e trist și privește în gol.

Simt un fior rece. Am uitat fereastra deschisă. Vin niște lacrimi, necontrolat.

E dimineață. O primăvară nouă. Nucul meu, încă golaș, foșnește lin a depărtări.

Simt aromă de gogoși și copilărie.

Proză scurtă

Semnul de carte

Serghie BUCUR

1.

Într-o zi asemănătoare (ninge și plouă), pe strada lui – mai mult o uliță, cu casele foarte apropiate, arcuindu-se peste pavajul gros, cu iarbă roșietică printre pietre –, treziț cu noaptea-n cap, necunoscuții alergau vorbind tare. El se întorcea de la Societatea română, unde rostise, la cumpăna dintre ani, un discurs aprig, încredințat de revoluție. Nimeni n-avusese curajul sau vreun motiv să îi întrerupă cuvântarea. Lamartine aplaudase de câteva ori, stârnindu-i și pe ceilalți, iar Quinet, uluit de elocința vorbitorului, își făcu loc le repezeală, să ajungă la masa de la care el – Bălcescu, într-o dezlănțuire ce l-ar fi speriat și scos din sală pe Heliade, să-i strângă mâinile și să îl îmbrățișeze frățește. De la înălțimea geamurilor pe care de mult, mademoiselle Neveux nu le mai ștersese, privește acum furnicarul omenesc, întețindu-se în susul și-n josul străzii... Galeții sună pe caldarâm ca o mitralieră stricată. Călări, poterașii țin caii în zăbală, cu șaptezeci de ochi răscolind valurile trecătorilor. Noaptea făcută dintr-o ceață noroioasă, se dezlipește de ziduri, o șterge cu stăruință dimineața; negurile ei mormăie, tăiate de geana zorilor (Costache, fratele lui cel mare, Nenea, văzuse, de pe turnul Colței răsărituri și apusuri de soare, la început

cu voia unchiului lor, aga Iancu, starostele Bucureștilor). Deodată ușa se deschide, și mademoiselle Neveux pătrunde în încăpere, ca și cum n-ar atinge pardoseala. Pisicile dau năvală înăuntru, spre disperarea lui – mereu temându-se de microbii pe care plăcutele patrupede îmblănite îi poartă (îi povestise mătușă-sa, coana Zulnia) în ele... Ceaiul aburește.

Cap la cap așezate, insomniile învederează bănuiala lui Ghika – o mafaldă cu fes și ciucure roșu, care, cetind el cu secrete și tănuite înțelesuri bolta cerească, mai în fiecare miez de noapte, deslușea – și pentru el – tărășenii măsurând când ziua, când săptămâna, care, prin cele petrecute, se împlineau. Te va sorbi cu totul, orașul acela, amice Bălcescule, fiindcă Ursa Mare mi-a spus – auzind-o eu, ca pe-un om – că ai să faci acolo risipă de elan patriotic, dar, atenție, și de îndemnuri de nesupunere, și vei da la iveală un cap de operă pierdut într-o mare bibliotecă, spre onorul dumitale, astfel că n-ai să pui geană pe geană așa curând... ! Căscături și o moleșală în el, preludii (cum ni se mai întâmplase până azi) la o vagă poftă de picoteală... Dacă are ceva sumbru Parisul, urâțenia asta se chema Bastilia – ruinurile ei, zidite dintr-un plumb uriaș, premonitorii pentru cârdurile de ciori într-o gălăgioasă furtună croncănitore.

Cine pusese tunurile să bată într-acolo (câteva din ele, părăsite în curtea Versailles-ului, guri de foc amuțite, așa rămaseră), fusese nu din garda imperială, ci din mulțimea sanculoților; șepci, ciorapi și cămăși zdrențuite, stropite de sânge, încălțări tocite și desperecheate, coșuri împletite, pe fundul cărora zăceau urjume de pâine și de mămligă coaptă, foi de ceapă și fărâmituri de brânză... Monsieur Hugo glumise față cu uriașul Michelet, privind împreună ce mai rămăsese din fortul de piatră, în 14 iulie 1789, pe seama faptului că, niște oameni – nebuni în curajul lor, folosiseră ghiulelele turnate în cuptoarele de sub Notre Dame, povestea istoricului, cum că nu trăsese vreodată vreun cartuș, căci nu îmbrăcase nici măcar o minută tunica militară...

Michelet – într-o doară, către Hugo: Va fi terminat moncher Bălcescu istoria lui, cu Mihai Viteazul? Interes, stimă, amicitie? Valahia, uite că are un salvator! Dar magistrul va fi isprăvit Istoria Franciei?

Peste câteva ceasuri sosește „turcul”, d-ar veni încărcat cu vești, cu scrisori, cu reviste și cărți – tomuri de la Mărgineni, lăsate – nu știe cum – acasă, chiar în odaia mamă-sii (care citește oricât de târziu ar fi, adormind îmbrăcată). Poate că Mihalache, bădia Kogălniceanu, i-a trimis vro ediție a Magazinului Istoric pentru Dachia, căci PROPĂȘIREA au strâns-o de gât Vodă Sturdza. Dat dracului, Turcul îi îmbrobodește pe grăniceri cu o snoavă, un compliment (are cu el calupi de sugiuc, cu bani ascunși în miezul sticlos și aromat cu foi de trandafir), poleiurile și abțibildurile le iau ochii ăloră de la vamă, ca la copii. Când se împotmolește (cine știe când),

scoate port-vizitul și atunci ageamii iau poziția de „drepti”, duc palmele la chipiu și umflă gâturile, cu mutrele înainte, solemne, încordate.

O să plece pe jos, gândește rezemat de soba din teracotă rece, să vadă casă lângă casă, un pod după altul, catedralele din apropiere și molcoma curgere a Senei (cu amintirile ei, din zilele verii lui 1830, cele mai încoace vreme fiind din 22 februarie 1848, cu Louis-Phillipe)... Vorbăreți, puși pe șotii zgomotoase, câțiva tineri trec în ritmul mărșăluitor al unei tobe cu arcuri, cineva, în fruntea coloanei (par o companie de cadeți în drumul spre Arsenal), trâmbițează Marsillieza... O jună, rămasă cumva în urmă, împarte niște hârtii, apoi, la un interval, aruncă peste lume maldăre din ele. Seamănă – are dagherotipul pe oriunde locuiește, cu el – cu Luxița (într-o fugitivă secvență: mlădioasă, îmbujorată la față, atinge netezimea Dâmboviței – litografie de Doussault – (degetele ei simt adâncimile murdare ale râului ce taie capitala valahă de la un capăt la celălalt), și are ceva de spus lui Winterhalder – austriacul care lucrează, chiar în librăria lui, pentru studioul fotografului Saedeler... Monceh, Nicolá, am strâns, la un joc, talia mademoisellei Siță domniei tale, la Mânjina... Era de Constantin și Elena, sora lui Costache Negri, și Luxi avea pe talie o panglică tricoloră... Întruchiparea m-a dus cu gândul la Mary Grant, șezând să fie pictată de meșterul Rosenthal... Ce chef și ce amor a urmat atunci, prin fânețele Negriilor...!

2.

Împărații, regii, nobilii, boierii – împilătorii noroadelor, cu atât mai

vârtoase poveri pe umerii mulțimilor, tagme ale jefuitoarelor – așa a rămas negru pe alb, de la Tudor. Evropa geme sub asemenea trândavi fără măsură. Aude gemetele legaților de pământurile – sute și mii de hectare per moșier – și bicele arendașilor, zbierătele datornicilor de peste iarnă, închiși între gratii unde care fumegă ardeii usturați; simte ascuțișul și năduful, blestemele și ura plebei – vâscoasă ca un sânge gros și negru de mânie. Sarea lacrimilor niciodată ușurate de Dumnezeu! Nu-ți ajung degetele să-i numeri, văzându-i cu talpa pe grumazurile năimiților – proști dar mulți, vorba cuiva, când dumnealor Bazil Alecsandri și Mișu Kogălniceanu cerură în Adunarea Obștească, și apoi o iscăliră. porunca dezrobirii țiganilor, slobozirea lor ș-a rumânilor, încai boierul să nu mai aibă drept de jecmănire, ca și de omor, asupra oropsiților... Nicăieri, în Apus, țăranii nu sunt căinoșiți precum aceia de prin Valahia și Moldova, ardelenii îngroșându-le rândurile... Că imperiile fac să fie de mare număr de secolii, încaltea în asupritele astea de Principaturi dunărene, jocurile machiavelice la masa înaltelor puteri! Ne folosim, dară, și de școlirea poruncită de Bibescu, la San-Syr – unde Vodă ne trimise la învățătură artilerească, fără a bănuși că o s-o întoarcem în contra lui, la necaz... Ce mi-e el, ce mi-s otomanul, ce mi-e muscalul, dar mai cu seamă ce mi-e ciocoiul nostru ?!?

Aerul e tare, îi dilată nările și-i umflă capul pieptului (rana e de mult intrată în plămâni). Laptele în putini cu gheață și vinuri felurite, în budane umbrite de păpuriș, împrăștie miasma înviorătoare. Să oprească aici, să guste o cafea, la Muselim Aça – ale cărei fiice gemene

atrag până după miezul nopții, mușterii ca nicăieri în oricare Văpsea a Capitalei? Una din ele – strigate mereu, de tatăl lor, spre hazul unora dintre clienți, ba chiar al junelor – place de la prima vedere și înfige pe șira spinării, niște furnicături ațâțătoare... Negustorii – e în lungul uliței –, dintre aceia ce scăpară după execuțiile din Père-la-Chaise și fugiții de la baricade, cheamă lumea să cumpere, roagă, trag de mânecă, imploră, jură că dau la jumătate prețul orice, mărfurile stau vârf, dau gratis căni cu bragă și rahat! Aurul stă înșirat în munți miniaturali, pe tarabe, iar pungașii trag la țintă, cu ochi de diavoli, gândind la viclesuguri cu folos... Și ieri, tot așa a fost timpul; cer cu norii sparți de văpăile lui Cireșar. Caleștile și cerșetorii – cu bulibașa al lor, undeva, sub un mal din coasta mânăstirii Caimata – se întretaie într-un Babel apocaliptic; bătrâni ramoliți vorbesc cu ei înșiși, cântă ceva, jură și înjură, adorm pe băncile rânduie în umbra ascuțită a bisericii, în ocările florăreselor – ciupite și smulse de țâțe și de fund, să intre împreună în păduricea dintre spital și zidurile albe ale mânăstirii Brâncoveanului. Uite burtoșul ăla, singur în trăsura cu trei cai albi, cum se bălângăne sub coviltirul păzit de majordomi, care, în timpul unei soarele, pentru că fusese refuzat la un cadril, de Euforsina Vîrnav, apoi de Luxița Florescu, îl provocase la un duel în dealul Cotrocenilor! Au sărit Arăpilă și Bolliac, să-l apere, să le ia parte damelor, iar aga Manu l-a evacuat, amenințându-l că, de întetește scandalul, îl arestuiește fără mandat, sus, la Mărcuța...! Pentru că a scăpat, până la urmă, fără nimic din toate astea, acum să se fi aghezmuț și, nepăsător cu bastonul cu măciulie și

trabucul căzut în horbota jaboului, să nu știe că i-a căzut monoculul, iar că peruca stă strâmbă – cel puțin câteva motive de râs pentru gură-cască...

Ursit să colinde, niciodată să n-aibă liniște, pelerinul fără casă și masă, fără nevastă și fără ai lui, să s-adune pe capul său hulele confrăților ascunși prin suburbiile Parisului și Londrei, acum se întoarce în odăița din Văpseua de Galben, un scurt refugiu să grăbească a scrie lui Jean Ghika ori către Marie Cantacuzen sau, de mai are puteri, nobilei sale iubiri, Luxița Florescu. Merge pe lângă pereții peticiți de lichenii mărunț înverzii, prin umbra draconică a zidurilor din piatră. Nu s-a spălat din primăvară, nu s-a dus la frizer de nu mai știe când... Burtosul se bălăbăne în cupeul în care, nu e vreo iluzie optică?, acum se întoarce, la fel de dus pe altă lume. Aghiotanții – în platoșe cu brandenburguri – stau de veghe, bățoși, cu nasurile în vânt. Caleașca vine dinspre biserica Antim și, după cum prea spilcuit arată și surugiul, pe capra lui, grăsunul pleacă spre Mitropolie...

3.

În proces după proces cu Scarlat Geanoglu, hapsânul ei ginere, Marghioala s-a căpătuit; l-a luat de soț. Costache pare să-i lumineze Dumnezeu mințile, spre a-și întemeia o familie. Domnișoara Elencuța are un suflet parcă prea mare pentru cusurii viitor bărbat. Cine știe care e soarta omului, cât trăiește! Cu Sevasta n-o să fie la fel; acum e-n drum către Nicu, s-a jurat sfântului altar, că va fi umbra lui, oriunde s-ar duce. Pentru el a zis, în fața icoanei sfântului Niculae și-a lui Iisus Hristos, că își păstrează restul vieții! Știrbey

recunoscuse că, numai într-o familie ca a Pităresei, se poate întâmpla o asemenea devoțiune. Asta să fi fost cauza înțepăturilor pe care le simte în partea stângă, sub claviculă, după ce poruncise să nu mai fie lăsat niciodată să intre în țară? Coană Zinco, îi zisesese secretarul domnesc, întâlnind-o întâmplător, prin Cișmegiu, măria-sa regretă c-a respins întoarcerea acasă a domnului Bălcescu, însă, de i-ar fi dat slobozenia cuvenită – meritată, aș zice eu – Poarta l-ar fi mazilit! ...Vorbe ! Are ea garanția că, servitorul de seamă al domnitorului, i-a vorbit sincer? Așterne în ciornă câteva gânduri – care o mistuie și, Doamne ferește, s-ar putea să îi scurteze zilele...

„Nicule,

Fă să fie și mama ta împăcată în sufletul ei, că sănătatea ți-ar fi întregă și feritoare de rău, căci primesc jeluiri de la Prințul că, trimis de el, pe când voia să aibă țara o armie bine instruită, să deprinzi trasul cu ghiuleaua, tu, altceva nu faci decât să împrăștii zânanie, cu ideile tale. Cât să mă rog la Dumnezeu să-ți dea zilișoare și să te-ntorci odată, acasă, viu, să nu mai fugi nicăieri ! D-am avea măcar milostenia cerească de partea-ne, căci la Orlița rodurile viilor o să ne scoată din necazuri. Prahova e loc binecuvântat. Să-ți ajute Maica Domnului prea Curată, să te-ntorci și să rămâi cu noi. Revino de grabă, pribeagul mamei!”

Rânduri școlărește așternute de mâna numai os și piele, iscălite scurt: Zinca. Ascultându-le, are senzația că la fereastra odăii din Rue de Orleans nălucește Pontul Euxin, viscolindu-i țărmlul cu Ovidiu Publius Naso undeva,

printre colonadele de la Histria. Țsta e prețul, Nicule (lăcrimează, dar se uită-ntr-altă parte, să nu fie văzut)... Haide să trecem la ale noastre, frate Bălcescule, știu, doru' de mamă, prețul – cum zisei. Menirea noastră, că doar jurarăm atunci, în boșca de pe Filaret, spre dimineață, este să mântuim nația, gata cu plânsul! Să le luăm pe rând (pe sub stuful sprâncenelor Ghika fură din smerenia celui alt; Nicu sărută misiva și oftează... Bucureșcii stau pe jar; lancu, Manu și Costache Chioru trag poterile prin ulițe și târguri și intră la Vodă pentru raport, înainte ca acesta să urce în baldachinul său! Heliade scaldă lucrurile, aici tună în contra velișilor din Obștesaca Adunare, aici stă la taifas cu colonelu' Odobescu, sastisindu-se cu ciubuce, cafele și halvale. Tell e pe poziție; cată mereu pe Alexandrescu să-i cetească poema Anul 1840 (e un vers acolo, care i-a plăcut „piticului”, memorat, parol!, literă cu literă: „De-mbunătățiri rele cât vrei sântem sătui”), cum asemenea face Arăpila, face Voinescu, face Telegescu și monsieur Negri – care, cu toții te salutează, amice Bălcescule!

Însă ce vorbire e aceea fără ceva care să ude gâtlejurile, să dea moliciunea dulce limbii și să rotunjească slova îndrăznelii ș-a adevărurilor, în cauza căroră soarta – bună, rea – i-a așezat d-o potrivă ! Ceva limbariță adausă la arșița de-afară, se cuvine din belșug; se cere singură, dacă e să judece drept, fiecare în jețul său răsturnat, picior peste picior, cu mâinile după ceafă. La urma urmei, „prețul” subliniat de „turc”, dacă acesta este, să-l plătească cu vârș și-ndesat, cui îi este destinat; tagmei de care cu sângele său, a scris precursorul lui, pandurul din Vladimiri !

4.

Sișo, m-am înamorat de Bazil!, se frământă cuprinsă de o spaimă plăcută, proaspătă în spatele sulimanurilor (prafuri răzlețe, rămase pe firele de păr ce îi ocolesc urechile), Ninița Negri. Da' farmecele dumitale i-ar aprinde anima îndată ce-o să te vază, ți-o jur, ducă Negre. Dumnezeu ți-o hărăzit o frumusețe ruptă din rai, zău că l-ar merimetisi și pe nefericitu' de frate-meu, almintrelea de unde elanul dumisale pentru ceea ce face, împreună cu conu Alecsandri și nesuferitul de Ghika, în favorul scăpării neamului, de împilatori? Doamne, să nu-ți fie de deochi, coniață!, face Sevasta o cruce mare, pe trupul ei plăpând.

Ce minune de îmbrățișări o așteaptă pe Elena! Cum s-o alinta ea în brațele junelui poet de la Mircești, care, când îi cântă la pian, simte cum se-mpreună îngerește... Să-ți spui eu – face demoazela de la Mânjina, o piruetă, cu trandafirul roșu prins pe sânul drept – și mă prinț pe ce vrei, că-n vara aiasta dispar prin Evropa, cu drăgăstosul meu...! Da, mătăluță îl faci puternic pe Nicu, eu – pe Bazil, căci care e menirea noastră, Tișo, decât aceea d-a da tărie bărbaților noștri, cu care ne-nsoțim! Frate ori iubit, scumpo!

Coniața nu e din partea locului, povestește Bălceasca a mică, dar pare o trestie de prin luncile Siretului (pe sub mâna lui Bazil, fulgul de găscă cu care scrie, lasă, unul sub altul, versurile unui pastel dedicat ei). O declară îngerul lui păzitor, căci numai îngerii și mai ales îngeritele, cu noblețea lor suavă, dau puteri muritorilor, să izbândească.

Femeile se cuprind una pe cealaltă, nepăsătoare la ploaia care vine din

senin, în aplauzele chipeşului Aristia, de departe stârnite de acest fante care tocmai coboară dintr-o droşcă de culoarea vestonului strâns pe el, la toţi nasturii. A primit o depeşă de la autorul Cânticelor populare, conu Vasile Alecsandri, prin care anunţă Societatea Literară că a pus la cale o cursă de cai pur sânge şi că altul mai nimerit decât el – profesorul de Declamaţiune, nu este. Junele actor (poartă o coamă de leu, părul lui înţepă cerul!) a cutremurat publicul venit să-l asculte recitând din lord Byron, dar şi mai adâncă a fost solemnitatea când el a povestit cum acesta a plătit cu viaţa lui, pentru eliberarea Greciei, la Missolonghi! Se strigă prin piaţa Elefterie şi pe la Malmaison, ecourile ajung lesne în popor...„Minciună-i că omul sortit este, vai, / Să-ndure doar cazne, din ceruri căzut! / Şi-n lut se-nfiripă-o fărâmă de rai / Sub vraja-implinită de-ntâiul sărut!”), unul din armăsarii caleştii, deshămat, cabrează şi iar cabrează, înspăimântând damele cu umbreluţe, de pe podeţul din bârne (istovită, Elena are cearcănele umflate, cât de acolo se vede că măritişul ei este o pedeapsă, pe când mademoiselle Luxiţa, îmmmmîî...!)... Manejul improvizat continuă furorile prin lojile teatrului de la Cişmeaua Roşie, în ferestrele Palatului, locotenenţii Gărzii, cu sabie, fierturi şi mustăcioare, stau cu mâinile pe revolvere, să nu care cumva vreunul de pe la regiment să işte zaveră printre popor...

5.

Ştii că l-am văzut pe Sotea? Care Sotea? Goliatul care ți-a smuls – mai ții minte, când ieşei de la Sfântu' Sava – halviţa din mâini, năpustindu-se asupra

ta... Iar tu te-ai pus cu pumnii pe el, în timp ce adunam, lovit şi trântit de el la pământ, foile din caietul de istorie, plin de cucuiele pe care vita mi le făcuse...!

Amândoi râd; Bălcescu – mai mult cu urâtă aducere aminte, Ghika – în mâinile făcute căuş. I-a cam crescut barba şi, unde nu se bărbiereşte, pare că s-ar fi călugărit. Drumurile şi nesomnurile îl usucă. Douăzeci de zile şi tot atâtea nopţi în cupeu, fac cât o viaţă; duci un război, pierzi, cucereşti, pierzi... E vremea să-nceapă revolta, uzurpatorilor li se apropie funia de par. Naţia, atâta cât o cuprinde Principatele, pierde sub jugul opresorilor. (Viitori doi ofiţeri de artilerie, mocnesc nerăbdările. Înţinşi în fotolii de nuiele, ascultă Sena cum trece pe sub ei. Apele clipocesc ca acum o sută de ani, liniştite, nepăsătoare. Chelnerul pricepe că ei nu-s din Paris, sunt prea oacheşi... Cer îngheţată cu smochine). Ce smintit!, reia vorba Ghika; ca un uliu s-a repezit asupra ta, apucat şi urlând: Dă-mi-ooo...! Dacă tu nu erai, netrebnicul mă sugruma! Înfişeseşi dinţii şi unghiile în labelle lui, să te aperi, fiindcă găliganul nu mai contenea cu aoleu-rile. Chiar l-ai muşcat de-o ureche!, râde încântat până la favoriţi, Ion. Cât pe ce să-l laşi slut!

Permetez-vous?

Un picollo blond, cu papion, îndrăzneşte, aplecat printre ei, să şteargă masa. Ghika face semn cu palma; apasă aerul, adică să mai aştepte! Excuzes-moi!, se retrage puştiul într-un sacou de culoarea piersicii, luând cu el cupele de marmură rămase goale.

Ce s-o fi făcut cu el?

Bălcescu întreabă, cu gândul într-altă parte – la caietul ferfeniţit de tolomacul înfometat; trebuie să fie undeva, prin

odaia în care studia și dormea, sau la conacul din satul de pe Topolgia Argeșului! I-a zis Tiței, să-l păstreze, sufletului acesta mare, singurul care îi poartă de grijă, vezi, pune-l într-un cufăr d-al zestrii tale! Merita să-l aibă cu el, pe aici, în geamantanul de voiaj, Ghika l-ar fi răsfoit acum tremurând tot, de emoție! Între pagini să puie și scrisoarea școlărește așternută pe hârtie, de mama Zinca! Kogălniceanu, aprins la fața și așa durdulie, cu siguranță n-are materiale pentru Magazinul Istoric. Să trimiță ceva Papiu Ilarianu. Au ei în vedere faptul că, aici, tu nu te afli degeaba, înțeleg ce urzești. E cazul să vină coniacul și cafelele! Și Ghika bate din palmele lui grășune, tocmai când un vaporăș trece cu sirena trasă.

6.

Să deschiză fereastra, mai întâi, așa, în cămașa de noapte cum este. A dormit buștean, în zăpușeala odăii fratelui său, plecat la Golești, tocmai în Argeș. N-are mintea limpede, să prinză vreun înțeles (nici n-are chef; se simte bine, slavă Domnului, ceasul cu apă arată 8 și jumătate, e timp, la 9 a. m. au să fie cu toții în salon, la masă...). Aerul dă năvală. În trupul ei intră curățenia luminii cerești, iar larma, dinspre podu' Mogoșoaii. Un lujer de iasomie scapă pe deasupra pervazului și aruncă în spumele predelelor clopoței galbiori, înmiresmați. Păpurișul lacurilor din Cișmegiu, se leagănă în postațe de verdeață, până dincolo de Sfântul Gheorghe Vechi. Soare. Minunile strălucind în vălvătăile lui. Îi aurește poalele și mânecile și piepții – ascunzișul simțirilor ce nu se pot tălmăci în cuvinte.

O, a fost somnul morții – somn adânc, purificator. Nu e în stare să țipe de o bucurie neînțeleasă. Nici să alerge până la drum – să soarbă cuprinsul imens care zvâcnește și-i umple sângele de o pasiune orbitoare... Ce o fi visat? N-a ținut niciodată minte un chip de om, o întâmplare – așa că nici pe Nicu nu și-l amintește... Pe unde-o fi? Mai trăiește, Maică Precistă?

Tușea amarnic și-i zisese că vrea să urmeze drumul Orșovei, cu poștalionul, până la Băile Austriei. Ar fi avut ocaziunea să fie împreună ore la rând, de-ar fi avut și dânsa un pașaport. Beteșugurile se plimbă prin el, ființa lui trece într-alta, mai rece, mai altfel. Floreștii au și ei tristețile și supărările lor, nu știi de când n-au mai văzut-o pe Sița – nădejdea lor, fala lor, posibila doamnă Bălcescu! Revine. Floreștii sunt o familie respectată. Soăreua anunțată lor, mai întâi la Cișmeaua Roșie, apoi în sala de baluri a palatului, încă o durere pentru dumnealor, Floreștii. Lipsesc amândoi de la reprezentația trupei din Neapole, de pe scena Domniței Ralu. N-au cum fi nici aproape de maestro Liszt, invitat de Vodă să cânte la pianó! Din crăpătura ușii, servitoarea ar fi fost gata să-și anunțe stăpâna – Coană Luxițo, sunteți așteptată la dejun...! O clipă, stă locului, derutată. Neștiind că, acolo, întinsă pe sofă, Cicoana citea din Lăcrămioarele lui Alecsandri, pe care le găsisese în scrinul mare, genovez, și, răsfoindu-le, tresări puternic; între file, poetul pusese, drept semn de carte, fâșia de catifea ruptă de Nicu, din tronul lui Louis-Phillipe, în 21 Gerar, aruncat în flăcări, de sărăcimea Parisului.

Proză scurtă

Cavalerul buneii speranțe

Constantin GEANTĂ

I

De multe ori privesc prin oceanul amintirilor. Din trecut îmi apar imagini ale unor personaje demult apuse. Astfel, în secolul..., din mileniul..., a trăit un om. Era un om bun, evlavios, cu frică de Dumnezeu și dragoste față de semenii. Acesta a rămas în amintirea celor mulți cu denumirea de Cavalerul Bunei Speranțe.

Castelul său se afla pe o stâncă abruptă, iar pentru a ajunge la el trebuia să treci pe un pod care se întindea peste o prăpastie. Acest pod mobil făcea legătura între acel loc solitar și lumea din jur.

Cavalerul, care trăia izolat de ceilalți, umblase mult prin lume și participase la multe bătălii. După ce se săturase să colinde prin țări străine, într-un târziu se hotărî să se reîntoarcă pe meleagurile natale, unde avea un castel pe care l-a moștenit de la unchiul său.

Era viteaz, generos și ajuta pe oricine îi cerea sprijinul. Astfel a rămas în memoria colectivă acest individ înalt, bine făcut și care era foarte iubit pe moșia sa și nu numai. Cum în vremuri de restriște cei năpăstuiți au nevoie de ajutor, foarte mulți își doreau să apară un salvator.

Nu se știa prea multe despre el.

Numele i s-a pierdut în negura timpului, în schimb, a rămas în memoria tuturor cu denumirea de Cavalerul Bunei Speranțe. Legenda care îl învăluia i-a făcut pe mulți să creadă că este un duh rătăcitor prin veacuri care își caută liniștea eternă.

II

Dintre multele fapte de vitejie, care au rămas în conștiința posterității, amintim numai câteva.

Astfel, prin acele locuri bântuia un balaur, care omora oameni și animale. Oi, capre, vaci sau oameni care treceau pe lângă pădurea unde se afla dihania, erau devorați. De multe ori au încercat sătenii de lângă pădure să-l prindă și să-l ucidă, dar nu au reușit. Cei care se aventurau în pădure în noaptea cu luna plină, ziceau că acest balaur, care este înfiorător, scoate flăcări pe gură și că nimeni nu-i poate sta în cale.

Au pierit foarte mulți oameni și animale. Dihania ieșea și ataca gospodăriile oamenilor la începutul nopții, iar mai apoi și în plină zi. Era foarte rapid, iar în urma lui rămâneau urme din cadavrele devorate.

Într-o zi acei săteni au aflat de la un pelerin de acest cavaler care se afla cam la o distanță de două zile de mers călare. Tot de la acel pelerin, au aflat că

la castelul său nu se putea ajunge, iar dacă doreau să îi lase un mesaj trebuia să o facă prin legarea acestuia de o piatră care era aruncată printr-o catapultă la castel.

Ajungând la preotul satului din zona în care se afla castelul cavalerului, un grup de oameni din zona în care se afla balaurul, i-au cerut acestuia să scrie un mesaj către cavaler, iar acesta a fost catapultat.

Timpul trecea, dar nu se ivea niciun răspuns de la cavaler. Când nimeni nu se mai aștepta, într-o zi apare un cavaler îmbrăcat în zale, cu o lance impunătoare, pe un cal alb, însoțit de un scutier.

- Unde este starostele acestui sat? se adresă el unui bărbat între două vârste.

Acesta își scoate căciula, face o plecăciune, apoi întreabă:

- Să îmi fie cu iertare, mărite oștean, cine îl caută?

- Sunt cavalerul pe care l-ați chemat să răpună balaurul.

- Mărite oștean, eu sunt fiul său cel mare, și vă voi conduce spre casa sa!

Conducându-l la bătrânul care se apropia de 80 de ani, a fost primit în casa sa, ospătat împreună cu scutierul său. Căiii celor doi au fost îngrijiți de doi nepoți ai starostelui. După ce a discutat cu el, seara au fost convocați toți frunțașii obștii.

- Uite cum stau lucrurile, zise cavalerul, am nevoie de vreo zece bărbați viteji pentru a omorî acel balaur!

Zis și făcut. Împreună cu zece țărani în putere au construit o capcană în care au pus țepușe înfipite în pământ și pe care au acoperit-o cu o rogojină peste care au presărat un strat de frunze. Împrejurul acestei gropi erau niște pomi tăiați care

se prăbușeau la prima atingere.

- Acum ne trebuie o oaie care va fi momeală. Întrucât deseară este lună plină, se pare că jivina va ataca.

Au adus o oaie care pe care au legat-o de un pom lângă rogojină.

Într-adevăr, în seara aceea a apărut dihania. A căzut în capcană, iar țepușele i-au sfârtecat abdomenul, copacii au căzut peste ea, iar gâtul i s-a prins în laț. Gemea de se auzea de la câteva poște depărtare. Cavalerul i-a retezat capul și astfel au scăpat acei oameni de belea.

III

Altădată, într-un alt sat, prădau hoții. Frunțașii satului au delegat un reprezentant care a ajuns la domeniul cavalerului. După ce a fost înștiințat, acesta apărut în armură, călare pe un cal alb în spume, cu lancea, paloșul și scutul. Era însoțit de doi scutieri. Împreună cu oamenii locului a pregătit o capcană în care au fost prinși hoții în frunte cu căpetenia lor Miu.

Astfel, acei oameni, sfătuiți de cavaler, au răspândit vestea că în noaptea de Sânziene, pe la Puntea Dracului, va trece prin sat o căruță a unui negustor bogat, care se află în drum spre graniță.

Au pus mână de la mână și au strâns bani și lucruri de preț. Cavalerul i-a ajutat și el cu mai multe pungi cu galbeni. La data anunțată o trăsură trecea prin sat. Când se alfa la Puntea Dracului, hoții în frunte cu șeful lor Miu au atacat trăsura, dar mare le-a fost mirarea când au fost înconjurați de vreo douăzeci de oameni în frunte cu Cavalerul Bunei Speranțe.

Au fost prinși, iar după judecata

obștii, au fost trimiși la judecata stăpânirii. Bătuți la tălpi cu nuiiele și spânzurați cu capul în jos deasupra unor focuri în care se afla ardei iute, tâlharii și-au mărturisit faptele. Au fost trimiși la ocnă pentru mulți ani. Lui Miu, căpetenia lor, i s-a tăiat mâna dreaptă și a fost însemnat cu fierul roșu în frunte. A fost eliberat și lăsat în viață, pentru a fi pildă și pentru alții. Dar nu peste mult timp a fost găsit mort la o răscruce de drum.

IV

Altădată un sat era prădat de câțiva soldați rățăciți în timpul retragerii unei armate turcești. Și acei locuitori au apelat la Cavalerul Bunei Speranțe, acesta, atrăgându-i în cursă pe acei mercenari. Li s-a tăiat capul și au fost aruncați într-o prăpastie de pe un munte. Atunci Cavalerul ar fi rostit:

- Astfel vor păți toți prădătorii și hoții!

Curând s-a dus vestea dispariției mai multor soldați. Fiind învinși de oștile leșești și urmăriți de oamenii lui Vodă, oștile turcești se retrăgeau în debandadă peste Dunăre.

Multă vreme a dăinuit amintirea Cavalerului Bunei Speranțe. Acesta era bun și milostiv. Atunci când i-a scăpat de hoții lui Miu, oamenilor din acel sat le-a lăsat mai multe pungi cu galbeni, la fel cum a lăsat și oamenilor din satul prădat de oștenii turci. Nu primea niciodată recompensă pentru faptele sale. Dacă auzea de oameni aflați la necaz, le sărea imediat în ajutor. Așa s-a întâmplat cu oamenii dintr-un sat care a fost inundat. La câteva zile de la dezastru, în acel sat au sosit oameni din partea aceluia cavaler, care au împărțit în numele lui mai multe

pungi cu galbeni.

Ajunsesse un personaj care era iubit, respectat și chiar venerat de mulți oameni. Se spunea în popor că era drept, evlavios și a făcut mai multe biserici din care, în prezent, se mai întâlnește o bisericuță de lemn numită Biserica Bunei Speranțe.

V

Astăzi, pe o stâncă semeță, se zărește un castel în ruine. Nimeni nu a putut să ajungă la el. Mulți au crezut că acolo se află comori fabuloase și au încercat în zadar să escaladeze stânca. Dintre cei care au încercat, mulți au sfârșit în prăpastie, alții au fost sfâșiați de animalele sălbatice, alții au pierit de morți misterioase. Urmașii tuturor au avut de suferit.

În popor circula zicala „Cavalerul Bunei Speranțe nu trebuie supărat niciodată!”. Poporul l-a iubit și respectat, iar în amintirea lui au numit o poiană, unde se zice că acesta poposea adesea: „Poiana Bunei Speranțe”.

- Aceasta este, taică, legenda.

- Bine, bunicule, dar ce s-a întâmplat cu acest Cavaler al Bunei Speranțe?

- Nepoate să nu ispitim cele sfinte! Totul se înfăptuiește după voia Domnului, iar acest cavaler a fost, poate, un Mesager Ceresc. Să păstrăm cu pioșenie cele transmise din moși strămoși. O amintire curată ne îndeamnă la lucruri bune. Și nu uita: „Nu cerceta prea multe legi, că ești nebun de le-nțelegi”!

Poezie

George David

Aruncarea sortilor

vameşul și fariseul joacă sortii, joacă zaruri
pe tricoul meu – cum care? – chiar tricoul cu pink floyd
unu-nalță osanale cu glas mare plin de haruri
altu-ngână diavolește din black sabbath (paranoid)

cine și ce cântă însă? nu pot face separare
ba chiar simt o împletire între cânturi, iamb-troheu
tonul nalt de imn coboară spre acorduri rock barbare
fariseu cu viers de vameș, vameș – cânt de fariseu

zarele se-nvârt frenetic pe tricou, mâinile-asudă
azi câștigă fariseul, mâine vameşul... zevzeci!
nu văd ei că miza-i veșnic neschimbată, bani de iudă?
bani de-argint în sumă fixă, să tot fie vreo treizeci?

iară eu, fără tricou-mi, harnic în nechibzuință,
mă întreb: „tu ce-ai aduce ca ofrandă lui iisus?
n-ai pricepere la vamă, nici fervoare în credință,
nici nu te-ai silit vreodată să visezi ce ți s-a spus!”

Joi, după cină

hai, vino, fruntea ți-odihnește,
descătușează-o dintre cute,
alungă grija, ți-amintește
doar amintirile plăcute

gonește-al temerii tsunami,
închipuie-ți parfum de crini,
surâzi. aici, în ghetsimani,
nici urmă de cununi de spini

și ațipește-n voia sortii,
visează-un vis multicolor
și uită lumea, lasă morții
să-și mormânteze morții lor

departă ale spaimei friguri,
 respiră calm, dormi împăcat,
 căci mâine
 (mâine?)
 mâine sigur
 vei fi,-n sfârșit, crucificat

Arhanghel adoptiv

înger al meu, zbârcit și costeliv,
 cu aripi fistichii, în rogvaiv,
 cu port duhovnicesc și gând lasciv,
 cu chipul când aievea, când fictiv

înger vetust, drapat expeditiv
 într-un tricou de camuflaj oliv
 gustat de molii, deșirat la tiv,
 dar sugerând un fals trecut sportiv

înger calvit de-atâta fixativ
 utilizat la modul abuziv,
 dopat la greu cu rock alternativ
 de la pink floyd pân-la lokomotiv

înger bătrân, dar încă tot naiv,
 cu pielea burții atârând furtiv
 peste cureaua strânsă excesiv –
 leac fals pentru mâncatul compulsiv

îngere, tu, ce-ai fost cândva activ
 și mi-ai nutrit efortul creativ
 (mai mult nerodnic decât productiv),
 mai dă-mi un verb!
 mai dă-mi un substantiv!

Okian bizar

cu tălpile-afundate în azuriul bolții
 scrutezi perplexe stele ce licăre-n țărână
 nu diafan: electric-albastru, precum volții
 din arcul de sudură – leturghie păgână

okian pe dos, în care aproapele-i departe
 iar depărtarea face mai mari pe cele mici
 și susu-i jos, iar stânga de dreapta nu se-mparte,
 acolo nu-i acolo, aicea nu-i aici

viori ce te mângâie cu scrâșnet de bomfaier
 contrariind în ăst fel al tău discernământ,
 soboli ce-și scurmă-orbește lungi galerii prin aer
 și albatroși ce zboară – strigoi – pe sub pământ

a tunetului fiare precum cățeii scheaun
 când Zevs aruncă fulgeri ca flama de brichetă
 iar într-un colț de umbră un mitologic faun
 ferice-trist se lasă sedus de o subretă

realu-ntreg din juru-ți e-o biată-nchipuire
 ce-o vezi sau nu și fără, și cu întors okianul
 și-o mânuie după voia-ți, că-i doar o nălucire,
 un djinn ce evadează din lampă: e chiar vanul

Imaș anost

era un câmp. un câmp, auzi?
 parcă-mpistrit cu buburuzi,
 cu amintiri de cucuruzi,
 cu țâr de greieri cam zăluzi

stătea, nemărginit de gard,
 botos ca Depardieu Gerard,
 gătit în vegetal brocard
 cu sori-fibule care-l ard

un câmp pe-o margine de șanț
 ca pe-un Bosfor pestriț Bizanț,
 dar prețios precât un sfanț
 în buzunar de dorobanț

s-or fi-alergat pe dânsul plozi,
 or fi scripcăluit rapsozi
 sau s-or fi odihnit, comozi,
 ba inși isteți, ba inși nerozi

e zămislit de-al Geei țâmp,
 dar zace-ntins, inert și tâmp,
 țepos ca ramul de salcâmp,
 fiindcă-i doar atât: un câmp

Poezie

Victor RUSU

Galopul cuvintelor

Din fiecare gând
Răsucesc un lasou
Pentru gleznele voastre
De dorul depărtării sfâșiate.

Mi-am răscolit ogorul
Cu felurite unelte
Să vă cuprindă coama
Cu tentaculele de clorofilă,
Înalte,
Să vă izbească botul cu foșnet,
Să vă bandajeze copitele tocite,
A repaus ...
Dar voi galopați, galopați ...

Poate îmi sunt prea aproape
depărtările,
Poate inelul verde al zării
Nu mi se repetă amețitor, înainte...
Și voi galopați, galopați ...

Fântânarii

Învățând să zboare,
Vulturii-fântânarii văzduhului,
Se adâncesc în azur
Cu lopețile gemene
Jurate pe neodihnă.

Ei se îngrozesc de propria umbră
Și de aceea și-o ascund sub aripi,

Arzând, alb, până seara târziu,
În văzduh.

O singură dată-și văd umbra
Șiatunci o îngroapă
La temelia fântânii inverse,
De zbor,
Ca să dureze.

Numai o slovă

De-acum, nu mă mai miră
Osânda furnicii,
Blestemul melcului
De a-și duce casa în spate ...

Nu mai întreb
De ce cerul este albastru,
Frunzele verzi,
De ce pământul vorbește privirii
Cu semințe, aripi, culori ...
Abia mă întreb
De ce sunt numai o slovă
Dintr-un nesfârșit alfabet.

Neiertat de omenesc

Mâhnire dinspre departe
Ce încă nu mă știe
Ca pe un vers frumos,
Iată-mă, vin,
Arici cu neliniști în spate,

Să binecuvântezi febre
 Cu răcoarea altarului tău
 Cotropit
 De flăcări amare, de pelin
 De palpitația înnoptată a ferigii,
 De sânge pieritor,
 Jurat sălbăticiiei.
 Vin... Primește-mă fără-ntrebări
 Și așa mă voi ruga ție
 Pâna la încrâncenarea versetului
 De culoarea adevărului mereu amânat.
 Sângele meu
 E o invenție a însuși păcatului,
 După cum aripa
 O invenție a înălțimii se cheamă,
 Floarea – o invenție genuină a culorii.
 Aripă, inimă, floare ...
 Neiertat de omenesc e păcatul
 De-a visa chip cioplit,
 Iar chipul să aibă conturul
 Aripii, inimii, florii ...

Simplu

Condiția mea de a fi
 Este deschiderea tandră a brațelor tale,
 Ne chemăm simplu,
 Ca două izvoare în aceeași matcă,
 Ca două cântece în același fluier,
 Ca două pietre în aceeași statuie ...

Gemene

O, nu face greșeala aripii
 Ce crede că singură
 Zboară,

Greșeala vâslaşului
 Ce scapă în ape o vâslă,

Greșeala îmbrățișării
 Ce uită unul din brațe ...

... Este o lege secretă
 A tresăririlor gemene ...

Îndemn

Aruncă-ți vechile îndoieli
 Petrecându-ți duhul de foc
 Prin firidele sângelui meu,
 Cum își aruncă șarpele
 Pielea cea veche
 În despicătura copacului.

Gol de aer

Corolele se închid
 Când îmi simt respirația,
 Izvorul se tulbură
 Când îl privesc,
 Mângâi culori
 Și se sting ...

Totuși, respir, mângâi, privesc ...

Aripă, matcă, rădăcină ...

Zac înjunghiat într-o literă
 Rotundă ca umărul tău
 Ca așteptarea,
 Ca mărul ...
 Trec melci peste rănile mele
 Și le coase cu-argint,
 Trec lăstuni peste inimă
 Și-o sugrumă cu zboruri.

Aripă, matcă, rădăcină ...

Poezie

Daniel MARIAN

nu prea deosebesc râul de cer

de aceea mi-e teamă să merg pe unde
pentru că adâncul repede pătrunde
precum cel mai curios mister

pentru mine vrăbiile și țarca
sunt coduri de bare bifate gri
încă-mi mai pregătesc arca
deși s-ar putea să nu zboare niciodată

dar parcă poți să știi
dacă într-o zi
nu va fi
ieri

și despicarea minții cu sufletul
se va face colocvial pe dată

în rest sunt un om normal
sau eram alaltăieri

deși nu m-am trezit nici cu soarele nici cu luna
ar vremii să încep proba practică de viață duminică
să-mi spăl iar obosiții ochi și obositele picioare
să-mi pieptăn claua vâlvoi și să-mi conectez aripile
după ce-mi schimb pielea cu o copertă de carte
și-n locul inimii pun două trei versuri pe minut
să-mi bag steroizi în gândurile și așa fugare și
să îmbrac și să încălț aerul de toamnă primăvăratecă

dacă trebuie

mă scol înainte de cinci să pregătesc soarele
cu frac cu papion cu surle cu trâmbițe
și să-l conving să nu se răzgândească

(pentru că soarele meu de obicei e hâtru
și răzgândaci îi place la umbră între paranteze)

de la supliciul de a sta în par cât e ziua de lungă
niciodată să nu mai ajungă

îi trag două palme să miaune
a viu să văd că nu-i asparagus
îl trag de urechi să audă păsări
îl răsucesc pe partea luminoasă

ca să evităm deranjul reciproc aprindem
un băț de chibrit cât o ionosferă
azi e marți frunză ieri a fost miercuri vârcolac
și poate mâine va fi joi azbest

săptămâna viitoare

haide să facem din starea de nervi o activitate permanentă
autorizată ca atare și apostilată de către un sobor
de propovăduitori ai tuturor sfârșiturilor lumilor
cu grapefruit de panică și pătlagină de isterie
trecute prin blender împreună cu beladona negândirii
schimbăm atitudinea vremilor deocheate pe clară petunie
iar starea de spirit o declarăm mortăciune pe viață
de la stânga la dreapta se înscrie pe trecerea de pietoni
vitezoman un cerc și invers pătrat se cheamă
cu solzi de nemurire adâncă a triumphiului magic
în care răsare ochiul ca un pește sticlos scăpat de pe

frigider televizor sau mașina de spălat

măinile nu fac decât a scurta întunericul
 cu gesturile acelea obscene de parc-ar vorbi
 despre excomunicări drept în poarta raiului
 o formulă decrepită îți prezintă realitatea
 întoarsă pe dos ca o mânecă prea uzată
 este curent și se trântesc ușile nervoase
 sar și strigă din țâțâni ca precupețele cărnii
 care sfârâie pe eșafod în centrul liturgic
 al unui peisaj solemn înșirat cu de-a sila
 azi ne tundem din circumferința nimicului
 cea care ne tot minte despre ce-ar fi fost ieri

când ne sare iarăși viața

într-un nefiresc orașul a fost sărăcit de poeți
 din toată turma ar fi rămas o umbră de lup
 care-și întinde blana peste ochiul cerului
 s-ar zice că poezia era un obicei prost
 scrijelirea minții o practică degenerată
 precum iluzionismul la vremile foametei
 deci așa cu poeții să le fie spre neființă uitarea
 nu mai contează unde s-au dus dacă s-au dus
 conform documentelor de călătorie eliberate
 la pontonul de înecat sufletele blânde
 unii ar fi plecat după fluturi alții după berze
 cu ulcioare de sete au băut apă verde
 sângele lor e acum spurcat de nechemate cărări
 iar clopotele plecării bat ruginite și sparte
 vârful muntelui unde s-a năruit cetatea
 din ce în ce mai dor ni se va face în vecernii
 dar mai ales în diminețile învărtite pe degete
 deșirarea viselor va umple străzile de fum
 poeții ce mai țineau orașul să n-o ia la vale

Călușul – rit, obicei, dans

Claudia BALAȘ

Pentru spectatori, obiceiul Călușului este o pitorească manifestare folclorică, un mare spectacol, un joc. Dar dincolo de aceasta el încifrează înțelesuri profunde asupra relațiilor omului cu lumea înconjurătoare, cu natura, asupra mersului normal al vieții sociale și asupra soluțiilor care, într-o evoluție milenară, au fost găsite pentru a face lucrurile să reintre în normal atunci când rânduiala lumii era deranjată. Este ceea ce Mihai Pop numea o expresie a vieții sociale și, totodată, un mecanism prin care viața socială funcționează.

Facinația pe care a exercitat-o ritualul asupra cercetătorilor în perioada modernă s-a materializat în câteva lucrări de referință. Poate fi amintită, în primul rând, lucrarea lui Romulus Vuia, dar și studiile folcloristilor Tudor Pamfile, Teodor T. Burada. Aceștia au meritul de a fi adunat aproape întreg materialul publicat asupra jocului de călușari din acea vreme. Una din principalele probleme ridicate în majoritatea studiilor și rămasă fără un răspuns clar, încă din secolul al XIX-lea, este cea a originii Călușului. Adesea, fără să se aducă argumente convingătoare i s-au fixat origini diferite: romană, traco-dacă, indo-iraniană sau turanică.

Din analiza surselor bibliografice se pot remarca două aspecte semnificative: o primă observație cu caracter general

care se poate desprinde din aceste mențiuni istorice este aceea că obiceiul Călușului apare atestat ca un obicei complex, practicat de un grup impar de bărbați în săptămâna Rusaliilor și având o arie largă de răspândire, care cuprindea aproape întreg teritoriul țării (Moldova, Câmpia Munteniei și Olteniei, Banatul și întreg sudul și centrul Transilvaniei exceptând zonele muntoase).

La mijlocul secolului al XIX-lea, Ion Eliade Rădulescu nota: „Nu este popor, unde se vorbește limba românească, între care să nu fie cunoscut jocul Călușarilor ce se săvârșește în săptămâna dinaintea Rusaliilor”. Într-adevăr, în secolele trecute, Călușul era cunoscut și practicat în toate provinciile românești, mai puțin în Bucovina și Dobrogea. În Dobrogea, obiceiul a început să fie practicat mai târziu și sporadic, fiind adus de teleormănenii ajunși în această provincie. Treptat, aria sa de răspândire s-a restrâns. Astfel, la începutul secolului al XX-lea, modelul ritual al Călușului se mai păstra încă în Câmpia Dunării (pe ambele maluri), în Transilvania, Banat, și în sudul Moldovei.

În prezent, obiceiul se mai practică în variate stadii de evoluție doar în sudul țării, în special în Câmpia Dunării (jud. Dolj, Olt, Vâlcea, Teleorman, Giurgiu, Ilfov și Ialomița, în câteva sate din Argeș și Mehedinți) și izolat în unele părți ale

Transilvaniei, în special în sud, cu mențiunea că în această zonă este practicat în cadrul obiceiurilor de Anul Nou. De asemenea, se observă că, dacă până în sec. al XVIII-lea, Călușul și variantele sale prezentau elemente comune în toate regiunile, cu timpul el și-a restrâns aria, ajungând ca în prezent să fie practicat doar în câmpia Dunării (Oltenia și Muntenia) și în câteva localități din sudul Transilvaniei, în forme specific zonale.

Un alt aspect se referă la *stabilitatea* deosebită a diverselor componente specifice Călușului (scenariul ritual, organizarea cetei, recuzita, etc.) a căror prezență este consemnată în documente încă din secolele XVI-XVII.

Cea dintâi descriere amplă a Călușului ne-o dă Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldavie*. Iată cum descrie D. Cantemir acest obicei: „Afară de aceste feluri de jocuri, adică de cele de horă, care se fac de sărbători și pe la festivități, mai este altul aproape superstițios, în care jucătorii trebuie să fie în număr neegal, de șapte, nouă sau unsprezece. Ei se numesc călușari și se adună odată într-un an, se îmbracă în veșminte ca femeile; pe cap își pun cunună împletită de flori de pelin și alte flori, vorbesc pe ton femeiesc și pentru ca să nu se cunoască își acoperă fața cu văl alb. Toți poartă în mână câte o sabie goală cu care îndată ar străpunge pe oricine ar cuteza să le descopere fața (...). Conducătorul se numește Starițiu, al doilea este pimnicerul a cărui sarcină este de a întreba pe stareț ce joc pofteste să joace și de a spune apoi celorlalți jucători în ascuns, ca să nu audă poporul numele jocului înainte de a-l vedea cu ochii. Căci au peste una sută de figuri, sărituri și tacturi diferite, dintre care unele atât de

artificioase, încât cei care le joacă parcă nici nu ating pământul cu picioarele, ci zboară în aer (...). Dacă se întâlnește o ceată de călușari cu alta în cale, ele trebuie să se bată împreună și ceata învinsă trebuie să facă loc celeilalte. Apoi pun condiții de pace după care cei învinși rămân nouă ani supuși celor învingători. Se întâmplă ca în luptă să rămână mort unul sau altul. În acest caz nu încapă nici o judecată și judecătorul nu cercetează după făptuitor. Care se primește odată într-o ceată de călușari trebuie să rămână într-aceea nouă ani și tot anul să se prezinte la termenul știut. Dacă nu s-ar prezenta vreodată zice că are boala cea rea și îl turmentează frumoasele.

(...) Plebea superstițioasă crede că acești călușari ar putea să vindece boalele cronice. Modul lor de vindecare este acesta: aștern pe pământ pe bolnav, apoi încep săriturile lor și la un tact anume al cântării îl calcă unul după altul de la cap până la călcâie. În urmă îi șoptesc la ureche unele cuvinte compuse anume de dâșii și poruncesc boalei să iasă din corpul pacientului. Acesta o repetă de trei ori în trei zile și de mai multe ori are efectul dorit, că vindecă cu puțină osteneală cele mai grele boale pe care nu le pot vindeca cei mai experți medici cu arta lor, atât de mare este puterea credinței și chiar la oamenii superstițioși”. Din descriere reiese faptul că obiceiul era atât de integrat în datinile obștești încât după dreptul .... omorul săvârșit în timpul desfășurării lui nu putea fi pedepsit.”

Astăzi, obiceiul este cunoscut în general sub numele de Căluș sau Jocul călușarilor. Jucătorii se numesc călușari sau călușeri. Dimitrie Cantemir îi amintește însă și sub numele de căluceni. Mai apar și sub numele de călușei, călăuzi sau călăuze. Aromânii îi numesc

aluguceari, de la neogrecesul *to alogov* = cal.

Deși Călușul s-a jucat în mai toate zonele țării, doar în județul Olt tradiția a fost dintre cele mai puternice. El se desfășoară la începutul verii, în săptămâna Rusaliilor. La baza practicării obiceiului stă **ceata** care se compune din cinci, șapte, unsprezece, treisprezece bărbați tineri excelenți dansatori și rezistenți la eforturi fizice susținute. Întrucât câștigul se împărțea în mod egal între călușari, vătaful evita, în general, alcătuirea unei cete numeroase. Ceata se constituia prin prestarea unui jurământ.

Personajul cel mai interesant al cetei este **Mutul**. Un bărbat mascat joacă rolul măștii tăcute considerate de Ion Ghinoiu, ca fiind „substitutul zeului protector al cailor și sezonului calduros”. Numele cel mai frecvent al personajului, legat de atributul semnificativ și caracteristic al acestui personaj, interdicția de a vorbi în perioada cuprinsă între *Legarea Steagului* (nașterea) și *Spargerea Călușului* (moartea), este cel de *Mut*. În Călușul tradițional, Mutul, deși aparent nu era prea strâns legat de ceată, avea în cadrul acesteia o funcție de primă importanță, de natură rituală și magică. Aceasta rezulta, pe de o parte, din faptul că se presupunea că ar întruchipa spiritul unei divinități adorate, temute și respectate, iar pe de altă parte, din credința în puterea lui de a vindeca unele boli, credință alimentată de unele povestiri superstițioase în legătură cu personajul.

Conducătorul cetei de călușari se numește **Vătaf** (*Vătaf de frunte, mai marele Calușarilor, Starețu, Voivod*). Odată investit, Vătaful devenea un personaj sacru, respectat și temut, considerându-se că are o „putere magică

asupra Călușarilor”. Acesta trebuie să fie un bărbat cu calități și virtuți morale și de caracter deosebite, familiarizat cu toate tainele Călușului, cunoscător al descântecelor, farmecelor și vrăjilor pe care nu are voie să le dezvăluie nimănui, exceptând desigur viitorul Vătaf. Ca maestru al ceremonialului sacru, Vătaful executa cu sfințenie actele rituale și practicile magice la legatul și dezlegatul Steagului, la confecționarea, îngropatul și dezgropatul Ciocului, la doborârea călușarilor și vindecarea bolnavilor „luați din Căluș”. Prerogativele Vătafului se exercită mai ales în domeniul dansului: el menține coeziunea grupului, alege conținutul și durata dansurilor, comanda dansatorilor și muzicanților.

Stegarul este un alt personaj individualizat. În unele cete se mai numește *arătătorul*. Sarcina *Stegarului* este de a avea grijă de *Steag*, importantă efigie a Călușului care trebuia să rămână în poziție verticală de la ridicarea lui până la Spargerea Călușului. Căderea Steagului în săptămâna Călușului era considerată semn rău și se putea repara numai prin dezmembrarea cetei, confecționarea unui alt Steag și repetarea legământului de credință.

Steagul Călușului este o prăjină înaltă de cinci sau șase metri, la vârful căreia, în general, se leagă o bucată de postav, dar și unele plante cu virtuți apotropaice (usturoi, pelin etc.). Steagul este considerat nu numai „mândria jocului”, ci și „simbolul călușului”: în fața lui jură și joacă călușarii, cu ajutorul lui Vătaful îndeplinește doborârea acestora, iar cu așchiile rămase de la confecționarea lui se tămăduiau bolile. Trebuie subliniată legătura foarte strânsă între *Legarea Steagului* și momentul alcătuirii cetei. Din toate mărturiile se pare că este vorba de

un singur act. Fără Steag nu se poate face Jurământul, iar fără Jurământ nu există Căluș. Din această clipă Călușarii s-au rupt de restul lumii și sunt uniți printr-o legătură nevăzută care îi transformă într-o castă supusă unor legi aspre. Putem spune că nu se poate concepe obiceiul fără el.

Ciocul Călușului este un totem făcut de Mut sau Vătaf dintr-un lemn de aproximativ 25-30 cm răsucit sau cioplit în formă de cioc și gât de pasăre de baltă, de cap și gât de cal, ca un cârlig, de cap de cal sau de lup, de bot de câine și cap de om. Ciocul Călușului purtat în timpul jocului de Mut sau Vătaf este considerat „efigia zeului cabalin”. Substitutedele rituale analizate anterior reprezintă *cheia* întregului obicei, deoarece, fără ele, nu ar exista, fiind singurele care i-au asigurat continuitatea și i-au păstrat nealterată esența.

Membrii cetei poartă numele de călușari (*călușeni, călușiani, călușeri, călauză „kalaus” sau boricean „boritschan”, crai, buriceni*). Înainte de începerea propriu-zisă a obiceiului are loc alegerea de către Vătaf a celor care urmează să facă parte din ceată. De regulă, în ceată rămân cei care au jucat în anul precedent. În vederea selecției unor noi membri, abilitatea ca dansatori a celor care doresc să intre în alcătuirea cetei este un criteriu decisiv.

Exprimarea mesajului ritual, în principal prin dans, presupune din partea jucătorului rezistență fizică deosebită și virtuozitate. Vătaful face cu ei exerciții îndelungate și se oprește cu alegerea sa numai la acei dintre jucători care dovedesc calități excepționale. În unele regiuni, călușarii depuneau jurământ la intrarea în ceată pe câți ani vor juca, dar și un jurământ anual când se legau pe câte

zile să joace (3, 6, 7, 8, 10). Tradiția impunea ca numărul călușarilor să fie impar, însă acesta varia de la zonă la zonă și, uneori, de la ceată la ceată (5, 7, 9, 11, 13 și, foarte rar 8, 10, 12).

Dacă privim însă admiterea în grupul restrâns al Călușarilor prin prisma secvențelor ceremoniale care consfințesc acest fapt, *Ridicarea Steagului și Jurământul*, sesizăm faptul că este în primul rând vorba de o inițiere a noilor membri. Pe tot parcursul desfășurării obiceiului, toți călușarii acceptă implicit normele de comportament ritualic. Restricțiile rituale acceptate pentru această perioadă prin *Jurământ* sunt: supunerea absolută față de Vătaf și îndeplinirea promptă a ordinelor acestuia, păstrarea secretelor grupului, câteodată abținerea de la anumite mâncăruri, dar mai ales, subliniată de toți călușarii, este condiția castității. Starea de puritate, obținută prin abținerea sexuală, constituie modul cel mai bun sau cel mai sigur de a te expune la supranatural și pericolelor aferente acestuia. Puritatea și puterea sunt, în cazul cetei Călușarilor, într-o strânsă interdependență. Totodată, în perioada desfășurării obiceiului, ei viețuiau laolaltă, izolați și sub stricta supraveghere a Vătafului.

Călușarilor li se alătură **muzicanții**. Aceștia, de obicei doi, angajați și plătiți de Vătaf, nu fac parte din ceată și, ca urmare, sunt îndepărtați când au loc *Tainele Călușului*: Legatul Steagului, Spartul Călușului. Ei sunt însă o componentă esențială a obiceiului, în special în momentele consacrate ritualului de vindecare, asigurând fondul sonor necesar.

Călușarii poartă costumul popular obișnuit zonei etnografice din care fac

parte, la care se adaugă câteva elemente distinctive. Culoarea albă dominantă a costumului, compus din cămașă cu poale scurte și izmene scoate în evidență roșul unor piese (brâul și fundele), antidot împotriva deochiului. Piese caracteristice costumului sunt betele, așezate cruciș precum hamul pe pieptul calului, pintenii și zurgălăii legați de opincile călușarilor. Pe cap poartă pălărie cu boruri largi, frumos împodobită cu mărgelile multicolore și panglici, la brâu – batiste cusute, iar la picioare, sub genunchi și la glezne au canafuri, moletiere înflorate și zurgălăi. Betele și batistele erau primite de la fete și femei, pentru a fi ferite peste an de boli. În plus, fetele sperau să se mărite mai repede, iar femeile „sterpe” să aibă copii. Din portul lor nu lipsesc cunoscutele plante apotropaice, pelinul și usturoiul, legate la brâu.

Indiferent de specificul zonal sau de stadiul de evoluție, Călușul se prezintă având o structură precisă, în care se disting, clar demarcate, trei părți principale, fiecare, la rândul ei, cu propriul aranjament intern. Ritualul propriu-zis este delimitat de două secvențe consacrate practicilor magice ezoterice. Prima, *Legarea Steagului – Jurământul* are ca scop constituirea rituală a grupului, invocarea lelelor, comunicarea călușarilor cu forțele supranaturale și transferul din planul cotidian în planul sacru. Ultima secvență, *Spargerea Călușului* marchează sfârșitul ritualului și are ca scop disoluția grupului, ieșirea călușarilor de sub influența lelelor, precum și reintegrarea lor în viața cotidiană a comunității. Între aceste două părți ale obiceiului există o relație de opoziție: constituire / disoluție, aproape toate practicile secvenței finale fiind

executate invers, *în oglindă*, decât în secvența inițială.

Totodată, pe parcursul desfășurării obiceiului diferă și relațiile dintre interpreți (călușari) și colectivitate. Astfel secvența de început și cea finală se desfașoară în cadrul restrâns al cetei. Aceste părți ale ritualului sunt înconjurate de mister, spectatorilor fiindu-le interzisă participarea, de teamă că ar atrage spiritele malefice. Partea centrală însă, *Jocul Călușului*, a avut și are drept cadru de manifestare satul, *scena* pe care ceata evoluează și intră în relație cu colectivitatea. Mult mai amplă și cu o durată de obicei de 3-5 zile, ea este constituită dintr-o succesiune nederminată de momente ce reprezintă *jocul*. Elementul central al acestei secvențe îl constituie dansul, căruia îi este atribuit un dublu rol: de act ritual, dar și de act artistic.

În afara acestor trei părți principale, care nu pot lipsi din desfășurarea Călușului, în *scenariul ritual*, ocazional, mai pot apărea încă două secvențe: *ritualul de vindecare a celor „luați din căluș”*, considerat ca fiind cel mai vechi și important, dar care astăzi datorită evoluției mentalității se îndeplinește foarte rar și *confruntarea cetelor*, care are loc la întâlnirea a două grupe de călușari.

După mulți cercetători ceata de călușari întruchipează spiritul demonic al acelor zâne care populează zilele Rusaliilor, la mijloc fiind o magie simpatetică. De altfel, însuși numărul acestora de nouă (astăzi variază, datorită unui spirit de degradare a practicilor magice), ca și îmbrăcămintea lor de altădată, după mărturiile lui Dimitrie Cantemir, în „haine muierești” și imită vocea femeiască, lasă din plin să se vadă că ceata de călușari reprezintă întocmai

pe zânele, duhurile demonice în care credea atât de mult poporul român de pretutindeni. De aceea, ca singurii ce cunosc bine „legile sfintelor”, călușarii aveau puterea miraculoasă de a vindeca, fiind încărcăți de forțe magice. Elementul primordial, „leacul”, îl constituiau jocurile cu caracter de vindecare. Imitând mersul și zborul Rusaliilor, făcând anumite acte, poporul avea ferma convingere că scapă de duhurile rele „ce s-au încuibat în omul bolnav”.

Cel care asistă și astăzi la jocurile călușarilor este izbit de particularismul mișcărilor lor. Este un anumit ritm din care, ținând seama de credințele oamenilor și de anumite mărturii mai vechi, se desprinde un caracter cu totul arhaic.

Jocul lor se face într-o ambianță străveche, păgână. Organizați după o anumită ierarhie, uniți prin legământul jurământului de a nu divulga secretul călușarilor, de a-și păstra castitatea, de a dormi împreună, observăm că ei se singularizează de mediul obișnuit. Ca la vechile popoare, ei au un caracter de grup închis, de organizație secretă cu anumite rosturi. Ca și șamanii și magicienii, și călușarii atunci când sunt chemați rostesc cuvinte tainice, șoptite, glasul, modulația, cele spuse nu sunt auzite de profani. Șoptitul la urechea pacientului, convorbirea cu puteri ascunse, anumite gesturi săvârșite obligau duhurile rele să iasă din corpul bolnavului.

Este indiscutabil că toate aceste acte și jocuri ale călușarilor aveau drept scop să declanșeze în mijlocul maselor înspăimântate de duhurile neprietene securitate, siguranța că erau puse la adăpost de calamități, iar cei loviți de epilepsie ar putea fi însănătoșiți. Felul anumitor jocuri făcute în jurul bolnavilor, semnele care se fac, subliniază caracterul

arhaic al jocului de călușari.

Și astăzi, când jocul călușarilor a evoluat către o manifestare pur spectaculară, totuși mai păstrează uneori destule de mult din esența lui străveche, cu rădăcini adânci în epoca preromană, geto-dacică.

În regiunile unde Călușul a avut o structură simplă și legată strâns de funcția sa vindecătoare, pierderea semnificației rituale a fost urmată de dezintegrarea sa progresivă, și aceasta pentru că nici un alt mijloc de expresie nu a existat pentru a prelua noi înțelesuri. Pe de altă parte, în zonele în care obiceiul a avut o structură complexă și elemente de expresie cu valoare artistică (dans, costum, muzică, scenete comice), participanții au putut alege dintr-o gamă largă de semnificații și modalități de expresie pentru a realiza trecerea de la ritual la spectacol. Capacitatea Călușului de a se transforma se datorează caracterului sau polisemic, ceea ce i-a asigurat supraviețuirea într-o societate în continuă schimbare.

Includerea Călușului, de către UNESCO, la sfârșitul anului 2005, pe lista patrimoniului imaterial universal, constituie, ca și pentru monumentele istorice înscrise pe lista similară, o șansă pentru supraviețuirea sa. Alegerea membrilor UNESCO nu a fost întâmplătoare. Călușul, ca formă particulară, perfect individualizată apare doar în spațiul românesc și poartă pecetea unei originalități incontestabile. De asemenea, obiceiul s-a făcut remarcat încă din Evul Mediu, grație caracterului spectaculos al dansurilor sale. Datorită acestor valențe, Călușul a ajuns să fie recunoscut drept un simbol identitar, o notă distinctivă a românilor.

Sarcofagul lui Aelius Iulianus

(documentar – Muzeul Romanașului – Caracal)

1. Romula (Reșca, comuna Dobrosloveni, județul Olt). Sarcofag cu inscripție, realizat din calcar.

Capacul (operculus) a fost realizat sub forma acoperișului unei case, pe suprafața sa fiind stilizate în relief câteva proeminențe care imită țiglele. Pentru a se obține o greutate cât mai mică și în vederea facilitării operațiunilor de transport, piesa a fost scobită în interior. Capacul prezintă o perforație, produsă în momentul când sarcofagul a fost profanat de căutătorii de comori. La cele patru colțuri capacul este prevăzut cu acrotere de forma unor sferturi de sferă (0,6 x 0,52m). Acestea au fost decorate după cum urmează: pe partea dinspre privitor au fost reprezentate două genii funerare înaripate, în poziție semiculcată, având bulbi de mac prinși în păr; geniile au ochii închiși și țin o mână sub cap, iar în cealaltă, lăsată în jos, poartă o cunună. Pe cealaltă parte a sarcofagului, acroterele nu prezintă decor. În părțile laterale, acroterele au fost decorate cu semipalmete din foi de acant și încadrează un fronton cu reprezentarea capului Meduzei. De sub acesta din urmă, dintr-un nod, pornesc spre stânga și spre dreapta, doi șerpi. Toate reprezentările sculpturale au fost realizate în relief. În sfârșit, mai trebuie spus că pe mijlocul bazei fiecărui fronton a fost practică o mică perforație, acestea fiind necesare pentru ca piesa să fie mai ușor de ridicat și amplasat.

Cutia (arca) este profilată atât sus cât și jos, prezentând un mod îngrijit de realizare. În timp, piesa s-a fragmentat în mai multe bucăți, actualmente lipite. Pe părțile laterale, în partea superioară, se poate observa câte o perforație, rostul acestora fiind același ca în cazul capacului, adică de facilitare a operațiunilor de transport și amplasare. Pe fața principală a cutiei a fost scrisă într-o tabula ansata (1,41 x 0,52m), o inscripție de 13 rânduri, ultimele 10 în versuri. Literele au înălțimea de 0,035m în primele trei rânduri și 0,025m în celelalte. În colțurile tablei se găsesc inscripționate literele DM, înalte de 0,135m.

Dimensiuni capac: 2,30 x 1,08 x 0,62m; dimensiuni cutie: 2,22 x 1 x 0,92m. Inv. 1135. Începutul secolului III.

IDR, II, 357, cu bibliografia.

Bondoc, Dincă 2002, p. 3-6, nr. 1.

D(is) M(anibus)

AEL(io) IVL(io) IVLIANO, DEC(vrioni), QUAESTORIC(io),
 AEDILIC(io) COL(oniae) ROMVL(ensis), VALERIA GE-
 MELLINA MARITO B(ene)M(erenti) P(osuit):
 CONIVGI PRO MERITIS QVONDAM KARISSIMO CONIVNX
 HANC IVLIANO DOMVM FLENDO FABRICAVI PARENEM
 FRIGIDA QVA MEMBRA POSSINT REQVISCERE MORTI.
 QVATTVOR HIC DENOS VIXIT SINE CVLPA PER ANNOS
 ET SVA PERFVNCTVS VIDIT CVM GLORIA HONORES.
 ECCE GEMELLINA PIETATE DVCTA MARITO
 STRVXI DOLENS DIGNO SEDEM CVM LIBERIS VNA
 INTER PAMPINEA VIRGVLTAE ET GRAMINA LAETA
 VMBRA SVPER RAM VIRIDES VBI DENSEA MINISTRANT.
 QUI LEGIS HOS VERSVS, OPTA LEVE TERRA, VIATOR.

Zeilor Mani.

Lui Aelius Iulius Iulianus, decurion, fost cvestor și edil al coloniei Romula, soțului care a binemeritat, i-a pus Valeria Gemellina.

Scumpului soț Iulian, pentru a lui vrednicie, eu soața,
 Casa aceasta de veci i-am ridicat-o cu lacrimi,
 Recele-i trup spre-a-și putea odihni după moarte într-însa.
 Trăit-a el ani patruzeci, în cinste deplină
 Și datoria-mplinindu-și, de slavă și rang avu parte.
 Și iată că eu, Gemellina, de pietate pătrunsă,
 Soțului vrednic mână-i durai cu copii lăcașul
 Între tufișuri de viță și desfătătoare verdeață,
 Unde stufoasele ramuri l-acopăr cu umbra lor deasă.
 Ureez-i, drumețcălător, să-i fie țărâna ușoară.

(traducere în versuri făcută de Șt. Bezdechi, cf. Tudor 1968, p. 413)

IDR II – Inscriptiile Daciei Romane, vol. II, București, 1977

Dumitru Tudor – Oltenia Romană, ediția a III-a, București 1968

Dorel Bondoc, Dana Dincă -Inscripții și piese sculpturale: Muzeul Romanașului Caracal, Craiova, 2002, Editura Sitech.

Calendar

Septembrie

- 1 septembrie 1952 – s-a născut, la Călinești, Argeș, istoricul AURELIA GROSU
- 2 septembrie 1916 – s-a născut, la Potopinu - Dobrosloveni, Olt, poetul ION POTOPIN, pe numele adevărat ION MAGNEA, (m. 10.05.1998, București)
- 3 septembrie 1954 – s-a născut, la Pleșoiu, Olt, poetul IOAN SMEDESCU (m. 30. 07. 2020, Slatina)
- 5 septembrie 1951 – s-a născut la Sighetu Marmației, istoricul, editorul și publicistul DORIN TEODORESCU (m. 10. 09.2015, Slatina)
- 6 septembrie 1906 – s-a născut, la Corabia, compozitorul NICOLAE BUICLIU (m. 18.04.1974, București)
- 6 septembrie 1962 – s-a născut, la Optași-Măgura, Olt, prozatorul DUMITRU BALABAN
- 8 septembrie 1981 – a murit, la București, poetul, prozatorul și eseistul SMARANDACHE (SMARAND) VIZIRESCU (n. 24.03.1901, Bârza)
- 8 septembrie 1954 – s-a născut, la Dobrotești – Dolj, istoricul, criticul literar și publicistul MARIA IONICĂ
- 9 septembrie 1972 – s-a născut, la Caracal, regizorul ANDI TUINEA
- 10 septembrie 2015 – a murit, la Slatina, istoricul, editorul și publicistul DORIN TEODORESCU (n. 5. 09. 1951, Sighetu Marmației)
- 11 septembrie 1918 – s-a născut, la Rafaila-Vaslui, prozatoarea și folclorista ANGELA DUMITRESCU-BEGU (m. 1997, București)
- 13 septembrie 1934 – s-a născut, la Slatina, pictorul și desenatorul SPIRU VERGULESCU (m. 8.05. 2007, București)
- 13 septembrie 1975 – s-a născut, la Corabia, poeta și traducătoarea OANA GLASU, pe numele adevărat ANCA IVAN
- 15 septembrie 1999 – a murit, la București, istoricul NICOLAE STOICESCU (n. 30.11.1929, Slatina)
- 18 septembrie 1924 – s-a născut, la Izlaz-Teleorman, poetul și publicistul STELIAN FILIP
- 22 septembrie 1914 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea ALICE BOTEZ (m. 27.10.1985, București)
- 23 septembrie 1950 – s-a născut, la Corabia, actorul ȘERBAN IONESCU (m. 21.11. 2012, București)
- 23 septembrie 1962 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul NICOLAE COANDE, pe numele adevărat NICOLAE BOANGIU
- 27 septembrie 1913 – s-a născut, la Oprelu, Olt, poetul, prozatorul și folcloristul ION NIJLOVEANU (m. 26.06.2000, Craiova)
- 28 septembrie/ 10 octombrie 1864 – s-a născut, la Floru-Icoana, Olt, prozatorul ION S. FLORU (m. - 1950)

*Galeria de artă****Un pictor român din Voivodina
– Ionel Popovici***

Ioan IOVAN

Pictor român din Voivodina, Ionel Popovici a absolvit Liceul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, unde a fost studentul maestrului Corneliu Baba. Întorcându-se în Serbia, a fost profesor de arte plastice la Liceul din Alibunar, pentru ca, apoi, până în prezent, să fie redactor grafic și tehnic la Casa de Presă și Editură „Libertatea” din Panciova. A deschis 12 expoziții personale, a participat la numeroase expoziții de grup și tematice, a fost prezent în mai multe tabere de creație în România, în țările ex-iugoslave, lucrările sale se află în muzee din fostul spațiu iugoslav, în colecții de stat și particulare din România, S.U.A., Canada, Australia, Japonia, deține mai multe distincții și premii naționale și internaționale de mare prestigiu, confirmând valoarea artistică deosebită a operei sale.

În pictură se exercită în peisaj, portret și compoziție figurativă. De la maestrul său, Corneliu Baba, a reținut atitudinea pe care trebuie să o manifeste în artă, respectul pentru realizare, responsabilitatea de artist și față de lucrarea creată, contribuția proprie ca problematică artistică majoră, ca stil și direcționară majoră a comunicării artistice. Obiectul picturii lui Ionel Popovici este realul lumii, a cărui referință o păstrează mereu, o

evocă vădit, dar puternic transfigurat, iar, pentru aceasta, principalul lui agent artistic este expresia creată. Din această expresie apare caracterul particular al formelor, configurația lor aparte și cromatica, de asemenea, pe măsură. Ajunge să propună o altă lume, paralelă cu cea din realitate, cu care are numeroase atingeri, de vecinătate, de asemănare, dar niciodată polemice. O asemenea polemică este chiar imposibilă, căci lumea din pictura lui Ionel Popovici este controlată afectiv, este decantată subiectiv, filtrată sufletește și într-un fel aparte densificată în formă și în conținut. Iește o imagistică de parcă ar fi alcătuită din remanente paradisiace, din amintiri ale unui paradis apus, dar în care încă mai persistă echilibrul și mai dăinuie coerența, încă ceva din trăirea bucuriei și din simțirea fericirii. În ofilirea lor există încă suficient ca să anime această lume cu stări sufletești de înțelegere și generozitate, de necesitate existențială, fundamentată pe o formulare artistică expresionistă.

Recognoscibilitatea din peisaje este convertită prin accentuarea expresiei, iar expresia din portretele compoziționale este sanguinizată de stare, de emoție, ambele specii fiind finalizate într-o transfigurare poetică. Peisajele se

livrează cețos, neclar, cu formele vapoase pierzându-și contururile în spațiul imediat, iar acest spațiu este în prezența lui atenuată restrânsă, un spațiu neutru. Elementele peisagistice aproape exclusive sunt copacii, ale căror forme se află într-un vădit proces de integrare, de reintegrare, de întoarcere în materie. Nu ies din materie, ci se întorc în ea, pierzându-și consistența și contururile. Nu este vorba de un final, ci de o trecere către un alt posibil paradis, către o altă posibilă plenitudine, urmând metamorfica existenței pe legea ei fundamentală a ciclicității. La fel cum, verticalele de fum ale copacilor sunt ritmuri în pierdere, dar conferă comunicării sensul ei decisiv, orientat din pământ spre cer, care, deși îndepărtat și, în general, univoc cromatic, este cel care oferă dominantă de albastru, prezentă peste tot ca un mediu exclusiv.

Formele peisajului, în primul rând copacii, sunt approximate vag, dar stau robust în vigoarea lor particulară, având contururi groase, expresioniste, amintindu-l pe Rouault din ultima lui fază. Comunicarea urmărește felul în care peisajul se închide în sine, felul în care copacii se volatilizează și felul în care spațiul, încet, încet, dispăre, felul în care culorile se sting, culori reci luate de multă vreme în autoritatea dominantei, a tonalității reci. Copacii sunt cheile acestor peisaje, ei rămân în aceeași ipostază de a exista fantomatic, de a se arăta în condiție fantasmatică, fiind mai degrabă păreri, umbre, pierderi de fum în spațiu. Sunt volatili, dar, în mod neașteptat, afirmă ponderabilitate, elementaritate telurică în respectivul

spațiu incert. Peisajul astfel arătat se află în starea lui de a fi visat, ambivalent, puțin amintire paradisiacă și puțin presimțire a lumii de dincolo.

Sunt mereu consemnate trimiteri spre realitate, dar care se supun de îndată caracterului dat de substanța închisă lăuntric și albastră în tonalitatea aerului, a atmosferei din jur. Imaginea înregistrează miraje, năluciri în identitatea fantomatică a copacilor. Totuși, starea sufletească este echilibrată, concordantă stării statice a lumii, o stare melancolică, sub semn saturnian în orice loc, în orice interval de timp, în orice priveliște, în orice copac. Zarea este estompată, aproape omisă, provocând un spațiu nedeterminat, precum la Corneliu Baba. Prezentarea nebuloasă a formelor, neclară, neconturată precis, este conformă stării, iar formele se volatilizează conform felului în care vibrează în lumina redusă. Copacii sunt, cum apar, forme de fum, evanescente, caiere aeriene, trăiesc momente crepusculare alături de spații acvatice cu ape liniștite și întunecate fără a reflecta multele forme ale malurilor joase. Cerurile dense dar neutre slujesc situației de a fi peisaje ale apropiierilor, peisaje reci ca substanță fizică telurică, vag, nelămurite ca formă și elegiace ca stare sufletească (*În umbră, Grădina, La fântâna fetei*).

Remarcabil este ciclul Pan (*În imagini întruchipatu-s-au fiii lui Pan*) alcătuit din lucrări în ulei de tipul portretului pozițional, dar care, de fapt, sunt compoziții atât datorită complexității imagistice, cât și complexității comunicării artistice. Sunt muzicieni,

interpreți instrumentali numiți la modul metaforic „fiii zeului Pan” și sunt considerați, rând pe rând, muzicianul și instrumentul său, o relaționare specială a picturii cu muzica. În cadrul fiecărei imagini relația este alta, cea particulară dintre forma și expresia instrumentului muzical la care tocmai se cântă și figura umană în ipostaza caracteristică din exercitarea muzicală, cu o expresie anume, personajul trăind partitura pe care o interpretează, fiind și un fel de actor conform muzicii produse. Figura interpretului este un ecou, o transpunere a muzicii, sugerându-se astfel și relația dintre muzică și interpret, la fel cum este sugerată relația dintre culoare și sunet, dintre pictură și muzică. Figura și expresia ei, mișcarea și alerta sau calmul, sau interiorizarea, sau exteriorizarea sunt trăiri ale muzicii, stări provocate de specificul sonor al muzicii. În funcție de instrument și de muzica interpretată, personajele sunt fie spectaculoase, fie abia sugerate, fie puternic desenate și bogate cromatic, fie fine și discrete precum o umbră, fie răsfârnte lăuntric sub influența sentimentului stârnit, fie strânse în cadrul cerut de instrument, fie largi și nedeslușite. Toți acești muzicieni, fiecare cu instrumentul și partitura sa, pot alcătui împreună, în mod firesc, o orchestră simfonică, iar modurile lor de a fi prezenți în interpretare pot alcătui un bogat spectacol. Pictorul își asumă,

tematic și stilistic, aceste lucrări, făcând permanent și unitar recurs la mijloace proprii expresionismului (*La pian, La vioară, La violoncel, La sax, La trombon, La clarinet*). Pictorul trăiește aceste lucrări, aceste teme, într-o deosebită și particulară concordanță cu felul în care sunt prezentați interpreții ca fiind determinați ca prezență, ca stare, ca mișcare de muzică pe care o interpretează, la fel cum formele și culorile care alcătuiesc imaginea, însăși compoziția, fiind concordante formei, culorii și strălucirii instrumentului întrebuințat. Prin evocarea, cu trimitere mitică, a „fiilor lui Pan”, pictorul realizează o complexă relaționare, laolaltă, deodată, a mai multor arte care, îndeobște, se manifestă separat și specific. În aceste lucrări, toate artele, însumate, se exprimă în imaginile unei comunicări artistice de vădită complexitate.

La fel, pe bună dreptate, Ionel Popovici este apreciat deosebit și pentru portretistica sa, pentru felul în care sunt realizate corespunzător figurile, chipurile celor portretizați, lucrări rulate în expoziții și prezentate în diferite instituții de cultură. Ca formulă artistică, sunt tot expresioniste, dar un expresionism mai atenuat la care obligă imperatiile date de specificul portretului, în care asemănarea cumodelul joacă un rol de prim ordin.

Galeria de artă

**Dan Virgiliu Dimulescu
(1951 – 2020)**

Loredana IANOVICI

Într-un mod cu totul neașteptat, pictorul Dan Virgiliu Dimulescu a plecat din viață, plecare, desigur, care mai putea să întârzie. Dar i-a rămas pictura pe care a realizat-o, una de natură să îi păstreze cu cinste amintirea și să arate ce posibilităția deținut dacă a atins acel remarcabil nivel artistic prin care se caracterizează. Astfel încât, de acum încolo, imaginea lui este deosebit completată de cea a picturii sale, o pictură senină, solară și optimistă, încântată de a se fi putut bucura de frumusețile lumii și de a le fi reținut și fixat pe pânză într-un fel anume. Cu bucurie, adică cu mulțumirea de a o vedea și simți, de a picta, de a îmbogăți lumea cu starea lui sufletească și cu imaginile ivite.

Pictura lui deține o structură complexă prin practicarea naturii statice, a peisajului, portretului și compoziției, figurative și nonfigurative, o pictură realistă și comunicativă, menținută, de regulă, în culori calde și în tonalități pastelate. Expresia artistică este așezată, echilibrată între nota generală de seninătate, de calm și cea nuanțată de

starea sufletească, dar și de, uneori, nota de umor. Locurile evocate provin atât din orizontul naturii, din cel sătesc, dar și din cel urban, cu preferință pentru primăvară, vară și toamnă, mai rar apărând iarna. Realizează portrete într-o viziune pitorească, mucalită, luminoasă și tonalizată cu un spirit hâtru de finețe. A pictat portret compozițional cu subtext existențial, dar fără a fi tensionat și nicidecum angoasat. Compoziția figurativă se lasă de zona ocupațională a sătenilor, căreia îi respectă realitatea, dar o face firesc, fără nicio subliniere, fără nicio deformare, poate mai apropiată de idilic. Domnește peste toate tonalitatea pașnică, liniștită, sub o lumină solară viu prezentă, dar temperată, uniformă.

Îi vin bine străzile înguste și cotite, cele din Caracalul în care a viețuit, pe care trec mai multe personaje grupate și viu colorate, văzute din spate, întotdeauna îndepărtându-se. Dar se simte în largul său și în peisaje campestre, străbătute întotdeauna de un curs de apă sau de un drum, malurile și marginile nedespărțind, ci,

dimpotrivă, unind părțile spațiale, elementele peisajului în aceeași notă caracteristică de senin și de liniște. Dacă în străzile urbane figurativul uman dinamizează discret, și în aceste locuri evocate cu căldură albia apei și drumul dinamizează, la fel de discret, spațialitatea naturii, dar, mai ales, atmosfera din natură, senină și calmă, a unei naturi temperate și primitoare. Sugerează acestea, printr-un colorit pastelat slujit mai mult de amvonice decât de contrast. Peisajele lui, peisaje din natură, de regulă, se afirmă prin frontalitate și care este potențată de drumul care merge înspre zare și de apa curgătoare care își parcurge albia paralel cu primul plan. Caracteristică este împrejurarea că și planurile de adâncime, firesc marcate, rămân circumscrise unei armonii de planeitate, puțin fiind afectată de perspectiva aeriană. Uneori, în peisaje apar case mici, vechi și sărăcăcioase, mai ales toamna și primăvara, dar sunt însoțite de pomi care le înviează, le sporesc pitorescul. Frunzișul rar, aerat, prilejuiește pete cromatice care aduc o anume dinamică, cumva, la modul pointilist. Astfel, respectivele case formează un fundal compact, o

scenografie imediată pentru prezența sumară a copacilor. Pereții acestor căsuțe, la fel ca și faliele din natură, oferă frontalități expresivizate, fac decisivă această frontalitate, încât adâncimea devine mai puțin importantă, iar apropierea și depărtarea își pierd pregnanța obișnuită și par a se cantona liniștit într-un plan median.

În schimb, străzile din peisajul urban sunt prezentate de parcă ar avea sens unic, personajele toate se duc, sunt văzute din spate, approximate, totuși, de un colorit viu, apăsător marcat cromatic. Aproximate suficient, animă strada și îi conferă un ritm viu. Și casele formează o scenografie aproximată în care este văzut pitorescul locului. Străzile aparțin mai mult distanței, căci sunt locuri pe care toate, puține câte sunt, se îndepărtează, iar privitorul merge în sensul lor, vine după ele. Luminozitatea solară, albă, uniformă este inedit asociată cu ritmica trecătorilor și cu cea a deschiderilor întunecate ale ferestrelor și ușilor. Casele cu arhitectura lor veche, cu fațadele, își oferă spectaculozitatea aparte care se lasă ușor transfigurată, când cubist, când expresionist, arhitecturi și fațade deodată, fiind când liniștite, când tulburate.

*Teatrul zilelor noastre****Tora și Cora***

Adrian SIMEANU

Două sexagenare de curând învecinate-ntr-o curte. Dintr-un cartier ferit oarecum de agitația centrului. Oriunde pe glob...

Prima vrea singurătate și liniște. Să uite despărțirea de bărbatu-i Trent. Să poată citi. Cealaltă, mai adecvată locului. Mai înfigăreață. Dornică de vorbă. Căci nu-l are prin preajmă decât pe fiu-său Vigo. La vreo patruzeci. Deloc încântată de aparenta lui lenevie. De nopțile petrecute de el cu ochii-n computer constant...

Dat fiind că Tora decide a-nălța un zid la propriu, ca să le despartă, se tocmește cu Vigo până la urmă. Să-l facă acesta. Și-l face. Punând la cale cu Tora o farsă pentru Trent. Reîntors la ea după despărțirea de alta. Mai tânără, sigur. Aleasă cândva, la plecarea de-acasă...

Cora și Trent n-au înțeles la-nceput și s-au agitat. Dar s-au lămurit în final. Bătrânu` și tânăru` ajungând să conlucreze-ntr-un business propriu. Iar cele două, să dărâme zidu` și să fie-mpreună pe viitor. Un happy end, evident, cum stă bine unei comedii. Chiar dacă, sau, poate, tocmai d-aia, lucrurile se petrec recent, în pandemie. Iată, bună și ea, pentru inventivi...

Precum Alexandru Popa, făurarul ei. Psiholog, politolog și jurist pe deasupra. Dramaturg tot mai interesant de câțiva ani încoa`. Lumea iubitoare de teatru își

amintește neîndoios de alte două creații de gen ale sale: „All inclusive”, „Pe o pânză de păianjen”. Le-am fost spectator, m-au convins, iar acum văzui cu mare plăcere „Totul se transformă”. Un text bine croit, echilibrat dezvoltat într-un crescendo dus, potrivit, tocmai unde trebuie. O poveste de viață, cu oameni de-acum. Cu bune și rele, inevitabil. Altfel spus, caractere, moravuri, năravuri contemporane. O pagină de actualitate chiar binevenită. O satiră potrivită, viguroasă, reușită. Cu personaje conturate adecvat. Preponderent prin replici pline de umor. Iscând hohote de râs, da` și tâlc adânc de băgat în seamă. Contribuie la asta Vlad Zamfirescu, regizor isteț, apropiat de Popa. Totodată, actor. În echipă împlinită, nicidecum mai nimerită, cu Mircea Rusu, Carmen Tănase, Maia Morgenstern. Entuziaști, dibaci, coezivi. Pe scurt, artiști experimentați. Cu joc atractiv de la cap la coadă. Aplaudați meritat. Căci au arătat cum se face arta asta actualmente. Ca să prindă-ntrutot la public. Peste tot în țară. I-am apreciat și felicitat îndreptățit. Cu Vlad am vorbit ceva mai mult, că ne știm de peste un deceniu. A promis că va reveni cu alte oferte. La rândul-le, dovezi certe ale valorii sale-n domeniu, socot. Să mă aflu-n sală îmi doresc nespus...

Jocul de-a măcelul

(Scurte considerații)

Cristian Ovidiu DINICĂ

Eugen Ionescu este un dramaturg important al literaturii universale, ce se dovedește a fi și un fin psiholog implicat în studierea caracterelor, dar și un vizionar. În „Jocul de-a măcelul”, autorul introduce ca motiv al suprimării civilizației umane, incapabile să înțeleagă și să-și accepte deznodământul, o boală necunoscută, care face multe victime. Astfel dramaturgul reușește să creeze o amplă frescă a comportamentului uman în societatea aflată în degradingoladă.

Textul dramatic a fost publicat în 1970 în Franța, iar actualitatea sa a determinat colectivul teatrului Anton Pann să-l monteze. Premiera spectacolului a avut loc în 2021, în regia lui Alexandru Nagy, accentul dramatizării căzând pe efemeritate și pe virulența acțiunilor umane, pe structura diformă a societății confruntate cu perspectiva morții.

Piesa a constituit o provocare pentru instituția teatrală din Rm. Vâlcea, din echipa de actori pe care o întâlnim cu această ocazie făcând parte Reka Szasz, Anca Dinicu, Denisse Moise, Kostas Mincu, Ștefan Pavel, Andrei Cătălin, Vasile Marinoiu. Jocul interpreților este atât imaginativ, solicitând aportul fiecăruia, aceștia completându-se și comunicând lejer, cât și flexibil, stăpânind scena și formând un ansamblu puternic și expresiv. Nu există personaje care să restrângă acțiunea, ci doar întruchipări

ale caracterelor, esențe ce definesc întregul (de pildă, Andrei Cătălin, prezent pe întreg parcursul piesei, are și rolul călugărului dar și al propagandistului manipulator, și se achită remarcabil de toate aceste însărcinări. Ca reprezentant al puterii locale, călugărul, îmbrăcat asemenea unui cardinal, este emblematic, deține imunitatea, dar este și martor indezirabil, aduce mesajul și speranța, însă își dovedește insuficiența în fața morții.)

Scenografia realizată de Adrian Damian este creativă, simplă și eficientă, scena este ingenios mobilată, se compune și se recompune sub ochii spectatorului, actorii își reconfigurează după fiecare secvență locul pe scena care este acoperită cu folie de polietilen și cadre de plastic, cuburi albe și rame de termopan, acestea sugerând societatea de consum, dar și fragilitatea ei. Publicul este participant activ și împarte emoțiile cu actorii. Culoarea albă predomină spre accentuarea nevinovăției, dar și a penibilului ființei umane, incapabile să evolueze în fața dimensiunii tragice a existenței.

Tipologia umană adusă în discuție este ilustrativă pentru a alcătui tabloul luptei pentru supraviețuire. Les în evidență slăbiciuni umane ca frica, lașitatea, persuasiunea. Este deosebit jocul în cuplu al lui Ștefan Pavel și al Rekăi

Szasz care, izolați într-un imens balon transparent, par ocoliți de boală și fericiți să traverseze împreună prin viață. Fără scopuri nobile, societatea în agonie risipește speranțe și resurse, accelerează sentimentul nesiguranței de care abstracție face cuplul familial închis în balonul opac, deși există frământări și aici, bărbatul revoltându-se de limita condiției umane, reflectare a preocupărilor dramaturgului sceptic prin definiție.

Societatea este zdruncinată de neîncrederea socială, autoritățile sunt acuzate de imixtiune în viața personală. Discuțiile sterile arată absurditățile sociale în care amestecul politicului

predomină. Absurditatea societății se suprapune peste utopia textului. Replici sacadate se regăsesc în tribunalul popular ce amestecă supraviețuirea cu sentimentul deșertăciunii. Societatea este supusă travaliului de a se salva, dar eșuează. Finalul este apoteotic, induce sacrificiul total prin contopire în focul purificator.

Montarea realizată de colectivul artistic al teatrului Anton Pann este edificatoare pentru publicul avid de spectacole de bună calitate, în care iese în evidență profesionalismul ansamblului format din staful tehnic și actorii dedicați artei scenei.

Eveniment cultural

Coande

Adrian SIMEANU

Și eu, și alții îl cunoaștem de ani. Ca redactor coordonator de revistă, poet, eseist. Filosof, politolog, nu lipsit de maliție fină. Lucrează-n Teatrul Național „Marin Sorescu” de la Craiova, ținând uneori și conferințe. Precum, de curând, la Pitești. Arătând și de astă-dată că știe multe și are vorbele la el fără efort. Chiar dacă pe afiș se menționa o „călătorie a diletantului” nu fu nici pe departe vorba de diletantism. Căci Nicolae nu grăiește la voia-ntâmplării și nu se arată un „călător păcălit”. Ci un povestitor, evaluator a ceea ce-a văzut p-afară în raport cu ce este-n țară. Referindu-se, firește, la scriitori și însemnătatea lor în ziua de azi. La ce se face ici și colo pentru ei. La ce rol are statul oriunde, în treaba asta. La mecenat, de asemeni. La proiecte de profil și posibilități. La merite și pretenții. Că, la urma urmei, arta și cultura au, pretutindeni, și-o componentă comercială. Nici cum minionă. Pentru că și ele consumă fonduri uneori enorme. Așa că oratorul a evidențiat pe cât posibil varii aspecte la temă. În

cunoștință de cauză neîndoios...

Păcat că moderatorul nu se vădi nici acu` strălucit. Și nu oferi dreptu` la întrebări celor șase auditori. Că subiectu` deschis-a comentarii inevitabil. Fapt ce m-a făcut să mai discut și după cu oaspele oltean. Dornic, la rându-mi, de informație-n plus. Bucuros și mulțumit de (re)întâlnire. Frumos, luminos ar fi să revină și c-un actor din Bănie, care să citească mândră poezie. I-am propus asta, desigur, numai că realizarea nu ar depinde doar de el sau de mine. Ci de factorii de resort și vocația lor culturală reală. Ce nu se-nfățișează ca una de vârf. Ei justificând puținătatea faptelor de acest fel și prin inapetența crescândă a publicului pentru ele. Le dau dreptate cumva, că doar doi stihuitori și-un jurnalist autohtoni fură-n sală. Trist, dar adevărat. Nicolae Coande (Boangiu-n acte) nefiind însă un interlocutor neatrăgător, afirm răspicat. Cel puțin în comparație cu alții pretențioși de nu se poate (da`fără temei autentic). Îl vizitez la serviciu în toamnă, așa plănuir-am...